

**Türkiye ve TR83 Bölgesi'nde
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
ve Kalkınma**

- I. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma'da Ana Yaklaşımlar
- II. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Yasal Çerçeve
- III. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Göstergeleri
- IV. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi
- V. Amasya, Çorum ve Tokat İlleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları
- VI. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Tarafından Desteklenen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasına Yönelik Projeler
- VII. Dünya Bankası ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı 2012 Yılı Dünya Kalkınma Raporu Tanıtım Toplantısı
- VIII. Amasya, Çorum ve Tokat Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları

**ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
EYLÜL 2013**

ÖNSÖZ

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın amacı, yerelde bulunan ilgili tüm kurum ve kuruluşların işbirliği ve katılımı anlayışı içerisinde Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinden oluşan bölgemizi ulusal ve uluslararası düzeyde mümkün olan en üst seviyede gelişmişlik düzeyine ulaştırmaktır. Bu amaçla Ajansımız ekonomik ve sosyal alanlarda araştırma raporları hazırlamakta, Kalkınma Kurulu'nda kurduğu komisyonları ile kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum temsilcilerini bir araya getirerek çalıştaylar düzenlemekte ve stratejik planlar oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, kurulduğumuz 2009 yılından itibaren önem verdiğimiz bir konu da toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma olmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ülkemizin ve bölgemizin durumunu güçlendirecek politikalar üretilmesine katkı sağlamak amacıyla hazırlanan bu raporda kalkınma açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemi açıklanmış ve Türkiye ve TR83 Bölgesi'nde mevcut durum çeşitli göstergelerle ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, illerimizde mevcut durumun iyileştirilmesi için yapılabilecekler eylem planları şeklinde önerilmektedir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, mali destek programları ile bölgemizdeki tüm kurumlara destek olmayı hedeflerken, tüm kurumlar arasında etkin işbirliği yapılması da hedeflere ulaşılmasında büyük önem taşımaktadır.

Raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm Ajans çalışanlarına ve katkı veren bölgemizdeki tüm paydaşlarımıza Yönetim Kurulumuz adına teşekkür ederim.

Hüseyin AKSOY

Samsun Valisi

OKA Yönetim Kurulu Başkanı

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KALKINMA'DA ANA YAKLAŞIMLAR

Kalkınma, farklı disiplinler açısından temel yorumlanmış biçimi farklılık gösteren bir kavram olmasından ötürü kesin bir tanımdan ziyade farklı perspektifler açısından farklı çıkarımlar yapılan ama özünde çok temel biçimde insanların ve toplumların refah düzeylerindeki iyileşmeye işaret eden bir süreçtir. Bu yapıdan ötürü kalkınma kavramı farklı değişkenler ile ölçülebilmektedir. Uzun zaman boyunca uluslararası kabul gören ölçme kıstasları arasında kişi başına düşen gelir ve ekonomik gelişme göstergeleri en temel değişkenler olmuştur. Fakat kalkınmayı sadece ekonomik bir iyileşme olarak ele almak fazlasıyla teknokratik bir yorumdur ve içerisinde insan unsurunu barındırmamaktadır. Oysaki kalkınmanın temel olarak amaçladığı insanların özgürlüklerinin, fırsatların ve tercih haklarının çeşitlendirilmesi, refah düzeylerinin artırılması ve daha mutlu ve sağlıklı hayatlar yaşamalarıdır. Yani kalkınma niteliksel bir dönüşümü de tanım olarak içerisinde barındırmaktadır. Kavrama dair yapılan farklı tanım çabaları ve kavramsallaştırmaların altında yatan temel mesaj “kalkınmanın, toplumun istenmeyen bir konumdan istenen konuma doğru değişim süreci yaşamasını - yani gelişmesini sağlayan politik müdahaleler” dir (Thomas and Potter, 1992:116).

Sadece ekonomik iyileşme olarak değil aynı zamanda toplumsal niteliksel bir dönüşümü de amaçlıyor olması kalkınmayı insan hakları ve eşitlik gibi yatay konularla kesiştirerek cinsiyet eşitliği ve kalkınma arasındaki ilişkiye de zemin hazırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı 'nda¹ (2008) şöyle tanımlanmaktadır;

“Toplumsal Cinsiyet’ kavramı, kadınlarla erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri belirli bir bağlama göre tanımlamakta, erkeklerle kadınlar ve erkek çocuklarıyla kız çocukları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin sosyal olarak nasıl kurulduğuna değinmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir ve içeriği zamana ve yere göre değişmektedir.

Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek arasındaki sınıfsal ve toplumsal rollerin dağılımı ve bu ilişkiler üzerinden kadın ve erkek

¹ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008-2013 yılları için hazırlanmıştır.

bireylerin kendilerini toplumda nasıl konumlandığı ve tanımladığı doğrudan kalkınmanın alanı içine girmekte ve kalkınma ile bu eşitlik ilişkisi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere kalkınma insanların hayatlarında devamlı bir iyileşme ve farklı fırsatların yaratılması ile de ilgili olduğu için, kadınlar için de daha fazla fırsat ve imkân yaratılmış olması açısından, kadının toplum hayatındaki konumunun güçlendirilmesi doğrudan bir kalkınma problemidir. Bu ilişkinin diğer cephesinden bakıldığında da toplumsal hayatta kendine daha fazla rol bulan kadının kalkınma sorununun çözümüne de olumlu katkı yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte literatürde çokça tartışıldığı üzere kadınların ve erkeklerin yoksulluğu farklı biçimlerde yaşadıkları görüşü kalkınma söylevinde önemli değişikliklere neden olmuştur. 1970'li yıllardan itibaren kadınların hakları ve toplumdaki ikincil pozisyonları kalkınma gündemine gelmeye başlamıştır. Zamanla cinsiyet eşitliğinin sağlanması literatürde olduğu gibi kalkınma pratiğinde de önemli bir konu olarak yer almıştır. Bu gelişmeyle birlikte, **Amartya Sen**'in (1989) eşit hakların ve imkânların eşit yapılabilirliklere, eşit seçim yapma yeteneğine dönüşemeyebileceği, bunun için insanların kazanımlarını, yapılabilirliklerini ve seçme özgürlüklerinin geliştirilmesi gerektiğini savunan **yapabilirlik yaklaşımı** kalkınma alanında ağırlık kazanmıştır. Bu görüş eşitsizliklerin gelir temelinde değil, insanların sahip oldukları gerçek özgürlükler temelinde tanımlanmasını savunmaktadır.

Kalkınma ve toplumsal cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkiyi Dünya Bankası yayınlamış olduğu Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporu'nda daha çok akıllı ekonomi temelinde ele almış ve 3 ana saptama yapmıştır;

- *Kadınların beceri ve yeteneklerinin doğru kullanılmamasının ekonomik maliyeti yüksektir (ve her geçen gün daha da yükselmektedir)*
- *Kadınların donanımları, eyleycilikleri ve sahip olduğu fırsatlar bir sonraki nesli de şekillendiriyor*
- *Kadınların bireysel ve kolektif eyleyciliğini arttırmak daha iyi sonuçlara, daha iyi kurumlara ve daha iyi politika seçimlerine götürür.*

Birbiriyle birçok alanda kesişen toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma sorununa dair teorik yaklaşımlar incelendiğinde 3 temel ana akım teorinin öne çıktığı görülmektedir. Bu yaklaşımlar; Kalkınmada Kadın (Women in Development, WID), Kalkınma ve Kadın (Women and Development, WAD) ve Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma (Gender and Development)'dir.

KALKINMADA KADIN

Kalkınmada kadın kavramı liberal feminist teori çerçevesinde kadınları kalkınma sürecinin bir parçası olarak ele alan bakış açısıyla üretilen teorik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel savı mevcut toplumsal yapıda bir dönüşümü hedeflemekten ziyade, bu dengeleri olduğu gibi kabul edip kadınların kalkınma süreciyle nasıl daha iyi bütünleştirilebileceğini anlamaktır. Kadınların dezavantajlı konumu ve kadın hakları ilk defa kalkınmada kadın yaklaşımı ile gündeme gelmiştir. Yine bu yaklaşım tarafından ortaya konulduğu üzere, kalkınma ve modernleşme çabaları içerisinde kadınlara üretim fırsatlarına yeteri kadar erişim verilmemiştir ve teknoloji kadınları evle ilgili sorumluluklarından kurtaramamıştır (Kabeer, 1994). Bu yaklaşım kadınların kalkınma planlarında olmayan rollerini bir problem olarak ele alıp bu sürece kadınları nasıl daha etkin dâhil edilebileceğinin yollarını arar.

Kalkınmada kadın yaklaşımı esas olarak Ester Boserup'un (Kabeer, 2003) *Ekonomik Kalkınmada Kadınların Rolü* isimli kitabından sonra yaygın olarak kabul görmeye başlamıştır. Boserup'a göre kadınlar ancak kalkınma süreçlerinde etkin rol alarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilir ve böylece hem kendi aileleri içerisinde hem de toplumun tüm seviyelerinde rollerini daha baskın ve etkin hale getirebilirler. Kalkınmada kadın modeli uygulayıcılar tarafından da kabul görüp uluslararası kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının ve gelişmekte olan ülkelerin hükümetlerinin gündemlerine yansımıştır. Fakat kurumlar tarafından uygulama alanı bulan bu yeni politikalar, kadının toplumdaki statüsünü değiştirmekten ziyade ekonomik kalkınma ve iyileşme öncelikleriyle ilgili olmasından dolayı eleştirilmektedir.

Temel olarak klasik modernleşmeci kuramdan yola çıkarak varsayımlarda bulunan kalkınmada kadın yaklaşımı kalkınmayı doğrusal ve batı merkezli bir biçimde değerlendirip, bu doğrusallığın kadınların göreceli konumunu iyileştiren bir süreci de beraberinde getireceğini, devletlerin kadınlara sağlayacağı imkânlarla birlikte toplumda kadınların rolünün de iyileşeceğini savunur. Ancak yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitsizliği problemine, sorunun kendi iç dinamiklerini değerlendirmek yerine, yani kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin esas nedenlerini araştırmak yerine, dışsal gelişmelerin, batıya yakınsamanın ve gelişmenin sorunun çözümü yönünde katkı sağlayacağını savunduğu için birçok eleştiri almıştır. Bu bakımdan teorinin dönüştürücü gücü sınırlıdır ve bağlı olduğu modernist ana akımın kısıtlarını çok da aşamamıştır.

KADIN VE KALKINMA

1970'lerin ikinci yarısından sonra ortaya konan *Kadın ve Kalkınma* yaklaşımı temel olarak *Kalkınmada Kadın* tezinin zayıflıklarını eleştirerek buna bir alternatif üretmek üzere geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre, Kalkınmada Kadın tezinin aksine, kadınlar zaten kalkınma süreçlerinde bir role sahiptir ve bu da kadın emeğinin sömürülmesi biçimindedir. Kuramsal altyapısını, gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkiye radikal bir eleştiri getiren bağımlılık teorisinden alan kadın ve kalkınma yaklaşımı kadınları kalkınma sürecine daha etkin bir biçimde entegre etme stratejilerinden ziyade kalkınma ve kadın arasındaki ilişkinin kendisine odaklanır. Bu tarafıyla Kadın ve Kalkınma teorik olarak Kalkınmada Kadın yaklaşımından teorik olarak bir ayırım göstermektedir ancak pratik uygulamaları açısından çok büyük gelişme yaratamadığı yönünde eleştiriler almıştır.

Kadın ve Kalkınma, *Kalkınmada Kadın* yaklaşımına göre kadınların toplumdaki konumları açısından daha eleştirel bir bakış açısı ortaya koymaktadır, fakat ataerkil ve farklı üretim ilişkileri ile kadınların esareti ve mağduriyeti arasındaki ilişkiyi analiz etme konusunda tam olarak başarılı olamamıştır.

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KALKINMA

Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma, kadınların koşullarını iyileştirme başarısını gösteremediği ve kadınlar arasındaki farklılıkları algılayamadığı şeklinde eleştirilen *Kalkınmada Kadın* yaklaşımına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Jaquette & Summerfield, 2006).

Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma akımının savunucuları, cinsiyete dayalı güç yapıları ve eşitsizliğin önemini vurgulayarak toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin sosyal yapısı yanında cinsiyete dayalı iş bölümü üzerinde de durmuştur. İki yaklaşımın örtüşen kesimleri olsa da *Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma*, bazı önemli yönleriyle *Kalkınmada Kadın* yaklaşımından farklılaşmaktadır. Kate Young'ın ifade ettiği gibi (1997), toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma, aslında kadınlardan daha çok toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinde durmaktadır. Yalnızca kadınların üreme rolleri veya ürün ve hizmet üretimlerine değil, sosyal örgütler, ekonomik ve politik hayatlarına ait bütünsel bir yaklaşıma sahiptir. Ayrıca *Kalkınmada Kadın* yaklaşımının aksine, kadınların özgürleşmesinin desteklenmesinde yerel örgütler gibi devlete de önemli bir rol verir.

Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma yaklaşımının savunucuları, gelişim sürecinin yeniden kavramsallaştırılmasını vurgular. Eşitlikçi kalkınma ve kadınların işgücüne katılımını engelleyen, eşit olmayan güç dengeleri üzerine dikkat çeker. *Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma*'nın önemli düşünürü Carolyn Moser, kadın ve erkeklerin rollerinin toplumsal olarak inşa edildiği gerçeği ve de farklı kültürel çevrelerdeki kadınların problemlerine farklı çözümler üretilmesi için daha fazla çaba harcanması gerektiğini söylemektedir (Jaquette and Summerfield, 2006). *Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma* akımının savunucuları diğer teorilerden farklı olarak kadınların sorunlarıyla ilgili politika ve programlara erkeklerin de katılımını öngörmüş ve ancak böyle daha etkin politikalar üretileceğini belirtmiştir. Bu konuda Andrea Cornwall şunları belirtmiştir;

Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma söylemi, *Kalkınmada Kadın* yaklaşımının yalnızca kadınlarla sınırlı kalan anlayışını bir adım öteye götürerek yeni bir odak noktası kazandırmıştır. *Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma* yaklaşımı kadınların ikincilleştirilmesini kadın ve erkek arasında tarihsel ve toplumsal biçimde inşa edilen ilişkiler bütününe açık bir şekilde eğilerek sorunu aşmaya çalışan bir yaklaşım olarak kavramsallaştırılmıştır (2000: 18).

Ancak yine Cornwall'ın belirttiği üzere pratikte erkekler toplumsal cinsiyet eşitliği için kurumsal çabaların içerisine yer almazken, kalkınma, yalnızca kadının alanı olarak görülmektedir. Özetle Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma yaklaşımının, kalkınma teorisine ve uygulamasına katkısı; siyasi olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramına karşı çıkılmasına olan vurgusu ve sadece refah ve verimlilik politikalarına ağırlık verilerek toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmayacağını belirtmek biçiminde olmuştur. Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma, ev içinde ve dışında cinsiyete dayalı işbölümü üzerine vurgu yapmaktadır ve eşitliğe ulaşabilmek için toplumsal ve kurumsal değişimin şart olduğu üzerinde duruyor.

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNDE YASAL ÇERÇEVE

Türk Hukuk Sistemi, Kıta Avrupası hukuk sistemini benimsemiştir. Böylelikle Türk hukuk sistemi kamu menfaatini gözeten, yazılı kurallara dayanan, Kamu Hukuku-Özel Hukuk ayrımını benimseyen ve yargı ayrılığı (Adli Yargı- İdari Yargı) ilkesine dayanan bir sistem haline gelmiştir. Yazılı hukuk kurallarına bağlılık, Türkiye’de cinsiyet eşitliği konusundaki hukuki çerçeveyi de kanunlara, yönetmeliklere ve kanunlarla aynı etkinliğe sahip milletlerarası sözleşmelere bağlı kılmıştır. Bu sebeple öncelikle kanunlar önünde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerekir. Zira erkeği koruyan, erkeğe üstünlük tanıyan kanun maddeleri kadınları hukukun koruyuculuğundan mahrum etmektedir. 1982 Anayasası 10. maddesi bu ihtimali ortadan kaldırmaya yöneliktir.

Anayasa’nın 10. maddesi ilk halinde “Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” ifadesi ile cinsiyet eşitliğini anayasal güvence altına almıştır. Ancak gelişen dünyada bu koruma yetersiz kalmıştır. 2004 yılında 07.05.2004 gün ve 5170 sayılı kanunla aynı maddeye, “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür.*” fıkrası, 2010 yılında 12.09.2010 gün ve 5982 sayılı kanunla ise “*Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.*” fıkrası eklenmiştir. Kadın ve erkeğin eşitliğini hak sahipliği bazında pekiştiren Anayasa, Devlet’e de cinsiyet eşitliği konusunda açıkça sorumluluk yüklemiştir. Gerekli ve yerinde olan bu düzenleme ile cinsiyeti nedeniyle eşitsizliğe uğrayan bireyler bu hükme dayanarak haklarını arama imkânına kavuşmuşlardır. Ancak devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki yükümlülükleri Anayasa’nın 65. maddesi ile sınırlandırılmıştır. Bu maddeye göre; “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.”

Anayasa’da cinsiyet eşitliğine yönelik bir diğer düzenleme de Madde 41’deki “*Aile, Türk toplumunun temelidir*” hükmüne 3.10.2001 gün ve 4709 sayılı Kanunla eklenen

“*ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*” ibaresidir. Bu düzenleme ile aile içindeki kadın-erkek eşitliği Anayasal güvenceye kavuşmuştur. Anayasa Madde 11 uyarınca kanunlar Anayasa’ya aykırı olamayacağından eşler arasındaki eşitsizliğe yol açan pek çok yasal düzenleme de bu tarihten sonra değiştirilmiştir. Aile konusunda önemli düzenlemeler yapan **Medeni Kanun**’da da değişiklikler yapılmış, kocanın ailenin reisi olduğuna dair düzenleme kaldırıldığı gibi artık eşler aile konutu ve evlilik süresince edinilmiş mallar üzerinde eşit haklara sahip kılınmıştır. Daha önceki düzenlemelerde koca, evin reisi olarak belirlenmiş ve mallar üzerinde çalışmayan kadının hak sahibi olması öngörülmemiştir. Yeni anlayışa göre kadın, ev dışında herhangi bir işte çalışmasa dahi, ev için sarf ettiği emek, değer görmüş ve mal rejimleri bu değeri göz ardı etmemiştir.

Anayasa’nın 66. maddesinin ilk halinde “Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk’tür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir.” hükmü yer almaktayken 2001 yılında “Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir.” cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle Türk ananın yabancı babadan dünyaya gelen çocuğunun doğumla Türk vatandaşlığını kazanmasının önündeki engel kalkmış ve yabancı eşten çocuk sahibi olma konusunda kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik giderilmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik tüm bu açık anayasal düzenlemelerin yanı sıra Anayasa Madde 90’a 7.5.2004 gün ve 5170 sayılı kanunla eklenen “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.*” ifadesi, TBMM tarafından onaylanarak kanun niteliği kazanan milletlerarası antlaşmalardaki cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik düzenlemelerin, ulusal düzenlemeler karşısında etkisini kaybetmesini engellemiştir.

Anayasa’nın çizdiği bu temel çerçeve içerisinde halen yürürlükte olan mevzuatta cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik hükümler, daha çok hakların cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlara/insanlara tanınmış olması şeklinde kendini göstermektedir. Yasal düzenlemelerde vatandaşlara haklar tanınırken kadın erkek

ayrımı yapılmamış ve “her insan”, “bütün insanlar”, “her ergin kişi”, “erkek veya kadın”, “küçük”, “kısıtlı” ve benzeri ifadeler kullanılarak cinsiyet ayrımının yapılmadığı ifade edilmiştir.

Yasal mevzuatımızda kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığın temel alındığı düzenlemeler de mevcuttur. Buna bir örnek olarak Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ile kadın işçilerin gebelik ve analık durumlarında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaları yasaklanmıştır.

Anayasa ile birlikte temel kanunlarımızdan olan 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu** 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun 3.maddesi ile cinsiyet eşitliğinin yanı sıra üzere ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılamayacağı ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamayacağı hüküm altına alınmıştır. Kanunun tanımlar bölümünde ise vatandaş ve Kanunda yapılan “vatandaş” ve “çocuk” tanımlarında da herhangi bir cinsiyetçi ifadeye yer verilmemiş, “kişi” kelimesi kullanılmıştır.

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan bazı toplumsal cinsiyet eşitliği felsefesine aykırı olan ve kadın vatandaşı erkek vatandaştan ayrı ve geride tutan ibarelere şu örnekler verilebilir;

Madde 301; “... Eğer sanık tutuklu veya hükümlünün usul ve furuundan ve karı kocadan ve kardeş ve kız kardeşlerinden biri ise göreceği ceza üçte bir miktar azaltılır.”

Madde 429; “Her kim cebir ve şiddet veya tehdit veya hile ile şehvet hissi veya evlenme maksadiyle reşit olan veya reşit kılınan bir kadını kaçıtır veya bir yerde alıktorsa üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Kaçıtırılan kadın evli ise ağır hapis cezası yedi seneden aşağı olamaz.”

Madde 435; “...21 yaşını doldurmuş olan kız ve kadınların fuhşa teşvik eden koca veya usulü veya sıhri usulü veya kardeşleri hakkında altı aydan iki seneye kadar hapis cezası hükmolunur.”

Madde 475 : “Yukarıdaki maddelerde gösterilen terk fiilleri kendisinin veya karısının veya anasının veya evlat ve ahfadının veya kız kardeşinin namusunu kurtarmak için doğumundan henüz beş gün geçmemiş gayri meşru bir çocuk aleyhine işlenmiş olursa fail hakkında mezkur maddelerde yazılı cezalar altıda birden üçte bire kadar indirilir.”

5237 Sayılı yeni Türk Ceza Kanunu’nda ise bu çağımızın gerisinde kalan ifadeler ve hükümler tümüyle kaldırılmış ve kız-kadın ayırımına son verilmiş, cinsel saldırıya maruz kalan kadın bireylerin bu suçun faili ile evlilik birliği kurması konusunda baskıya maruz kalmasına yasal destek olarak kullanılan düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni Kanun’da suç sınıflandırması yapılırken cinsel suçların yeri değiştirilmiş ve kişilere karşı işlenen suçlar kısmına yer almıştır. Böylelikle kadın bir birey olarak algılanmış, bireyin öncelikli olarak mağdur olduğu bir suç topluma karşı işlenmiş bir suç olmaktan çıkarılmıştır. Aynı şekilde kadın ve çocuklara yönelik işlenen bazı suçlarda “namus”, “gayri meşru çocuk” gerekçeleri ile indirim yapılması yönündeki düzenlemelerden de vazgeçilmiştir. Kanun’da töre cinayetlerini kanunda öngörülen en ağır ceza ile cezalandıran ve aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlalinin suç olarak tanımlayan yeni maddeler yer almıştır. Çocuklara yönelik cinsel istismar suçu ayrıca düzenlenmiş ve kız-erkek çocuk ayırımı yapılmamıştır. Resmi nikah ile evliliğe önem atfedilen Kanun’da birden fazla kişiyle aynı anda evli olma durumu yasaklanmış, resmi nikah olmaksızın dini nikah kısılması, hem nikahı yaptıran kişiler hem de nikahı kıyan kimseler yönünden ceza yaptırımına tabi tutulmuştur. Evlilik birliği içinde gerçekleştirilen tecavüz eylemleri suç olarak tanımlanmış ayrıca çalışma hayatında karşılaşılan taciz ve tecavüz eylemleri yönünden ceza öngörülmüştür.

10.06.2003 tarihinde yürürlüğe giren **4857 Sayılı İş Kanunu’nda** eşitlik ilkesi çerçevesinde aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Kadın işçilerin iş akitlerinin hamilelik, doğum ya da süt izinleri sebebi ile feshedilemeyeceği, hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verileceği ve doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam 16 haftalık süre için çalıştırılmayacakları Kanun’da düzenlenmiştir. Kadın ya da erkek ayırımı yapılmaksızın işçiye; cinsel tacize

maruz kalması halinde derhal fesih hakkı tanınmıştır. Taciz eyleminin işveren tarafından gerçekleştirilmesi ya da işyerindeki diğer işçiler yahut üçüncü kişiler tarafından işyerinde gerçekleştirilen cinsel taciz eylemlerinin işverene bildirilmesine rağmen önlem alınmaması hallerinde işçi haklı nedenle derhal iş sözleşmesini feshedebilir ve hak kazandığı tazminatları alabilir.

Temel kanunların yanı sıra özellikle aile içi şiddete maruz kalan bireyleri korumak için yürürlüğe konulan **4320** sayılı ***Ailenin Korunmasına Dair Kanun***, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını, kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hâkimi tarafından mağdur tarafı korumak amacıyla alınacak tedbirleri içeren koruma kararını ve karara uyulmaması halinde verilecek cezayı düzenlemiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ilk önemli yasalaşma hareketi 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile gerçekleşmiştir. Uygulanması sadece fiziksel şiddete yönelik olmayan, özgürlüğün engellenmesi, fiziksel, ekonomik, psikolojik zarar verme ve cinsel şiddet dahil her türlü şiddet biçimi kapsamakta olan Kanun, **6284** sayılı ***Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun***'un Resmi Gazete yayımlanması ile yürürlükten kalkmıştır. 6284 sayılı Kanun, 4320 sayılı Kanun'a nazaran daha kapsamlı, daha anlaşılır ve uygulamayı kolaylaştırır niteliktedir. Kanun şiddet, şiddet mağduru, şiddet uygulayan, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddet gibi kavramların net tanımlamasını yaparak kanunun uygulama alanını genişletmiştir.

6284 sayılı kanunda;

Şiddet; kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış,

Ev içi şiddet; şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet,

Kadına yönelik şiddet; Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmıştır.

Kanun'un uygulanmasında bazı önemli ilkelere yer verilmiştir;

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.
- Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.
- Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.
- Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

6284 sayılı Kanun'un getirdiği en önemli yeniliklerden biri de koruma yönünden evli olan ve evli olmayan kadın ayrımını ortadan kaldırarak, evli olmayan kadınların şiddete maruz kalmaları halinde devletin koruma mekanizmalarından yararlanmasına imkân vermesidir. Kadınların mağdur olduğu şiddet vakalarındaki esaslı sorunlar olarak dile getirilen; başvuru mekanizmalarının karmaşıklığı, kolluğun yetkisinin sınırlı olması, kolluğun keyfi olarak işlem yapmaması, eşleri tarafından uygulanan şiddete maruz kalan kadınların eşleriyle barıştırılarak evlerine gönderilmeleri, barınma ihtiyaçlarını karşılayamayacak olan kadınların mecburen şiddet gördüğü ortama geri dönmeleri, fiziksel kalıntısı olmayan şiddetin ispat edilememesi gibi sorunlar da Kanunla çözümlenmeye çalışılmıştır. Önemle belirtmek gerekir ki 6284 sayılı Kanun

sadece kadınları değil, şiddete maruz kalan tüm bireyleri koruyacak bir dilde kaleme alınmıştır. Ancak kadına yönelik şiddete yönelik özel tedbirler içermektedir.

Kanun, önleyici ve koruyucu tedbirleri, karar verme konusunda yetkili olan kimselere göre ayırma tabii tutmuştur. Buna göre mülki amir, korunan kişilerle ilgili olarak kişinin kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması, diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi, hayati tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması halinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, kreş imkânı sağlanması gibi tedbirleri almak yetkisine sahiptir. Bu önemli bir gelişmedir. Zira bu düzenleme ile hâkim kararı olmaksızın şiddet mağdurlarına yönelik tedbirlerin süratle alınmasının yolu açılmıştır.

Kanun'da yer alan bir diğer önemli düzenleme ise şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkesin bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebileceğinin düzenlenmesidir. Böylelikle şikâyet edebilecek durumda olmayan, nasıl şikâyet edeceğini bilmeyen ya da şikâyet etmekten korkan mağdurlar için şiddet veya şiddet uygulanması tehlikesini fark eden herkesin başvurusu üzerine işlem başlatılabilecektir. Kamu görevlilerine ise ihbarı aldıkları anda Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmek yükümlülüğü getirilmiştir. Kanun'la gelen bir diğer önemli yenilik ise; **Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin** açılmasıdır. 7 gün 24 saat hizmet verecek bu merkezlerde şiddete karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi hedeflenmektedir.

Kadın erkek eşitliği alanında önemli bir diğer metin ise **Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)**'dir. Türkiye, kadın-erkek eşitliği alanında uluslararası düzeyde bağlayıcı önemli bir yasal doküman olan CEDAW'a 1985 yılında taraf olmuştur. Bu sözleşmenin önemli olmasının sebebi hem

uluslararası düzeyde bağlayıcı olması hem de toplumsal hayatın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzeri tüm ayrımcılık içeren uygulamaları ortadan kaldırılmayı amaçlamasıdır.

CEDAW'a göre "**kadınlara karşı ayrımcılık**" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

CEDAW ile Önyargıların ve Geleneklerin Tasfiye Edilmesi, Kadın Satışının Yasaklanması, Oy verme, Seçilme ve Katılma Hakkı, Hükümeti Temsil Hakkı, Vatandaşlık Hakkı, Eğitim Hakkı, Çalışma Hakkı, Sağlık Hakkı, Hukuk Önünde Eşitlik Hakkı, Evlenme ve Aile İlişkileri Alanındaki Haklar, Kırsal Alandaki Kadınların Hakları gibi çok önemli insan haklarının devlet tarafından ayrımcılık yapılmaksızın kadınlar için de tanınması, bu yönde gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, kadınların bu haklarını koruyucu her türlü tedbirin alınması yönünden taraf devletlere yükümlülük getirilmiştir.

Sözleşme kapsamında Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Komitesi kurulmuş ve taraf devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargısal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt etmişlerdir.

Avrupa Birliği 2012 Yılı İlerleme Raporu'nda ise özellikle ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine ilişkin ilgili kanunun kabulünün önemi belirtilmiş, ancak kanunun Avrupa Birliği müktesebatı ve standartları ile tam olarak uyumunun sağlanmamış olduğu eklenmiştir. Ayrıca, 2011 sonu itibariyle hâkim ve savcılar içerisinde kadınlarının oranının yüzde 24 ile sınırlı kaldığı ve kadınların savcılık ve

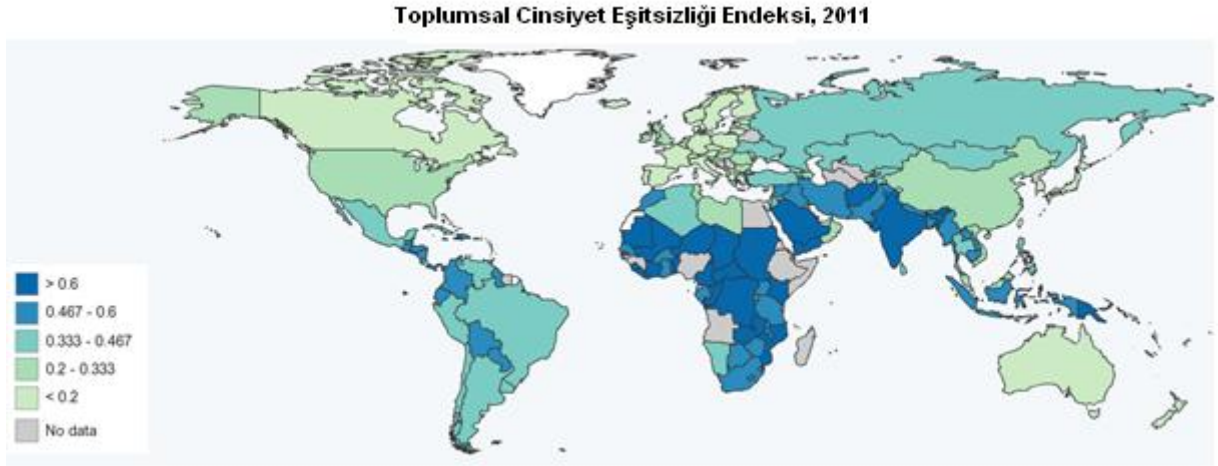
yöneticilik pozisyonlarında yetersiz temsil edildiği, yargı alanında çalışan kadınların sayısının artırılması gerektiği, adalete erişim konusunda ise kadınlar ve çocukların adli yardıma erişimin kısıtlı olduğu söylenmiştir. Raporunda ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği, namus cinayetleri de dâhil olmak üzere, kadına karşı şiddetle mücadele ve erken yaşta ve zorla yaptırılan evlilikler, Türkiye için önemli zorluklar olmaya devam etmektedir ifadesine yer verilmiştir.

Hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesi için ise merkezi ve yerel yönetimler tarafından hazırlanan plan ve programlar da önem taşımaktadır. 2007-2013 dönemi için hazırlanan **Dokuzuncu Kalkınma Planı** kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımının sağlanması amacıyla, eğitim ve mesleki eğitim olanaklarının artırılması ile istihdam edilebilirliklerinin geliştirilmesini ve aile içi şiddetle mücadelenin devam ettirilmesini öngörmektedir. 2008-2013 dönemi için hazırlanan **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı** da toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi kapsamında, eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar alma mekanizmaları, sağlık, medya, çevre, insan hakları ve şiddet konularında hedef ve stratejiler belirleyerek çeşitli kurum ve kuruluşlara sorumluluklar vermiştir.

25 Şubat 2009'da kabul edilen 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile TBMM altında **Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu** oluşturulmuştur. 2012 yılında komisyonun 26 üyesi bulunmaktadır. Komisyon 5 erkek 21 kadın milletvekilinden oluşmaktadır. Komisyon çeşitli kanun tasarı ve tekliflerini incelemekte, raporlar hazırlamakta ve konferanslar düzenlemektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KALKINMA GÖSTERGELERİ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının yayınladığı İnsani Gelişmişlik Endeksine göre Türkiye 2011 yılında 92. sırada bulunurken, sağlık ve üreme sağlığı, eğitim, parlamentoda temsil edilme gibi göstergelerle oluşturulan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği endeksinde 0,443 değeri ile 187 ülke arasında 77. sıradadır. Bu endekse göre en yüksek eşitlik değerine sahip ülkeler ise Norveç, Avustralya ve Hollanda'dır.

Kaynak: <http://hdr.undp.org/>

Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2006 yılında yayınlanmaya başlanan 2012 Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na (*Global Gender Gap*) göre ise Türkiye 135 ülke arasında 124. sırada bulunmaktadır. Rapor ülkelerin kalkınma düzeylerinden bağımsız olarak *ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitim, sağlık, siyasi güçlenme* başlıklarında cinsiyet eşitliğine bağlı olarak kaynak ve fırsatlara erişimde oluşan farklılıkların ölçülmesini hedeflemektedir. Girdilerin değil çıktılarının ölçüldüğü bu endeks, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini birçok alanda sağlamakta yetersiz olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin geri kaldığı alanlar ise özellikle ekonomik katılım ve eğitimidir.

	Sıra	Değer
Ekonomik Katılım ve Fırsatlar	129	0,4139
Eğitimde Başarı	108	0,9296
Sağlık	62	0,9755
Siyasi Güçlenme	98	0,0868
Genel	124	0,6015

Kaynak: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf

Son yıllarda ekonomik alanda yaşadığı gelişmelerle büyük bir atılım gösteren Türkiye'nin bu dönüşümü sosyal alanda da göstermesi için mevcut durumun analiz edilmesi ve buna göre müdahale alanlarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla raporun bu bölümünde TR83 Bölgesi'nde ve Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili önemli göstergeler incelenmektedir.

Nüfus ve Demografik Özellikler

Bölgede toplam nüfusun 1.345.425'i erkeklerden, 1.372.260'ı kadınlardan oluşmaktadır. Bu durumda bölgede, her 100 kadın için erkek sayısını veren cinsiyet oranı %98,04'tür.

Nüfus Sayıları, 2011

	Kadın	Erkek	Toplam
Amasya	162.967	160.112	323.079
Çorum	269.415	265.163	534.578
Samsun	634.028	617.701	1.251.729
Tokat	305.850	302.449	608.299
TR83	1.372.260	1.345.425	2.717.685
Türkiye	37.191.315	37.532.954	74.724.269

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Cinsiyet Oranları, 2011

	Cinsiyet Oranı
Amasya	% 98,25
Çorum	% 98,42
Samsun	% 97,42
Tokat	% 98,89
TR83	%98,04
Türkiye	% 100,92

Kaynak: www.tuik.gov.tr

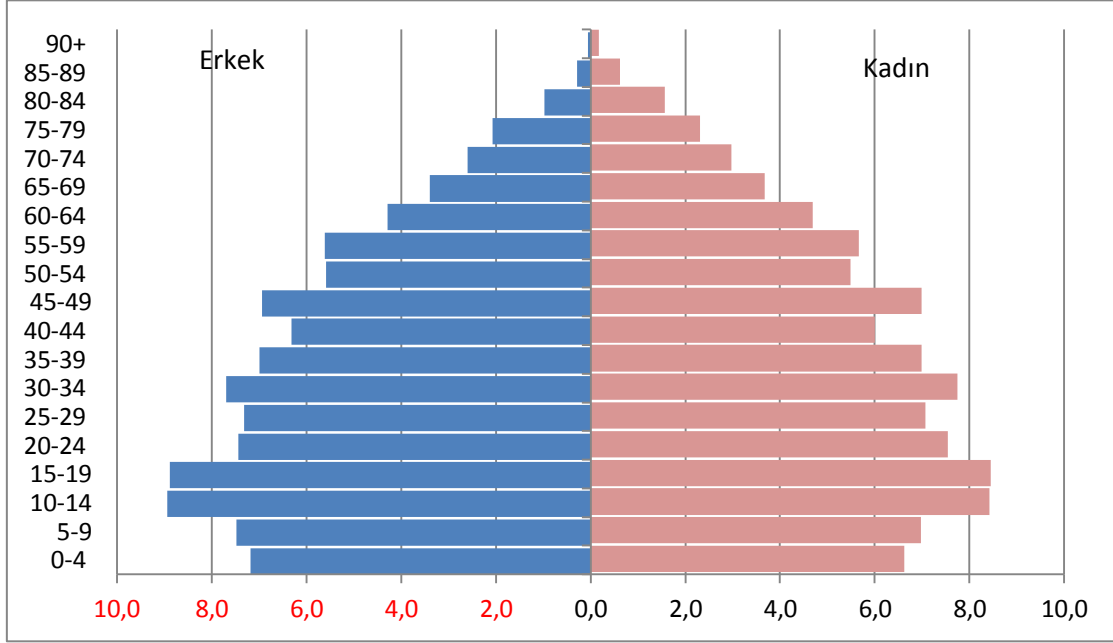
Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2011

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	187.456	96.545	90.911
5-9	196.379	100.583	95.796
10-14	235.757	120.255	115.502
15-19	235.381	119.488	115.893
20-24	203.476	100.026	103.450
25-29	195.451	98.378	97.073
30-34	209.803	103.452	106.351
35-39	190.072	94.083	95.989
40-44	167.383	84.944	82.439
45-49	189.208	93.242	95.966
50-54	150.496	75.188	75.308
55-59	153.266	75.500	77.766
60-64	121.920	57.639	64.281
65-69	96.088	45.616	50.472
70-74	75.803	34.933	40.870
75-79	59.614	27.915	31.699
80-84	34.716	13.163	21.553
85-89	12.342	3.756	8.586
90+	3.074	719	2.355
Toplam	2.717.685	1.345.425	1.372.260

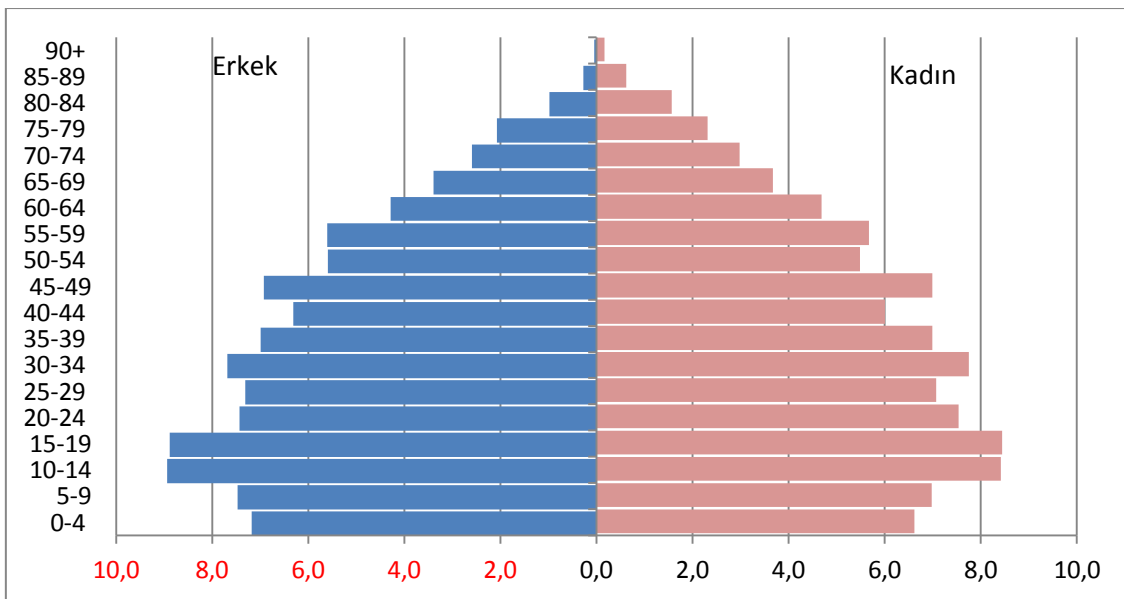
Kaynak: www.tuik.gov.tr

Bölgede kadın ve erkek nüfusun dağılımı arasında büyük farklılıklar bulunmamaktadır. 0-29 yaş arasında kadın nüfusun erkek nüfustan az, 30-39 ve 45-49 yaş aralıklarında kadın nüfusun erkek nüfustan daha fazla olduğu ancak bu farkların önemli derecede olmadığı görülmektedir. 55 yaş üstünde ise kadın nüfus ile erkek nüfus arasındaki fark belirginleşmektedir. Bu durum kadınların erkeklerden daha uzun bir doğuşta yaşam beklentisine sahip olması ile ilgilidir.

TR83 Nüfus Piramidi, 2011

Türkiye Nüfus Piramidi, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

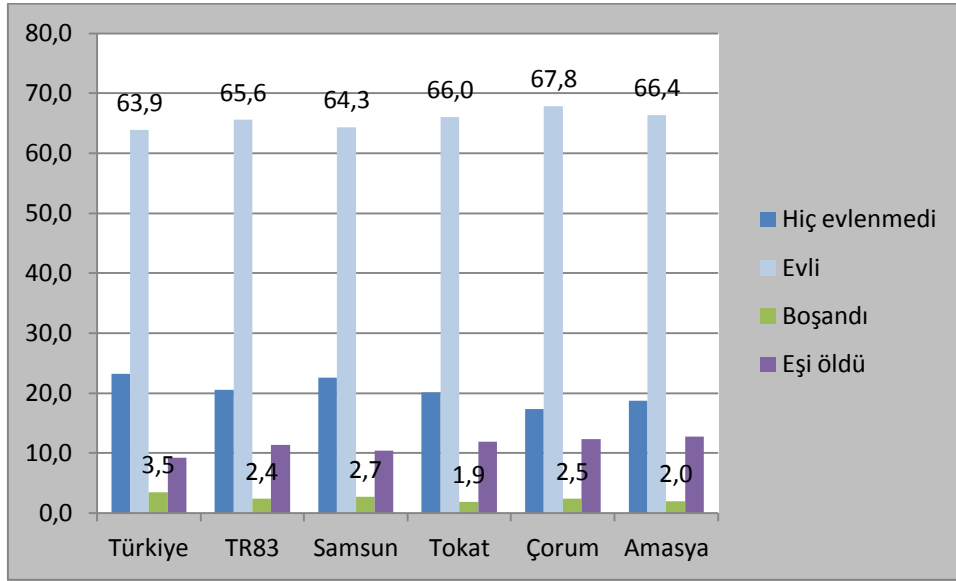
Kadınların medyan yaşı Türkiye’de 30,3 iken erkekler için 29,1’dir (TÜİK İstatistiklerle Kadın, 2012). Türkiye genelinde **toplam doğurganlık hızı** ise 1990 yılında kadın başına 2,9 iken 2011 yılına geldiğimizde 2,1’e düşmüştür. **2,1** aynı zamanda yenilenme oranını da oluşturmaktadır. AB27 ortalaması ise 2009 yılında 1,59’dur (Eurostat, 2012). **Kaba doğum hızı** ise binde 24,1’den 17,3’e düşmüştür (Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2011). **Doğuştan yaşam beklentisi** ise 2011 verilerine göre kadınlar için 77,1 iken erkekler için 72,0’dır. Toplamda doğuştan beklenen yaş süresi ise 74,5’tir. 2025 yılında ise doğuştan beklenen yaşam süresinin kadınlar için 78,9; erkekler için ise 73,1 olması beklenmektedir (TÜİK İstatistiklerle Kadın, 2012). Doğuştan yaşam beklentisi biyolojik nedenlerle kadınlar için erkeklerden daha uzun olmaktadır. Yaşanılan yılların uzunluğu ile beraber bu sürenin nasıl geçirildiği de önemlidir. Bu nedenle Avrupa Birliği doğuştan beklenen yaşam süresinin ötesinde geçirilen sürede sağlık durumunu ölçebilmek için sağlıklı yaşam yıllarını hesaplamaktadır.

Toplam Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi, Türkiye

	Toplam	Kadın	Erkek
2000	71	73,1	69
2001	71,4	73,5	69,4
2002	71,8	73,9	69,8
2003	72,2	74,4	70,2
2004	72,6	74,8	70,6
2005	73	75,2	71
2006	73,3	75,6	71,2
2007	73,6	75,9	71,4
2008	73,8	76,2	71,5
2009	74	76,5	71,7
2010	74,3	76,8	71,8
2011	74,5	77,1	72

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kadınların Medeni Durumları,2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kadın nüfusun medeni duruma göre dağılımı incelendiğinde evli olanların ilk sırada olduğu, arkasından hiç evlenmemiş olanların ve eşi ölenlerin geldiği, son sırada ise boşanmış olanların geldiği görülmektedir. Bölgenin tek büyük şehri olma özelliğine sahip olan Samsun, hiç evlenmemiş kadın oranında diğer illere oranla daha büyük bir paya sahiptir.

Ortalama İlk Evlenme Yaşı, 2011

	Erkek	Kadın
Amasya	25,9	22,9
Çorum	25,3	21,9
Samsun	25,8	23,1
Tokat	25,5	22,2
TR83	25,7	22,6
Türkiye	26,6	23,3

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Ortalama ilk evlenme yaşına bakıldığında bölgede bu yaşın Türkiye ortalamasından ve kadınlar için erkeklerden daha düşük olduğu görülmektedir. Bölge içinde bu yaşın en düşük olduğu il Çorum, en yüksek olduğu il ise Samsun'dur. Diğer taraftan annenin yaş grubuna göre doğumlara bakıldığında doğumların Amasya ve Samsun'da en çok 25-29

yaş grubunda, Tokat ve Çorum'da 20-24 yaş gruplarında olduğu görülmektedir. 15 yaştan az yaş grubunda annelerin çok az olduğu, ancak 15-19 yaş gruplarının tüm doğumlar içerisinde payının Bölge'de yüzde 9,8 oranında olduğu ve bu oranın Türkiye ortalaması olan yüzde 7,8'den yüksek olduğu da fark edilmektedir.

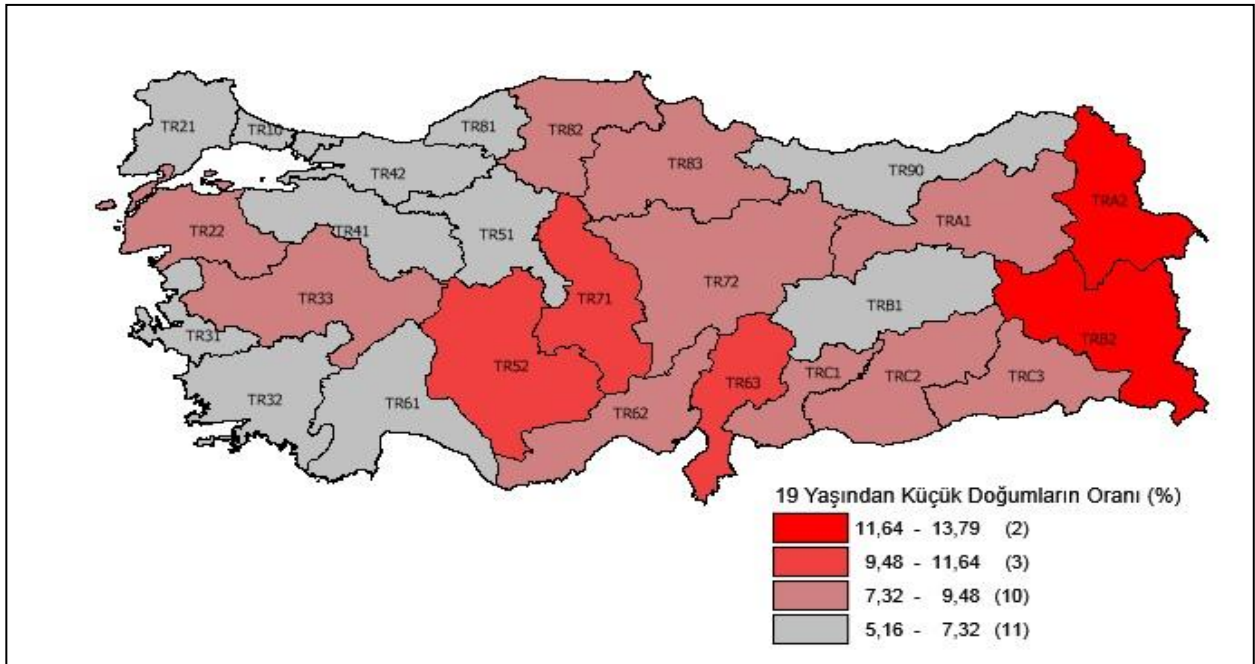
Annelerin Yaş Grubuna Göre Doğumlar, 2011

	Toplam	15'den az	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
Türkiye	12.38.970	347	97.010	339.002	392.497	258.667	115.789	24.110	4.002
TR83	38.427	5	3.760	11.900	12.028	72.42	2.786	508	70
Samsun	17.762	2	1.544	5.255	5.642	3.581	1.389	252	32
Tokat	8.940	2	995	2.922	2.739	1.559	589	105	13
Çorum	7.557	0	882	2.469	2.280	1288	497	87	18
Amasya	4.168	1	339	1.254	1.367	814	311	64	7

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Anne yaşının 19'dan küçük olduğu doğumların tüm doğumlar içerisindeki dağılımına düzey 2 bazında bakıldığında Kars merkezli TRA2 ve Van merkezli TRB2 bölgelerinin en yüksek oranlara sahip olduğu görülmektedir.

Anne Yaşının 19 Yaşından Küçük Olduğu Doğumların Oranı, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Önemli Sağlık Göstergeleri, 2011

	Bebek Ölüm Hızı (binde)	Anne Ölüm Hızı (yüz binde)	Hastanede Yapılan Doğum Oranı (yüzde)
Amasya	9,0	25	99,3
Çorum	12	0	98,8
Samsun	8,7	11	99,4
Tokat	12,4	45	98,4
Türkiye	7,7	15,5	91

Kaynak: İl Sağlık Müdürlükleri, 2012

Sağlık Bakanlığı 2011 Sağlık İstatistik Yıllığı, 2012

Bölgede bebek ve anne ölüm oranlarının düşük kalmasının devam etmesi ve bebek ve çocukların sağlıklı büyümelerinin sağlanması için sağlık kuruluşlarında düzenli izlemelerin yapılması önem taşımaktadır. Türkiye'de Anne Ölümlerini İzleme Programı çalışmaları devam etmekte olup programın hedefi anne ölümlerini 2014 yılına kadar yüz binde 10'un altına indirmektir. 1993 yılında, kadınların yüzde 62'si doğumlarında en az bir kez sağlık personelinin (doktor, hemşire/ebe) doğum öncesi bakım alırken bu oran 2008 yılında yüzde 90'a yükselmiştir. Doğum öncesi bakım, anne yaşı genç olan kadınlarda daha yüksektir. 2008 yılında anne yaşı genç olan kadınların yüzde 93'ü, 35 yaş ve üzeri kadınların ise yüzde 86'sı doğum öncesi bakım almıştır. Ayrıca, kadınların eğitim düzeyi arttıkça doğum öncesi bakım alanların da oranı artmaktadır. Eğitimi olmayan kadınların yüzde 78'i, lise ve üzeri eğitime sahip olan kadınların ise yüzde 99'u doğum öncesi bakım almaktadır (TÜİK Haber Bülteni, 2012). Anne ölüm hızları üst gelir grubu için yüz binde 14'tür (Sağlık İstatistik Yıllığı, 2012). Son yıllarda bölgede doğumların yüzde 99'una yakını hastanelerde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ancak, bu oranları değerlendirirken bölgede gerçekleşen tüm doğumların kayıt altına alınmadığı da göz önüne alınmalıdır. Türkiye genelinde ise 2008 yılında, doğumların yüzde 64'ü doktor, yüzde 27'si ise hemşire/ebe tarafından yapılmıştır. Kentsel yerleşim yerlerinde, doğumların yüzde 96'sı sağlık personeli yardımı ile yapılırken, kırsal yerleşim yerlerinde ise bu oran yüzde 80'dir (TÜİK Haber Bülteni, 2012).

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eğitliği

Okuryazarlık

Kadının toplumdaki konumunu belirleyen ana faktörlerden biri eğitimidir. Okuryazarlığın farklı tanımları yapılmakla birlikte, UNESCO tarafından yapılan tanıma göre günlük yaşamı ile ilgili basit ve kısa cümleleri okuyup yazabilen kişi okuryazardır. Günümüzde okuma-yazma bilmeyen nüfus toplumsal iletişimin önemli bir kısmından soyutlanmaktadır. Türkiye’de kadınların okuryazarlık oranlarının erkeklere kıyasla düşük olduğu fark edilmektedir. Ancak 2000 yılı ve 2011 yılı verileri kıyaslandığında önemli bir iyileşme yaşandığı görülmektedir. 2000 yılında bölgede yüzde 79 olan okur-yazar kadın nüfus oranı 2011 yılında yüzde 90,94’e yükselmiştir. Aynı yıllar temel alınarak okuryazar erkek oranlarına bakıldığında, okur-yazar erkek nüfus oranının yüzde 92,5’ten yüzde 97,52’ye çıktığını görülmektedir. Kadın nüfusun okuryazarlık oranında erkeklere kıyasla daha büyük bir artış yaşanmıştır. Bu eğilim ülke genelinden farklılık göstermemekte olup bölge ve ülkede paralel bir durum görülmektedir.

Okuryazarlık Oranları

	Kadın		Erkek		Toplam	
	2000	2011	2000	2011	2000	2011
Amasya	80,9	92,56	93,7	97,93	87,4	95,34
Çorum	76,4	89,03	90,3	96,77	83,1	92,86
Samsun	79,5	91,87	93,4	97,93	86,2	94,85
Tokat	79,2	89,81	92,04	97	85,7	93,37
TR83	79	90,94	92,5	97,52	85,6	94,18
Türkiye	80,6	91,94	93,9	98,3	87,3	95,13

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Okul Öncesi Eğitim

Türkiye’de örgün eğitim okul öncesi, ilk, orta ve yüksek öğretimi kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim, cinsiyet eğitliği ve toplumun tüm kesimlerine fırsat eğitliğinin sunulmasında anahtar rol oynamaktadır. Okulöncesi eğitimin çocukların duygusal, zihinsel, motor ve dil gelişimlerine katkı sağladığı ilköğretime uyumlarını artırdığı ve

başarı oranlarını yükselttiği tıbbi ve eğitim alanında yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Zeka, kişilik ve sosyal davranışlar en hızlı şekilde erken çocuklukta gelişmektedir (Kaytaç, 2004).

Okul öncesi eğitimde kız ve erkek öğrenciler arasında az bir fark olmakla birlikte her iki cinsiyet için de Türkiye genelinde istenilen oranlar yakalanmamıştır. Bölge illerine bakıldığı zaman ise oranların Türkiye genelinden iyi olduğu görülmektedir. Özellikle okulöncesi eğitimde pilot illerden biri olan Amasya bu alanda çok önemli bir başarı kaydetmiştir ve 5 yaş için kız ve erkek çocuklarda yüzde 94 oranını yakalamıştır. 2020 Avrupa İşbirliği Stratejik Çerçevesi'nin, 2020 yılına kadar okul öncesi eğitim hizmetlerinden faydalanan 4 yaş ve üzeri çocukların oranının en az yüzde 95 olması gerektiğini belirttiği düşünüldüğünde Amasya'nın Avrupa Birliği hedeflerini yakalamak üzere olduğu görülmektedir. Amasya'yı bölge illeri içerisinde ise Samsun takip etmektedir. Ancak ikinci sırada gelen Samsun'da 5 yaş için oran yüzde 87'de kalmıştır. Tokat ve Çorum ise geriden gelmektedir.

Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları, 2011/12

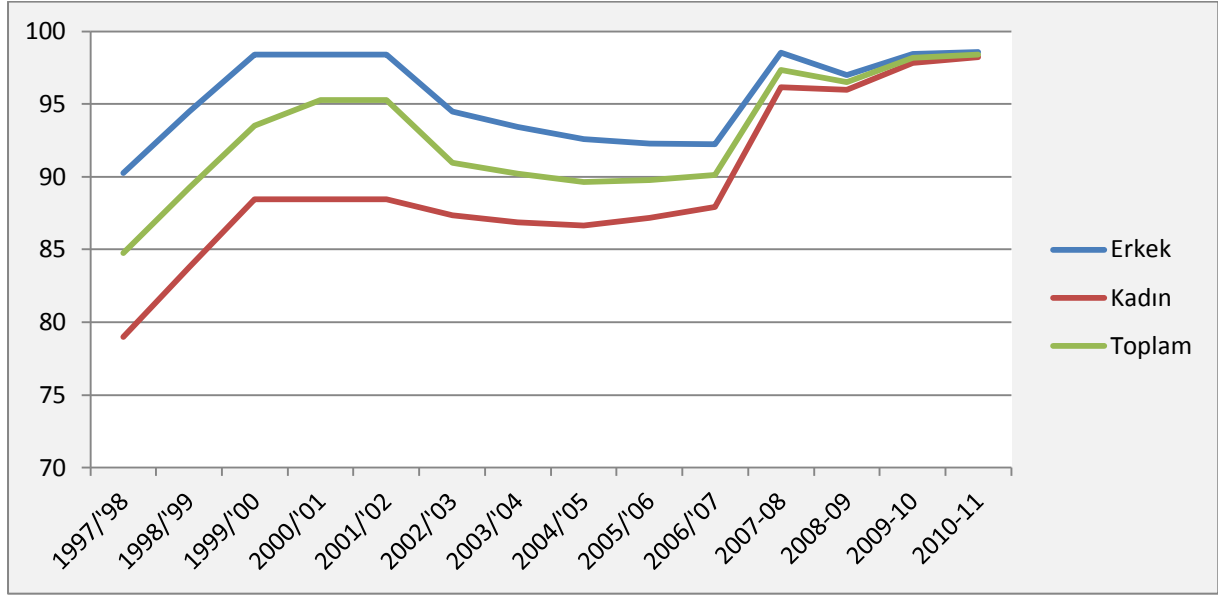
2011/12	3-5 yaş %		4-5 yaş %		5 yaş %	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Amasya	56,87	57,63	80	81,01	93,93	94,31
Çorum	32,12	33,2	46,01	47,58	66,68	67,94
Samsun	38,25	38,99	55,26	55,95	86,78	87,19
Tokat	31,83	31,72	45,69	45,41	68,6	68,8
Türkiye	30,49	31,23	43,5	44,56	65,16	66,2

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011-2012

İlköğretim

1997 yılında yapılan reformlarla ilköğretim 8 yıla çıkartılarak zorunlu ve kesintisiz hale getirilmiştir. Böylece Türkiye'de ilköğretimde net okullaşma oranı da 2010 yılında yüzde 98,4'e çıkmıştır ve kadın ile erkek arasında fark kapanmıştır. Ancak 2012 yılında yapılan değişiklik ile zorunlu eğitim kademeli 4+4+4 olmak üzere 12 yıla çıkartılmıştır. Yapılan değişiklik ile ilköğretim çağı 6-13 olarak değiştirilmiştir.

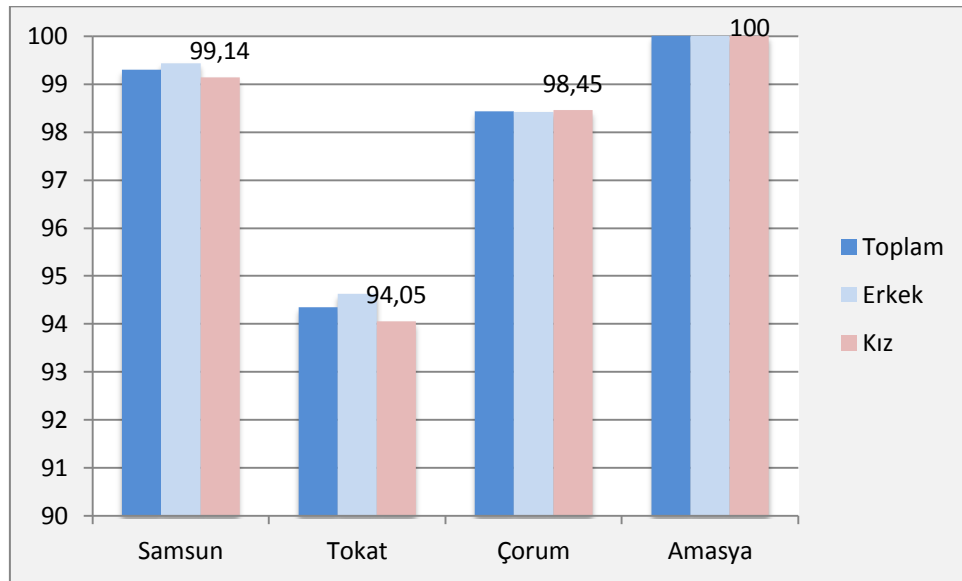
Yıllara Göre İlköğretimde Okullaşma Oranları, Türkiye

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011

TR83 Bölgesi içerisinde ilköğretimde okullaşma oranlarına baktığımızda Amasya'da yüzde 100 oranının hem kızlar hem erkekler için yakalandığını, arkasından ise yüzde 99 ile Samsun, yüzde 98 ile de Çorum ilinin geldiği görülmektedir. Tokat ise yüzde 94 ile bölge illeri arasında sonuncu sıradadır.

TR83 Bölgesi, İlköğretim Okullaşma Oranları, 2011

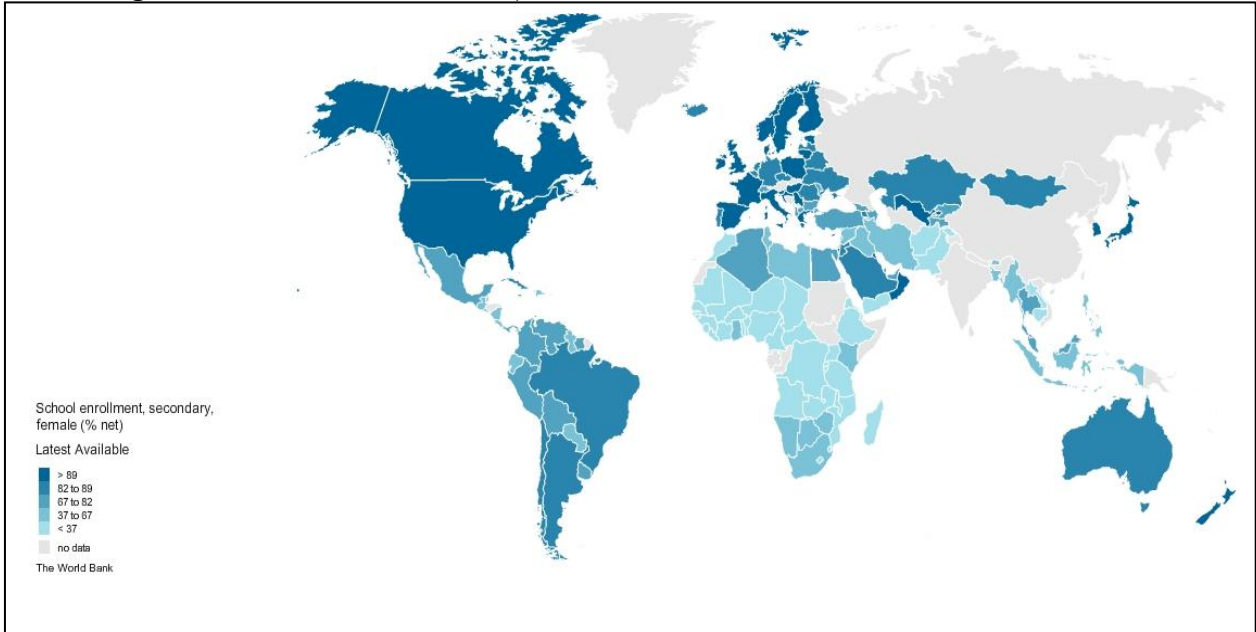
Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011-2012

Ortaöğretim

Türkiye’de ortaöğretim, genel ortaöğretim ve mesleki/teknik ortaöğretim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ortaöğretimin amaçları arasında öğrencileri ilgi, yetki ve yetenekleri doğrultusunda yüksek öğretime yönlendirmek olduğu gibi bir mesleğe ve iş alanlarına yönlendirmek de vardır.

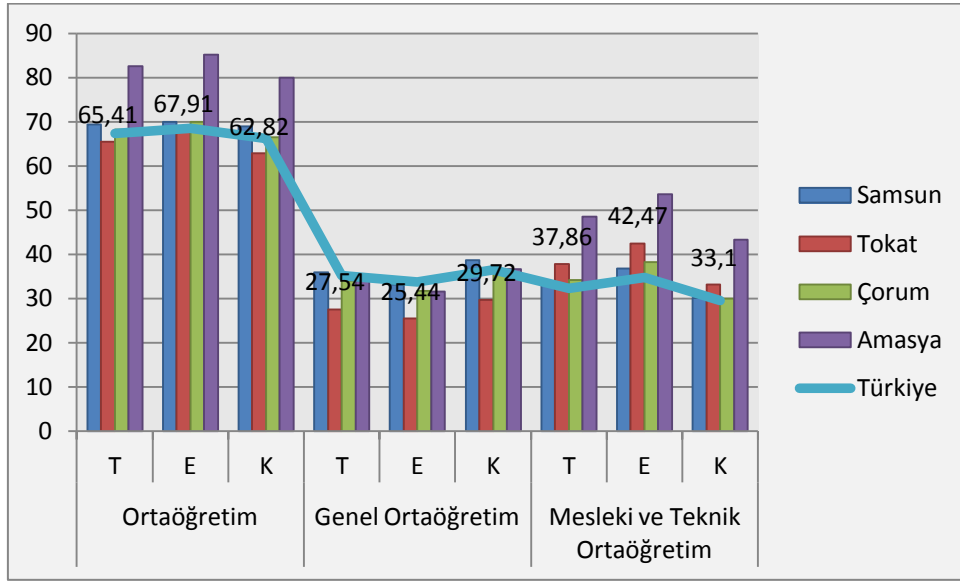
Dünyada kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına bakıldığında Dünya Bankası’nın 2009 verileri ile hazırladığı toplumsal cinsiyet eşitliği atlasında Türkiye’nin yüzde 71 ile yüzde 92 olan OECD ülkeleri ortalamasının gerisinde olduğu görülmektedir.

Ortaöğretimde Kızların Okullaşma Oranı, 2009

Kaynak: Dünya Bankası Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Atlası, 2012

Ortaöğretimde Okullaşma Oranları

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011-2012

Ortaöğretimde Türkiye genelinde okullaşma oranı yüzde 67,4 olup, bu oran kızlarda yüzde 66,1'e düşüp erkeklerde yüzde 68,5'e çıkmaktadır. Bölge illeri arasında ise Amasya yüksek okullaşma oranlarıyla öne çıkmaktadır. Amasya, ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranlarında TR83 Bölgesi arasında en yüksek yüzdeye sahip olduğu gibi, aynı zamanda okullaşma oranları Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde seyretmektedir. Ortaöğretimde en düşük okullaşma oranlarına ise Tokat ili sahiptir.

Ortaöğretimde Okullaşma Oranları, 2011-2012

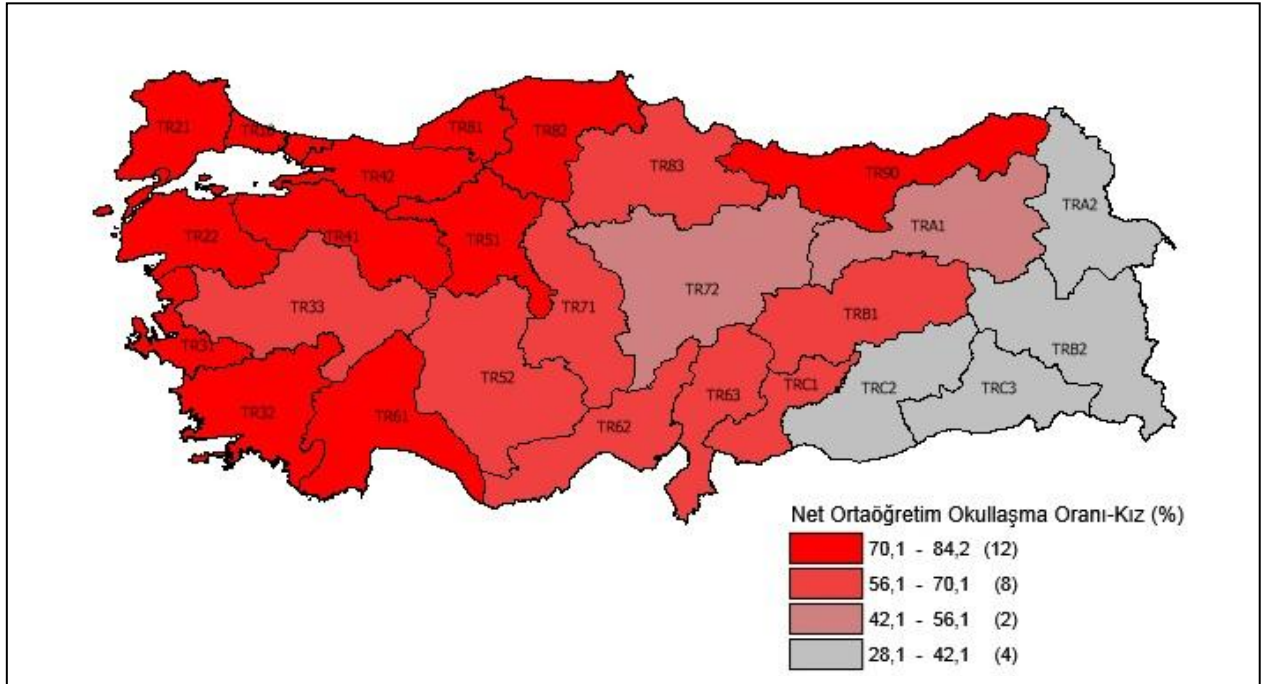
	Ortaöğretim			Genel Ortaöğretim			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim		
	T	E	K	T	E	K	T	E	K
Samsun	69,46	70	68,9	35,89	33,14	38,7	33,57	36,86	30,2
Tokat	65,41	67,91	62,82	27,54	25,44	29,72	37,86	42,47	33,1
Çorum	68,29	69,97	66,53	34,05	31,67	36,55	34,24	38,3	29,98
Amasya	82,63	85,23	79,93	34,11	31,64	36,66	48,52	53,59	43,27
Türkiye	67,37	68,53	66,14	35,14	33,8	36,54	32,24	34,73	29,6

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011-2012

TR83 Bölgesi'nin 2023 yılına kadar geçerli bölge planı olan Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi (YHGP) kapsamında yapılan niteliksel alan araştırmalarında kız çocuklarının okula gönderilememe nedenleri ekonomik yönden okul masraflarını karşılayacak durumda olmama, ev işlerinde aileye yardım etme, okulun uzak olması ve ailenin geçimi için ekonomik faaliyetlere yardım gereği olarak belirtilmiştir (2006).

Düzyer 2 Bölgeleri arasında ise okullaşma oranlarında büyük farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir. Ankara'da bu oran yüzde 84'e çıkarken, Van merkezli Doğu Anadolu Bölgesi'nde yüzde 28'e kadar düşmektedir. TR83 Bölge ise yüzde 68 ile ülke ortalamasının biraz üstünde ve 16. sırada bulunmaktadır.

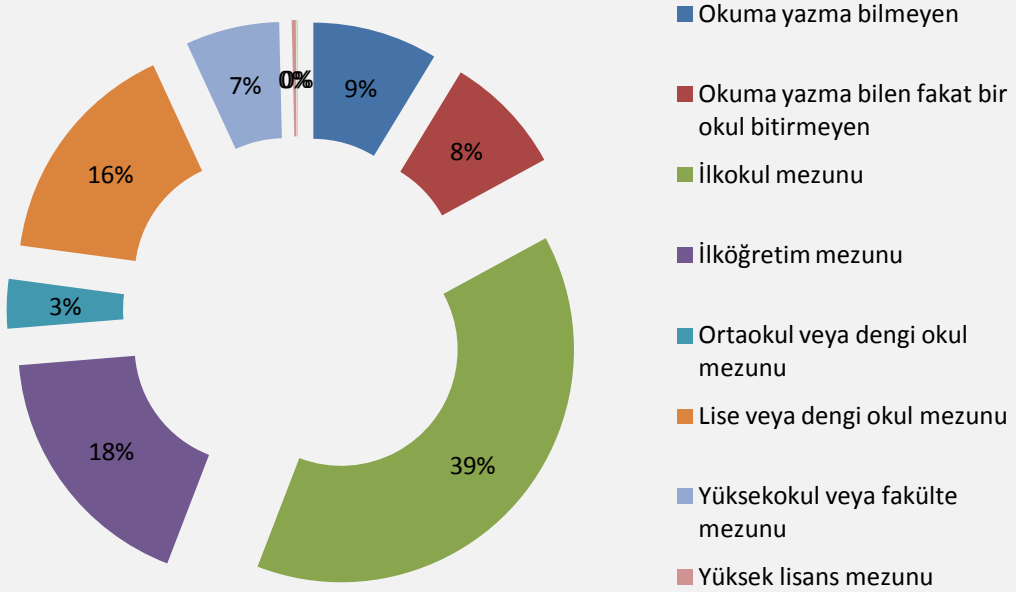
Net Ortaöğretim Okullaşma Oranları, 2011

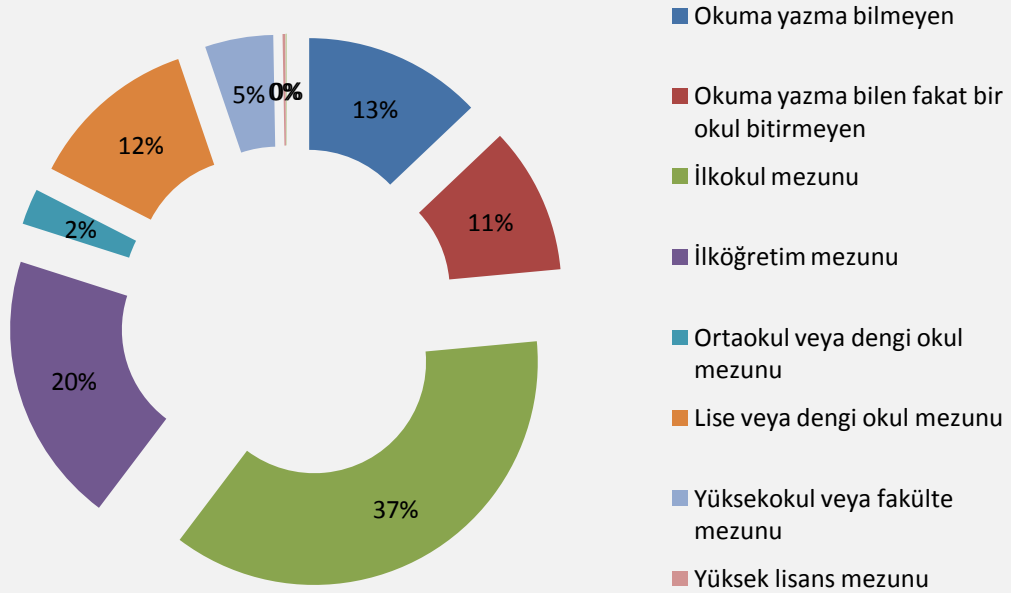
Kaynak: www.tuik.gov.tr

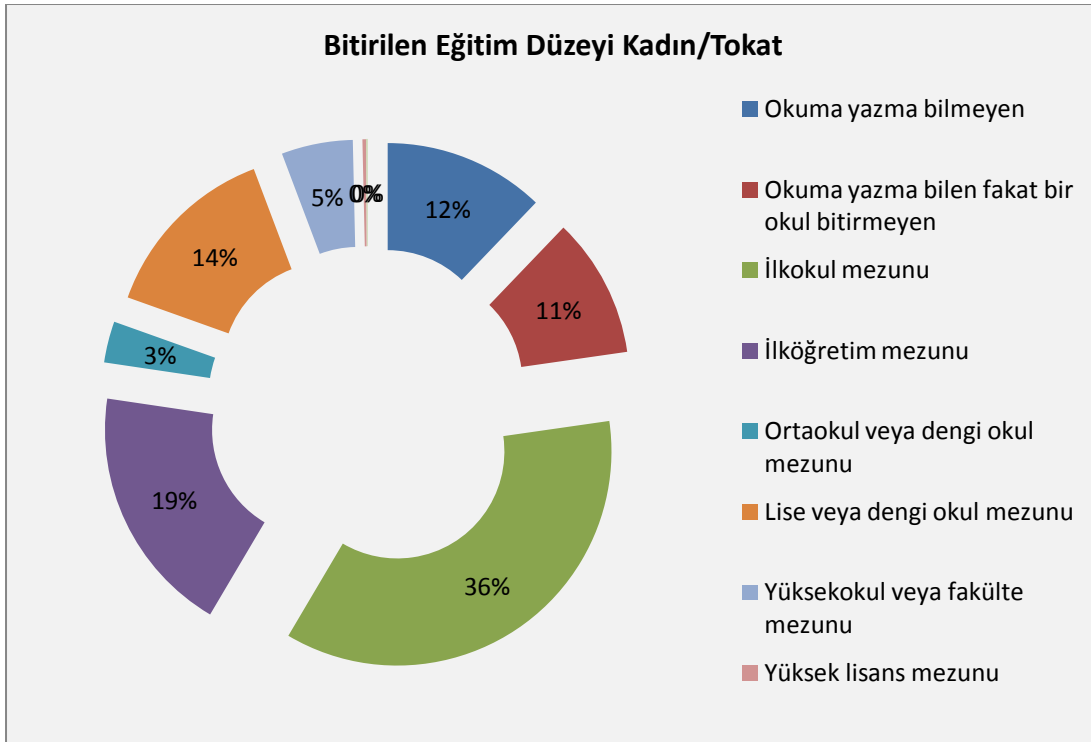
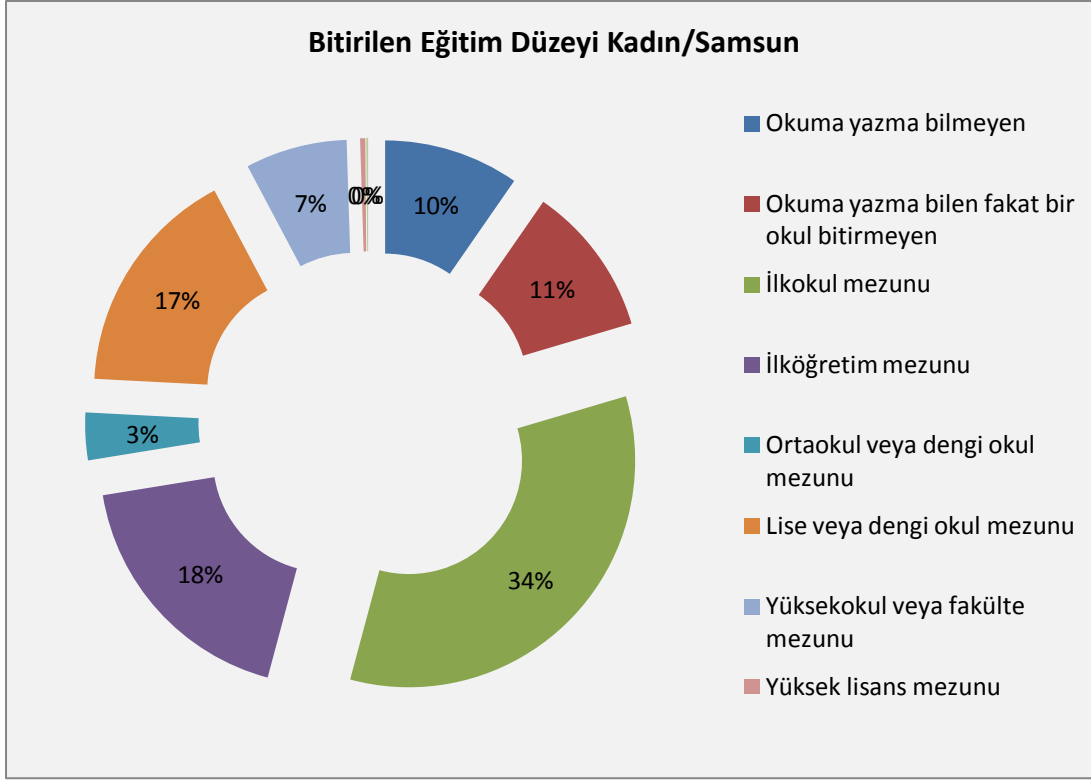
15 yaş üstü kadın nüfusta bitirilen eğitim düzeyine göre eğitim seviyelerine bakıldığında TR83 Bölgesi illerinde ilk sırada ilkokul (%35) ve ilköğretim mezunlarının (% 19), arkasından lise ve dengi mezunlarının geldiği (% 15) ve TR83 genelinde yükseköğretim mezunlarının oranının sadece yüzde 6 olduğu görülmektedir. İller arasındaki dağılım ise birbirine çok yakındır. Türkiye için bu oranlar sırasıyla yüzde 32, yüzde 17, yüzde 19 ve yüzde 8'dir.

Bitirilen Eğitim Düzeyi Kadın/Amasya

Bitirilen Eğitim Düzeyi Kadın/Çorum

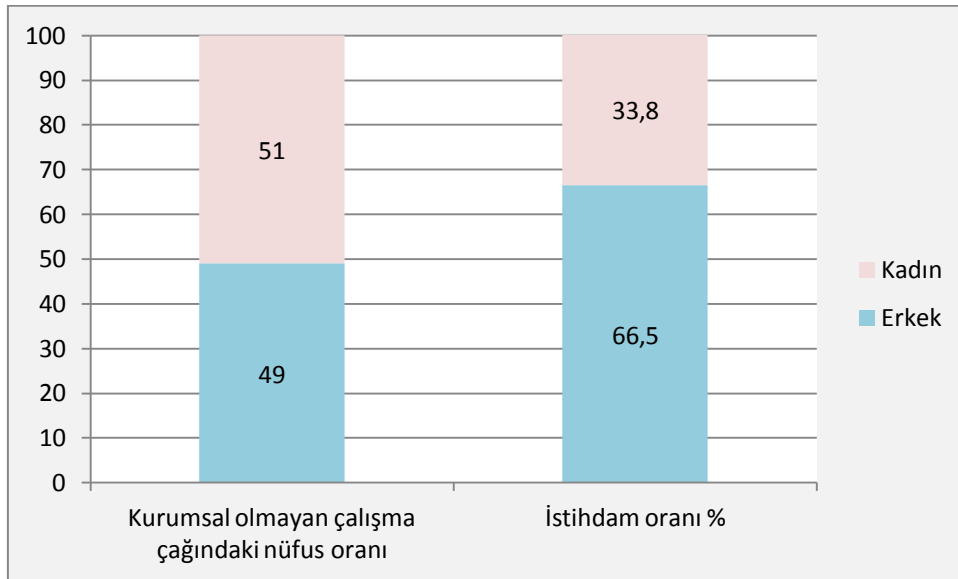
Kaynak: www.tuik.gov.tr

Eğitimin bireylerin mutluluğu ve başarısı üzerinde etkisi çok önemli olmakla birlikte toplumun refahını da etkilemektedir. Eğitimde cinsiyet eşitliğinin sayısal olarak yakalanmasının yanında eğitimin kalitesinin iyileştirilmesi ve eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının da artırılması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin stereotipleştirilmesinin engellenmesi için eğitim çok önemli bir araçtır. Aynı zamanda yaygın eğitim imkânlarından yeterince faydalanamamış kadınlar için yaşam boyu eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması, zenginleştirilmesi ve etkinleştirilmesi cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından fark yaratacaktır.

Kadın ve Çalışma Hayatı

Bölgede çalışma çağındaki kurumsal olmayan nüfusun yüzde 51'ini kadınlar oluştururken yüzde 49'unu erkekler oluşturmaktadır. Ancak işgücünün cinsiyete göre dağılımı bu tabloyu yansıtmamaktadır. Bölgede kadınların işgücüne katılımı erkeklerin ancak yaklaşık yarısı kadardır. Bu durum sadece TR83 Bölgesi'nin değil Türkiye'nin gerçeğidir.

2011 Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki Nüfus ve İstihdam Oranı, TR83 Bölgesi

Kaynak: www.tuik.gov.tr

İşgücü Özet İstatistikler, 2011

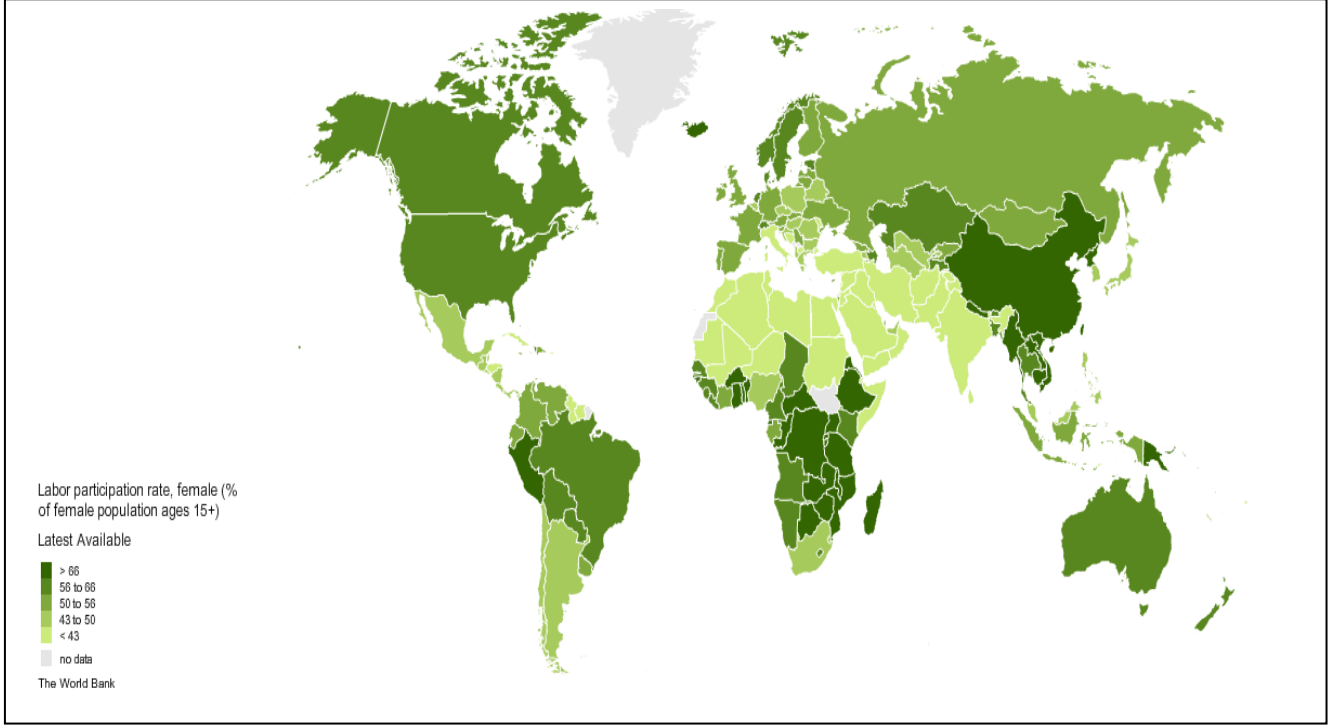
	TR83			Türkiye		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Kurumsal olmayan² çalışma çağındaki nüfus (bin)	1.032	973	2.004	27.273	26.320	53.593
İşgücü (bin)	372	680	1.052	7.859	18.867	26.725
İstihdam Edilenler (bin)	349	646	996	6.973	17.137	24.110
İşgücüne Katılma Oranı %	36	69,9	52,5	28,8	71,7	50
İstihdam Oranı %	33,8	66,5	49,7	25,6	65,1	45

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Dünyada kadınların işgücüne katılım oranlarına bakıldığında 2011 yılında Türkiye'nin yüzde 29 ile en düşük katılım oranına sahip olan ülkelerden biri olduğu görülmektedir. Bu oran ile Türkiye 185 ülke arasında 170. sırada bulunmaktadır. Bu oranın OECD ülkelerinde yüzde 53, AB ülkelerinde ise yüzde 64 olduğu görülmektedir (Eurostat, 2012). Kadınların işgücüne katılma oranları dünyada son yıllarda artarken Türkiye'de bu oran azalma eğilimi göstermiştir. Dünyada hizmetler sektörünün gelişmesi ve yarı zamanlı iş imkânlarının artması, esnek çalışma koşullarının yaygınlaşması teknolojik gelişmelerin hızlanmasıyla ev ile ilgili işlerin daha az zaman alması, çocuk bakım olanaklarının artması gibi nedenler bu eğilimde etkili olmuştur. Türkiye'de bu oranın düşüklüğünün nedenleri arasında şehirleşme oranlarının artmasıyla göç eden kadınların tarım dışında alanda istihdam olanaklarının kısıtlı olması, şehirlerde yarı zamanlı işlerin artmaması, düşük maliyetli çocuk bakımı imkânlarının yaygınlaşmamış olması ve kültürel etkenler bulunmaktadır. Kırsal alanda ise tarımda makineleşmenin artması, tarımsal fiyatların düşmesi ile tarım ücretlerinin azalması, kendi hesabına çalışanlarda gözlenen düşme işgücüne katılım oranlarını azaltmıştır (Dünya Bankası, 2010; Ecevit 2011).

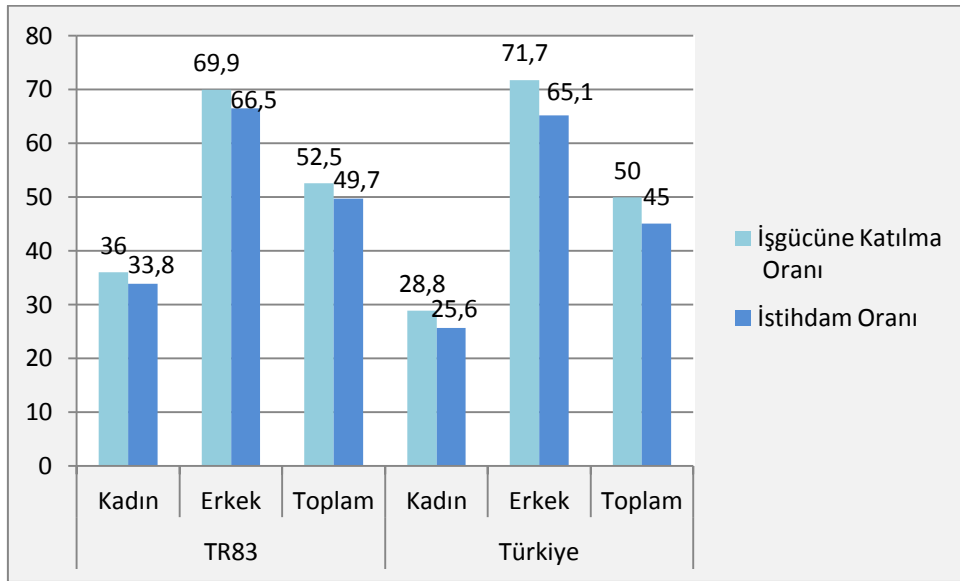
² Üniversite yurtları, yetiştirme yurtları (yetimhane), huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapishane, kışla vb. yerlerde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.

Kadınların İşgücüne Katılma Oranları, 2010

Kaynak: Dünya Bankası Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Atlası, 2012

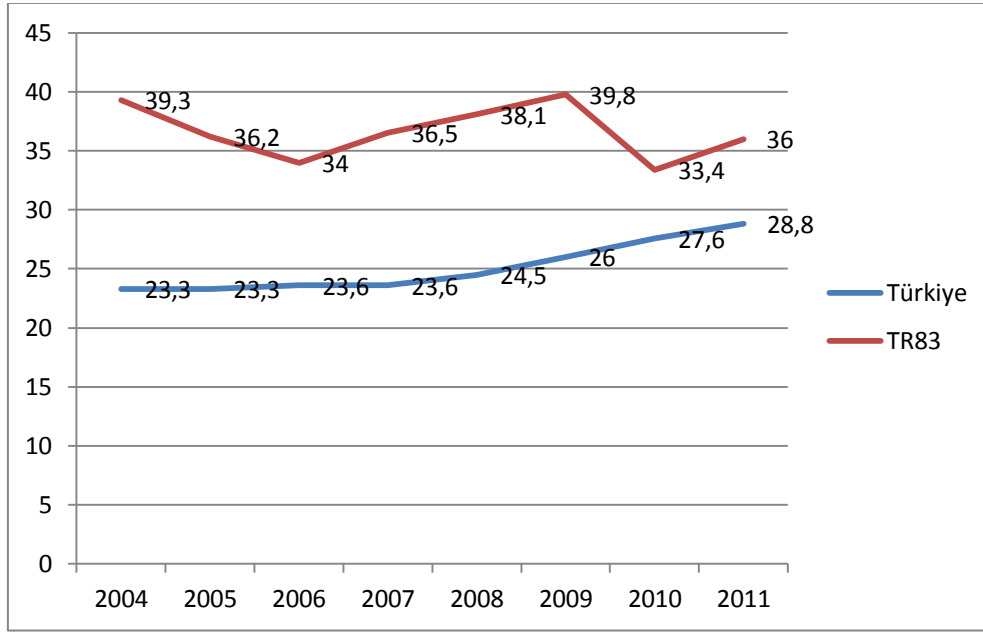
Türkiye ve TR83 Bölgesi İşgücüne Katılma ve İstihdam Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

TR83 Bölgesi'nde erkeklerde yüzde 69,9 olan işgücüne katılma oranı kadınlarda yüzde 36'dır. Her ne kadar bu oran Türkiye genelinden yüksek de olsa erkek nüfusa kıyasla düşüktür. Sosyal ve kültürel nedenlerin yanında kadınların eğitim düzeyinin düşük olması ve iş piyasasının gerektirdiği niteliklere sahip olmaması da bu durumda etkilidir. Bölgede bu oranın Türkiye ortalamasından yüksek olmasının nedeni ise bölgede hala tarımın ağırlığını korumasıdır.

Yıllara Göre Kadınların İşgücüne Katılım Oranları

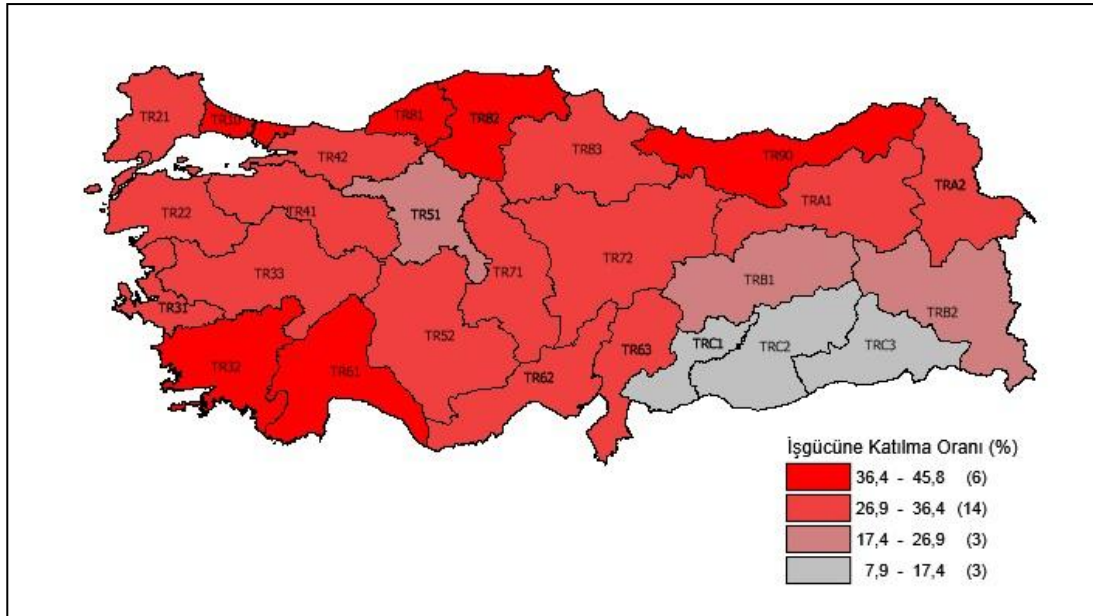
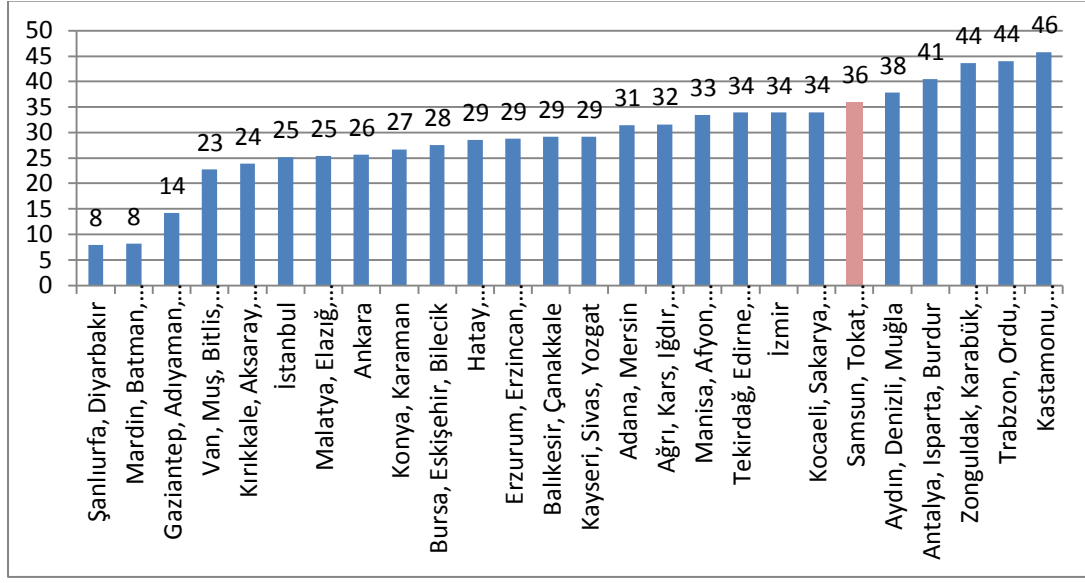
Kaynak: www.tuik.gov.tr

2004 yılından sonra düzey 2 bazında açıklanmaya başlanan kadınların işgücüne katılma oranlarına bakıldığında TR83 Bölgesi'nde düzenli bir seyir olmadığı, yüzde 39 ile 33 arasında bu oranın değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bölge, aradaki fark azalsa da tüm yıllar boyunca Türkiye ortalamasının üstünde oranlara sahip olmuştur. Türkiye'nin bölgenin şu an sahip olduğu yüzde 30'lu işgücüne katılma oranlarına tarımın istihdamdaki ağırlığını koruduğu 1980'li yıllarda sahip olduğu bilinmektedir.

Düzen 2 bölgeleri arasında kadınların işgücüne katılımdaki farklılıklar da aşağıdaki şekilden görülebilmektedir. Kastamonu merkezli Kuzey Anadolu Bölgesi yüzde 46 ile en yüksek orana sahipken, Diyarbakır merkezli TRC2 ve Mardin merkezli TRC3 Bölgesi'nde bu oran yüzde 8'e kadar düşmektedir. Orta Karadeniz ise en yüksek orana

sahip olan bölgelerden biridir. Bu tablo bölgeler arasında çok önemli farklılıklar olduğunu ve alınacak önlemlerde bu konunun dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Düzyer 2 Bölgeleri'ne Göre İşgücüne Katılım Oranları (%), 2011

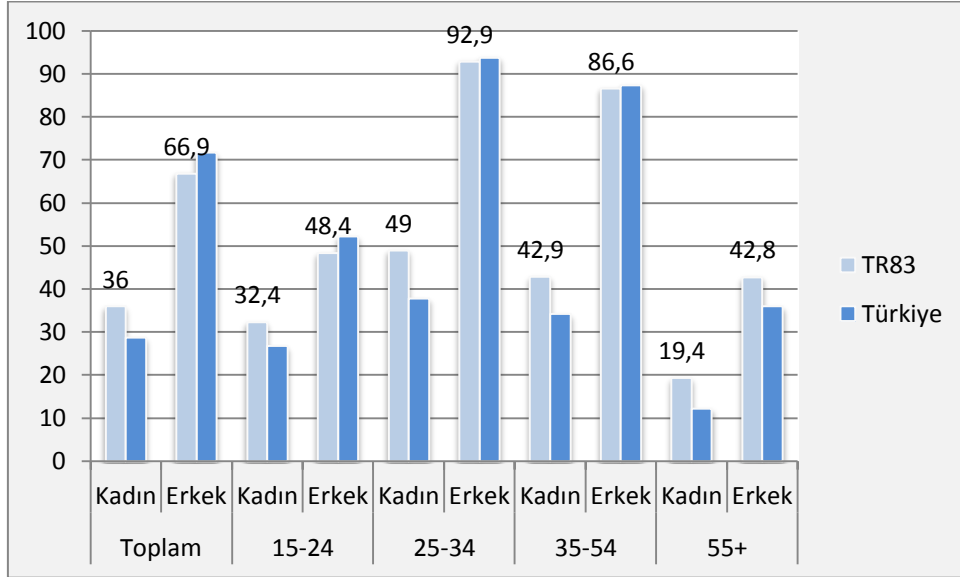

Kaynak: www.tuik.gov.tr

İşgücüne katılımı yaş gruplarına göre incelediğimizde kadınlar için en yüksek oranların 25-34 yaş grubunda olduğu, arkasından ise 35-54 yaş grubunun geldiği görülmektedir.

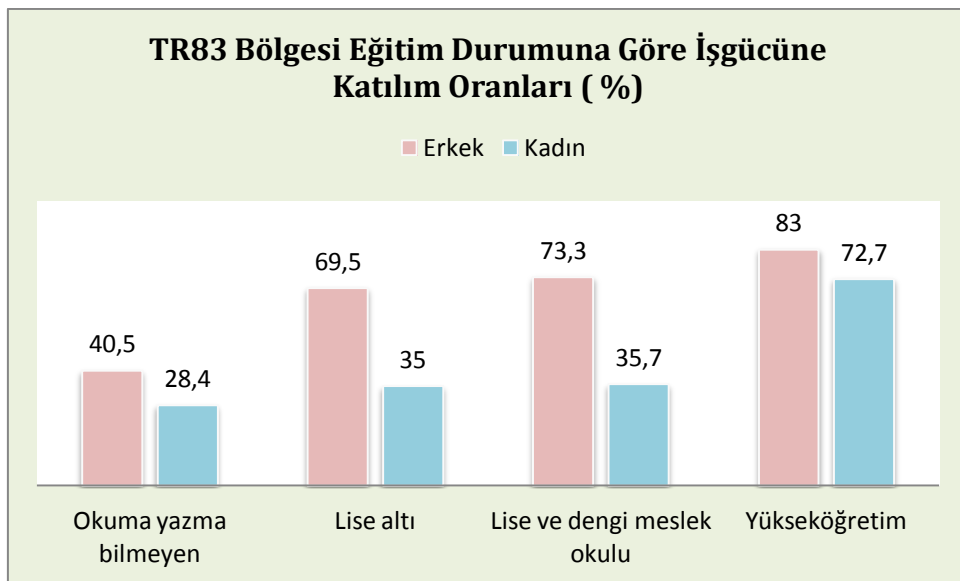
Emeklilik yaşının yükselmesi ile kentsel alanda yaşayan kadınların 40 yaş sonrası da katılım oranlarının artması beklenmektedir.

Yaş Gruplarına Göre İş Gücüne Katılım Oranları, 2011 (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

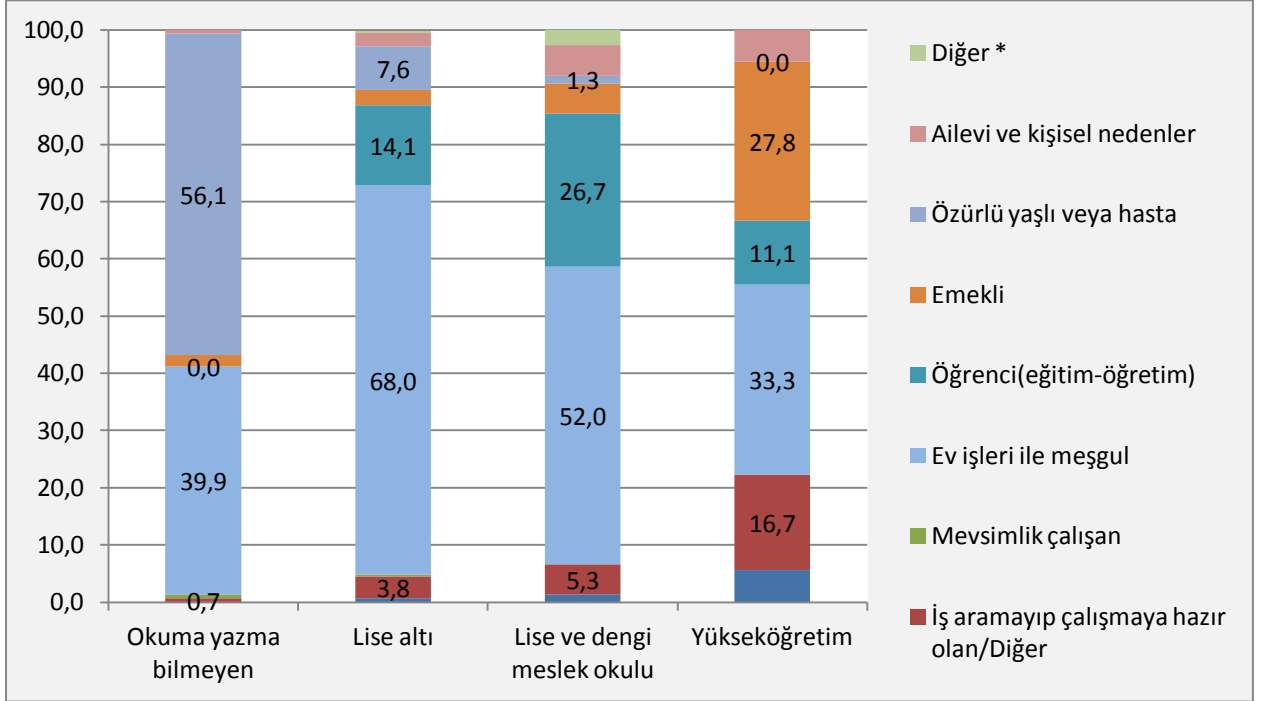
Eğitim durumuna göre işgücüne katılma oranlarında TR83 Bölgesi'nde, yükseköğretim mezunu kadınların yüzde 72'si işgücüne katılırken, bu oran lise ve lise altında yüzde 35'e ve okuma yazma bilmeyen kesim içerisinde yüzde 28'e düşmektedir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kadınların işgücüne katılmalarının önündeki engellerin bilinmesi ile işgücüne katılım oranlarının nasıl artırılacağı konusunda doğru stratejilerin belirlenmesi sağlanabilecektir. Aşağıdaki tabloda belirtilen eğitim durumlarının hepsinde de kadınlar işgücüne katılmamalarının temel nedeni olarak ev işleri ile meşgul olmayı vermişlerdir.

TR83 Bölgesi Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılmama Nedenleri, 2011

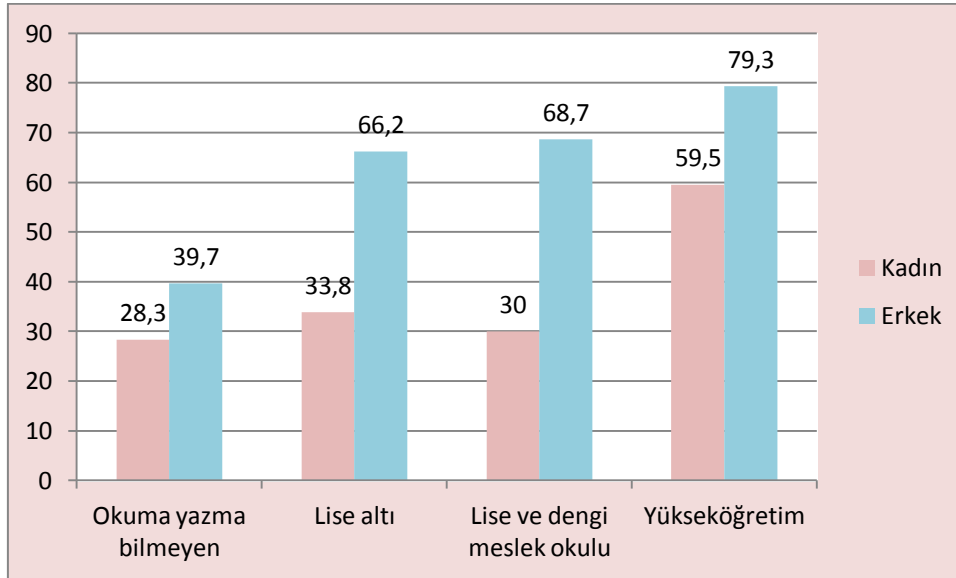
Kaynak: www.tuik.gov.tr

Ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı sorumluluğu kadınları işgücü piyasasından uzak tutmaktadır. Bu durumda özellikle kadınların çalıştıkları sektörlerin düşük katma değerli olması ya da daha düşük statülü işlerde çalışmaları ile aldıkları ücretlerin düşük olması ve ücretsiz ya da uygun ücretli çocuk bakımı olanaklarının yaygınlaşmaması etkilidir. Kadınların maaşlarının önemli bir kısmının kreşler için verilmesi gereken durumlarda bu maliyet göz önüne alınarak işgücünden çıkmaktadır. Diğer taraftan doğum öncesi ve sonrasında alınan izinler işverenlerin ayrımcılık yapıp işe alımlarda aynı niteliklere sahip erkekleri tercih etmelerine neden olabilmektedir. Bununla birlikte, daha yüksek statülü işlerde istihdam edilen kadınlar için de kariyerlerine ara verme zorunluluğu yükselme olanaklarını kısıtlamaktadır. Bu nedenle Avrupa

ülkelerinde, izinlerin sadece anneye verilmesi değil anne ve baba arasında kullanılması öngörülmüş, bunu temin edebilmek için de birlikte kullanılmasını şart koşan düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içerisinde **istihdam oranları**³ da aşağıdaki grafikte verilmektedir. Görüldüğü üzere her eğitim grubunda kadınların istihdam oranı erkeklere göre daha düşüktür. İşgücüne katılmada olduğu gibi istihdam oranında da yükseköğretim mezunları en yüksek oranlara sahip iken arkasından lise altı ve lise ve dengi meslek okulu mezunları gelmektedir.

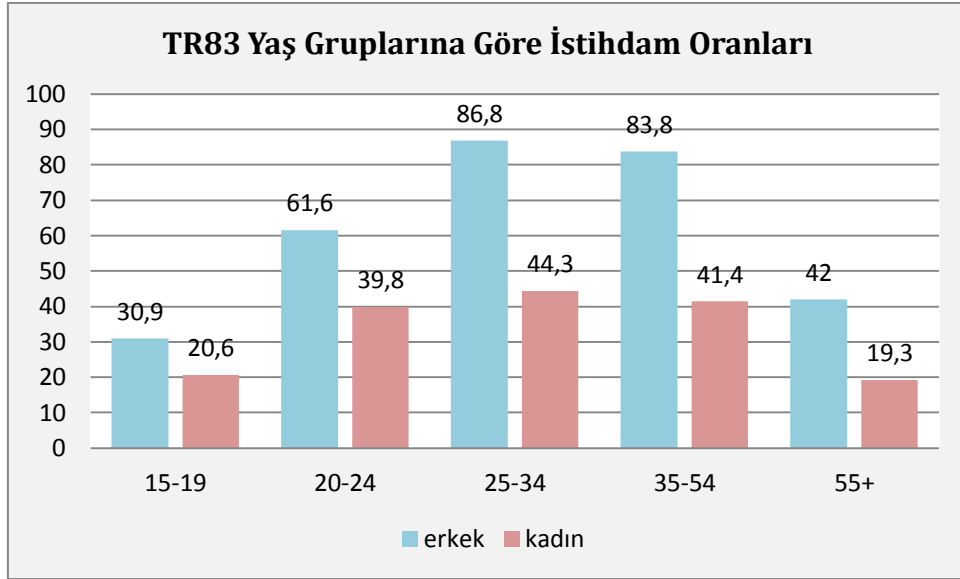
TR83 Bölgesi'nde İstihdam Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

³ İstihdam oranı hesaplanırken kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içerisindeki **İşbaşında olanlar** (Ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişiler)ve İşbaşında **olmayanlar** (İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına ve)dahil edilmektedir.

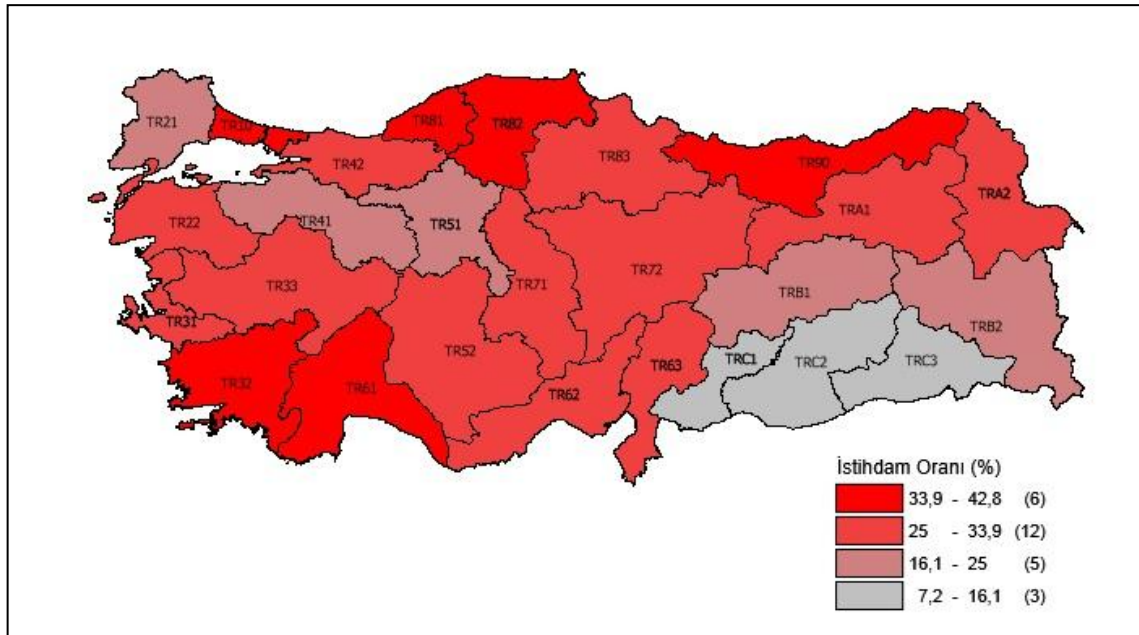
Yaş gruplarına göre istihdam incelendiğinde ise işgücüne katılımı olduğu gibi 25-34 ve 35-54 yaş gruplarında olduğu görülmektedir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr

İstihdam oranları düzey 2 bazında incelendiğinde en yüksek oranın işgücüne katılma da olduğu gibi Kastamonu merkezli TR82 Bölgesi'nde, en düşük oranın ise Mardin merkezli TRC3 Bölgesi'nde olduğu görülmektedir.

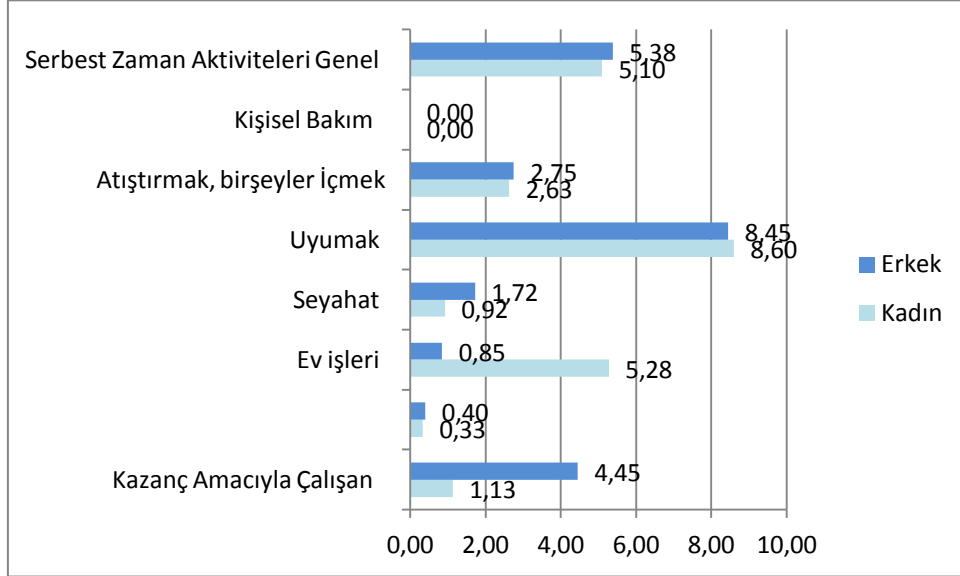
İstihdam Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

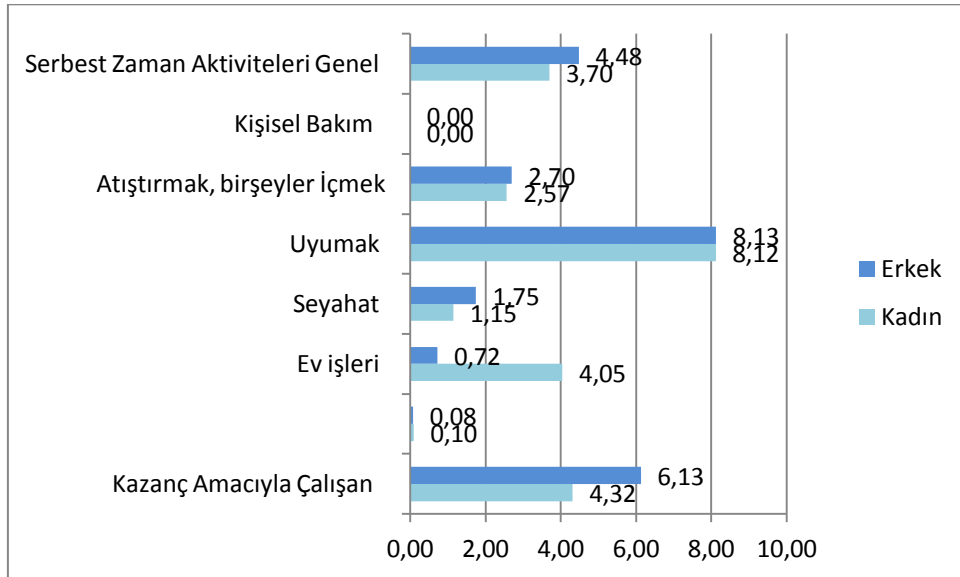
İstihdam edilen kadınların ev işleri ile ilgili sorumluluklarının da devam etmesiyle *ikili iş yükü* oluşmaktadır. TÜİK tarafından 2006 yılında yapılan zaman kullanımı anketi de çalışanlar içinde erkeklerin ev işlerine 0,72 saat ayırırken kadınların 4,05 saat ayırdığını göstermektedir. Çalışan ve çalışmayanlara beraber bakıldığında ise kadınlar için bu sayı 5,28'e çıkmaktadır.

Türkiye'de Cinsiyete Göre Zaman Kullanımı, 2006 (saat)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Türkiye'de Cinsiyete Göre Çalışanların Zaman Kullanımı, 2006 (saat)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Bununla birlikte, daha sonraki bölümlerde görüleceği gibi özellikle TR83 Bölgesi'nde istihdam ücretsiz aile işçiliği biçiminde ve kayıt dışı olarak gerçekleşmektedir. İstihdam konusu incelenirken **eksik istihdam ve yetersiz istihdam** konuları da dikkat çekmektedir. Eksik istihdam ILO Sözleşmelerine⁴ göre tam istihdamın şartlarına uymayan ve işsizlik kapsamına da girmeyen istihdam biçimlerini ifade etmektedir. Bu şartlar ise iş aramaya hazır ve istekli tüm kişilerin çalışması, çalıştıkları işin mümkün olduğu en yüksek ölçüde üretken olması, işi seçme özgürlüğü olması, kendisine en uygun işte istihdam edilmesi için yeni beceriler elde etmesine imkân vermesi ve sahip oldukları beceri ve nitelikleri işlerinde kullanmalarınıdır. Eksik istihdam, istihdam edilenlerin üretken kapasitesinden yeterince yararlanılmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. 2009 yılından itibaren “zamana bağlı eksik istihdam” ve “yetersiz istihdam” olarak istatistikler TÜİK tarafından yayınlanmaya başlamıştır.

TR83 Bölgesi İstihdam Verileri, 2011

	Kadın	Erkek
Zamana bağlı eksik istihdam	20.000	16.000
Yetersiz istihdam	13.000	10.000
İstihdam	349.000	646.000

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Bu sayılara baktığımızda TR83 Bölgesi'nde istihdam edilen nüfus içerisinde kadınlar için zamana bağlı eksik istihdam oranı yüzde 5,73 ile erkekler için olan yüzde 2,48 oranından ve yetersiz istihdam oranı ise yüzde 3,72 ile erkekler için olan yüzde 1,55 oranından yüksek olduğunu görmekteyiz.

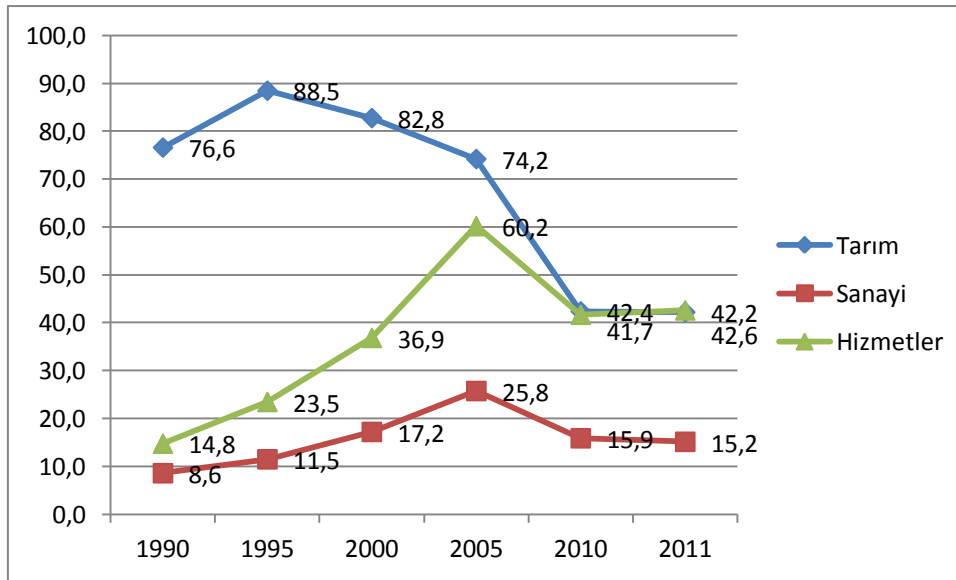
Yıllar içerisinde, istihdamın sektörel dağılımında her iki cinsiyette de tarım sektörünün payında bir azalma söz konusu olsa da cinsiyetler arasındaki fark dikkat çekmektedir. Türkiye istatistiklerine bakıldığında ise tarım istihdamında çok daha keskin bir düşüş

⁴ ILO Employment Policy Convention, 1964

yaşandığı görülmektedir. Tarım istihdamı kentleşme oranının artmasıyla beraber düşmektedir. Bu dönem içerisinde Türkiye’de 1990 yılında kentleşme oranı yüzde 53 iken 2011 yılına gelindiğinde yüzde 77 olmuştur. Tarım istihdamı ise yüzde 77’den yüzde 43’e düşmüştür.

Tarım sektörünün istihdamdaki payı toplamda bölgede yüzde 45,5’tir. Bu oran erkeklerde yüzde 34,8 iken kadınlarda yüzde 65,3’e çıkmaktadır. Tarım sektörü istihdam yaratmada bölgede temel sektör olma özelliğini toplam çalışma çağındaki nüfusun yaklaşık yarısına istihdam yaratarak korumaya devam etmektedir. Türkiye’de tarımın istihdamdaki toplam payı yüzde 25,5 olup kadınlar için bu oran yüzde 42,2’ye çıkmaktadır. Bu haliyle bölge Türkiye ortalamasının üzerinde oranlara sahiptir.

Türkiye’de Kadın İstihdamının Sektörlere Göre Dağılımı (%)

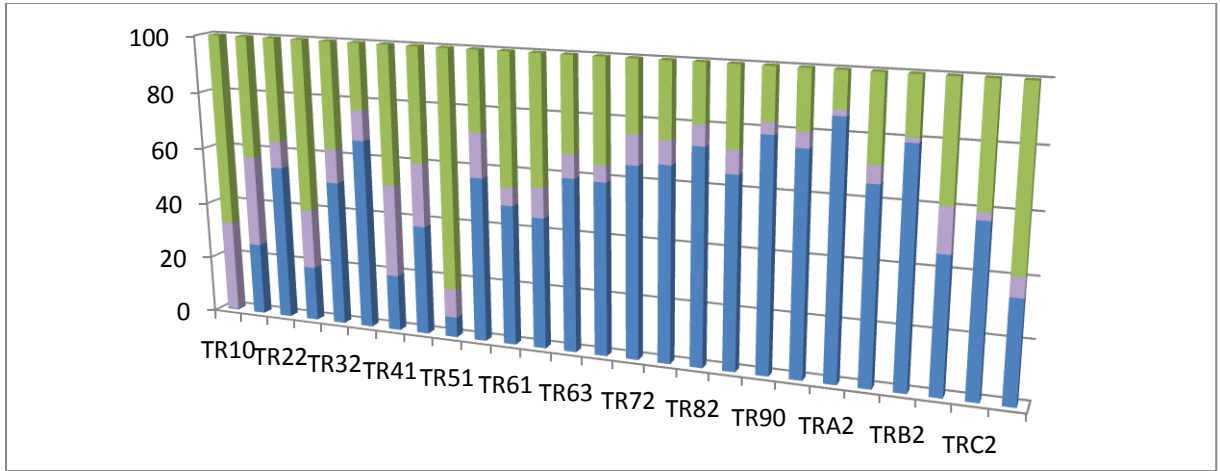

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Düzyer 2 bölgeleri arasındaki dağılıma bakıldığında ise en az tarım ve en yüksek hizmetler sektörü istihdamının İstanbul’u içeren TR10 Bölgesi’nde olduğu görülmektedir. Tarım istihdam oranının yüzde 0,38 iken hizmetlerde bu oran yüzde 67’dir. İstanbul sanayide kadın istihdamının (yüzde 32) çokluğu ile de dikkat çekmektedir. Tarım istihdamının dağılımının en yüksek olduğu bölgeler ise Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgeleridir. Hizmetler sektörünün en çok olduğu il ise Ankara’dır (yüzde 83). Ankara’yı İstanbul ve İzmir takip etmektedir. Tarım dışında

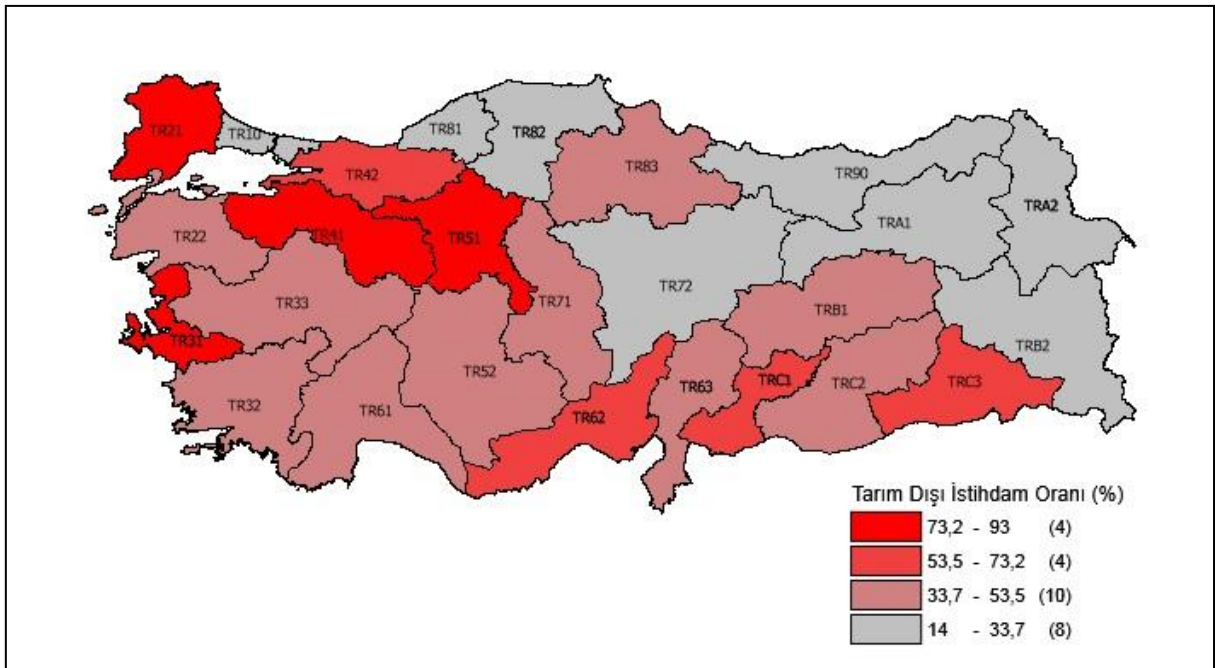
hizmetler ve sanayi sektörlerindeki istihdamın bölgelere göre dağılımına bakıldığında İstanbul, Ankara ve İzmir’de olduğu görülmektedir. İstanbul’da bu oran yüzde 99 iken Ankara’da yüzde 92 ve İzmir’de yüzde 80’dir. İstihdam ve işgücüne katılım oranlarının yüksek olduğu Kastamonu merkezli TR82 bölgesinde ise tarım dışı istihdam oranı yüzde 26’ya düşmektedir.

Düzye 2 Bölgelerine Göre Kadın İstihdamının Sektörel Dağılımı, 2011 (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Tarım Dışı İstihdam Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

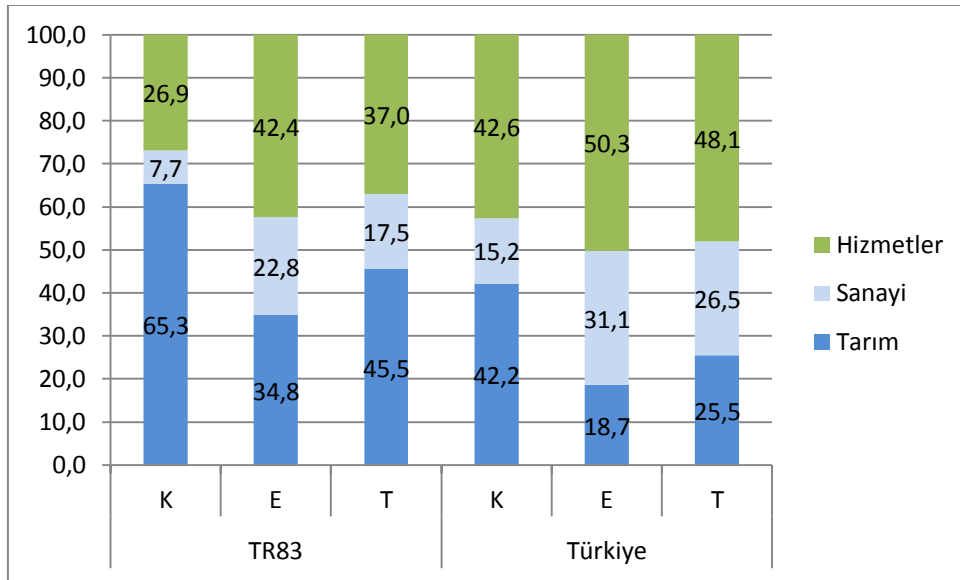
OECD ve AB ülkelerine bakıldığında ise bu dağılımın çok farklı olduğu görülmektedir. Hizmetler sektörünün gelişmesi ile AB’de kadın istihdamının yüzde 83’ü bu sektörde olurken, OECD ülkelerinde de ortalama yüzde 84’tür.

Kadın İstihdamının Sektörel Dağılımı, Seçilmiş Ülkeler (%)

	Tarım	Hizmetler	Sanayi
ABD	1	92	7
Belçika	1	89	10
Norveç	1	92	7
İspanya	1	88	10

Kaynak: <http://data.worldbank.org/>

İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı (%), 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

TR83 Bölgesi’ne baktığımızda tarım sektörünün arkasından ise hizmet sektörünün geldiği görülmektedir. Bölgede sanayi sektöründe istihdam edilen kadın oranı ise çok düşüktür. Kadın emeği daha çok tekstil, hazır giyim, gibi emek yoğun sanayi dallarında özellikle ucuz emek olması nedeniyle tercih edilmektedir (YHGP, 2006).

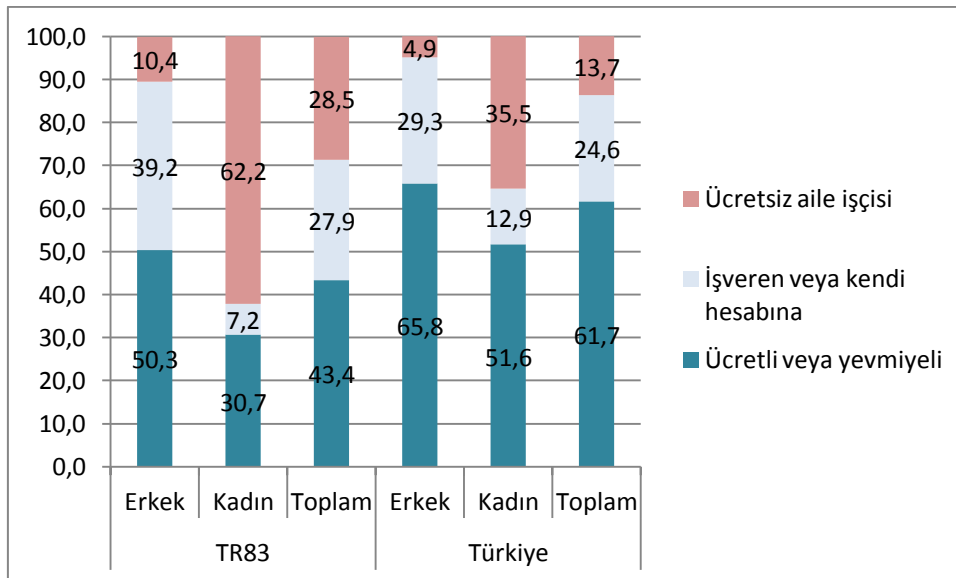
İşteki Duruma Göre İstihdam, 2011(Bin)

	TR83			Türkiye		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Ücretli veya yevmiyeli	325	107	432	11.277	3.599	14.876
İşveren veya kendi hesabına	253	25	278	5.028	903	5.931
Ücretsiz aile işçisi	67	217	284	832	2.472	3.304
Toplam	646	349	995	17.137	6.973	24.110

Kaynak: www.tuik.gov.tr

İşgücünün işteki statülerine bakıldığında ise durumun yine kadınların aleyhine bir tablo çizdiği görülmektedir. İstihdamın sektörel dağılımına paralel olarak kadınların yüzde 62,2'si ücretsiz aile işçisi konumundadır. Bu oran erkeklerde yüzde 10,4; toplamda ise yüzde 28,5'tir. Kadınların maruz kaldığı ayrımcılık, bir taraftan kadınların tarım ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşmalarına, diğer taraftan da iş yaşamında daha düşük statülü işlerde çalışmalarına neden olmaktadır.

İşteki Duruma Göre İstihdam, 2011 (%)

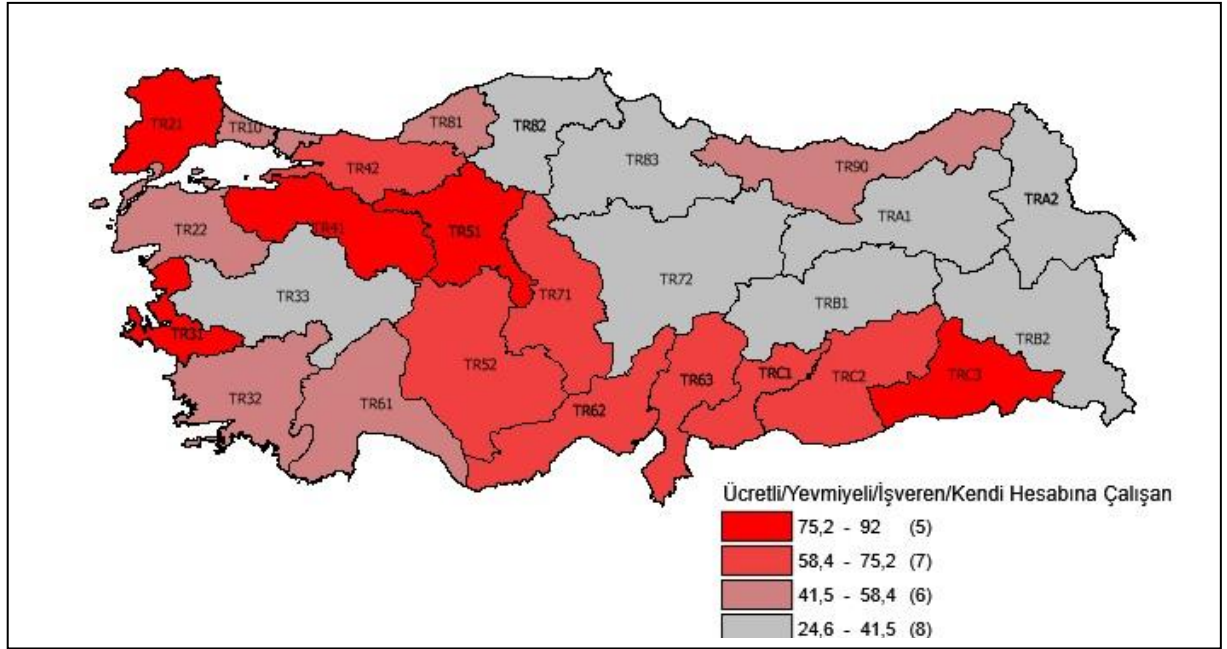

Kaynak: www.tuik.gov.tr

AB ve OECD ülkelerinde kendi hesabına çalışan kadınların ortalaması yüzde 12 ve 13 arasında değişirken, bu oranın 2000'li yıllarda düşme eğiliminde olduğu

gözlennmektedir. Aile işçisi olarak çalışanlar ise sadece yüzde 2-4 arasındadır. Ücretli ve yevmiyeli çalışanların oranı ise yıllar içerisinde artarak yüzde 85'in üstüne çıkmıştır. Türkiye'de düzey 2 bölgeleri için ise işveren ya da kendi hesabına çalışanlar ile ücretli ve yevmiyeli çalışanların tüm çalışanlar arasında oranına bakıldığında İstanbul, Ankara ve Bursa Merkezli TR41 bölgeleri öne çıkmaktadır. TR83 Bölgesinin dahil olduğu grupta ise bu oran yüzde 24 ile 41 arasında değişmektedir.

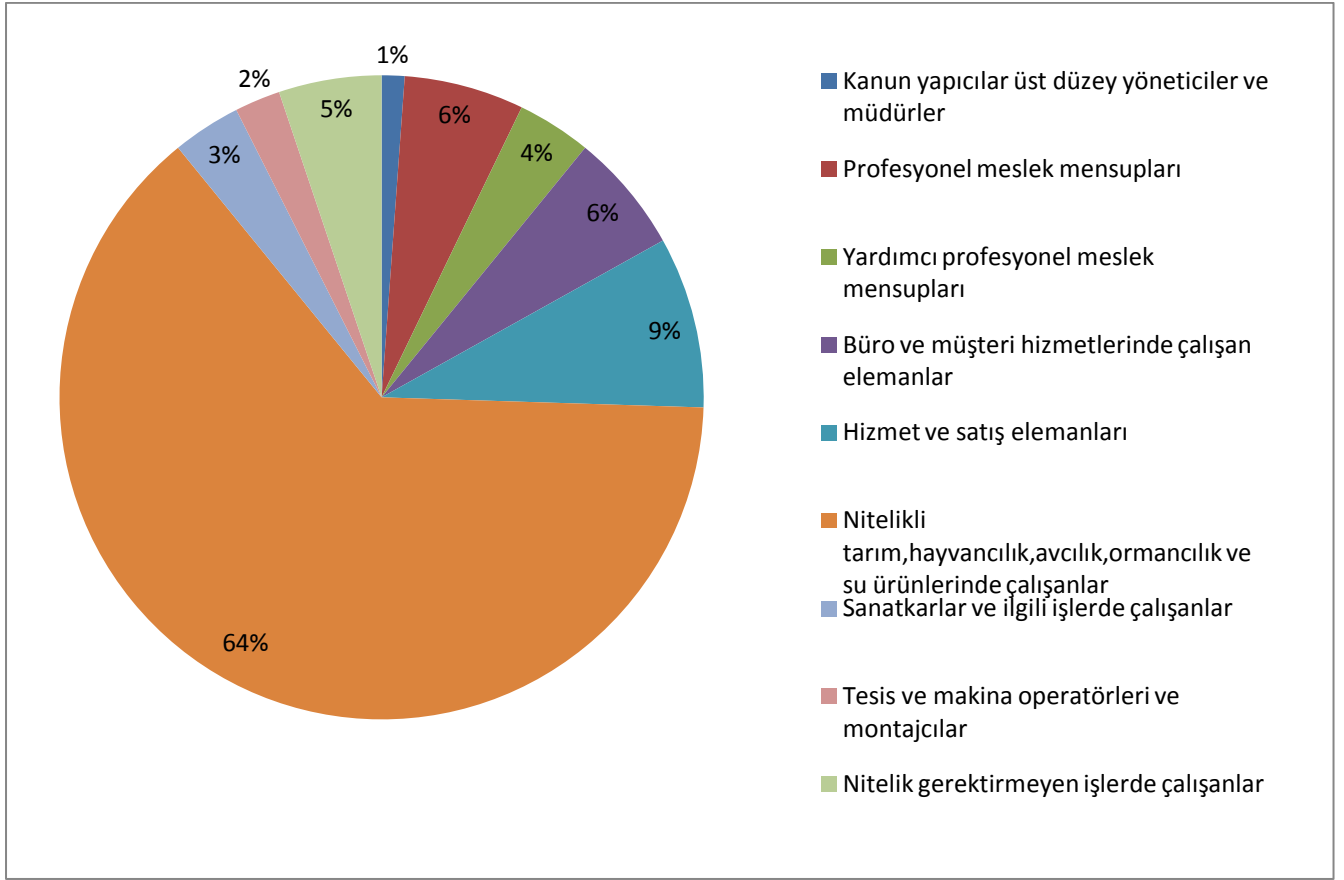
İşveren ya da Kendi Hesabına Çalışanlar ile Ücretli ve Yevmiyeli Çalışanların Tüm Çalışanlar Arasında Oranı, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Meslek gruplarına göre kadın istihdamına bakıldığında da kadınların belli sektörlerde ve aynı zamanda daha az sorumluluk gerektiren işlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Kadınların yaptıkları işler, sektör ve meslek grupları olarak erkeklerden ayrıştırılırken aynı zamanda aynı meslek kolunda da kadınlar ayrımcılığa uğramaktadır. Kadınların üst düzey görevlere ve yönetici kadrolarına gelmelerine engelleyen görünmeyen engellere bu nedenle **cam tavan** denmektedir.

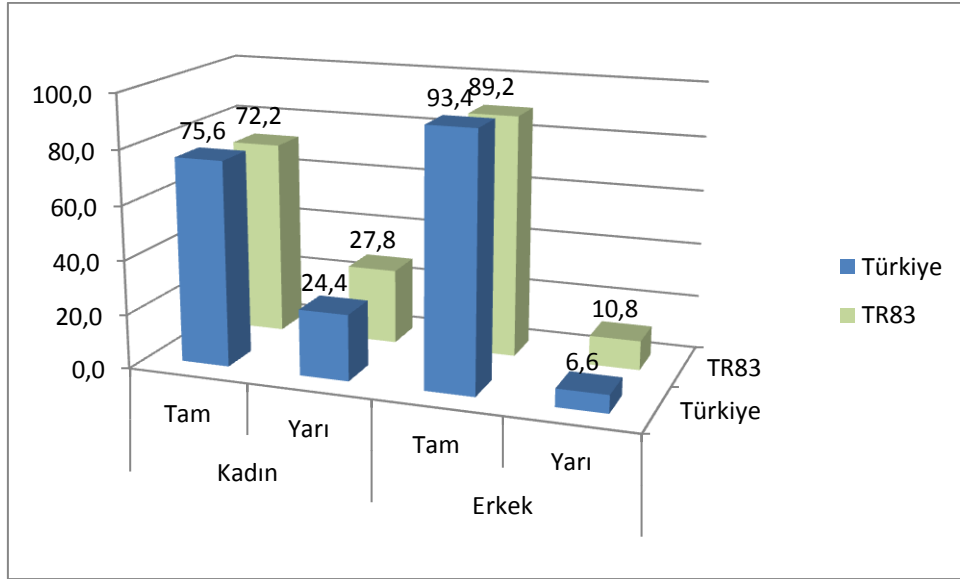
TR83 Bölgesi'nde Meslek Gruplarına Göre Kadın İstihdamı, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Diğer taraftan istihdam tam zamanlı ve yarı zamanlı olarak incelendiğinde yarı zamanlı çalışanların yüzde 60'ının kadın olduğu görülmektedir. Yarı zamanlı çalışmanın kadınların işgücüne katılımlarını artıracığı varsayılsa da bu istihdam türünde düşük ücret ve kayıt dışı istihdamın yaygın olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Kadın istihdamı içerisinde ise yarı zamanlı çalışma oranı Türkiye'de yüzde 24,4, TR83 Bölgesi'nde 27,8'dir.

Tam ve Yarı Zamanlı İstihdam, 2011(%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kadınlar için geliştirilecek olan istihdam projelerinde tarım ve sanayi sektöründen elde edilen verilerden de yararlanılarak, kentsel ve kırsal alanlarda farklı işlerde ve sektörlerdeki yoğunlaşmalar göz önüne alınmalıdır. Farklı kadın gruplarının farklı ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilecek olan projeler daha başarılı olacaktır.

TR83 Bölgesi İşyeri Büyüklüklerine Göre İstihdam, 2011(Bin)

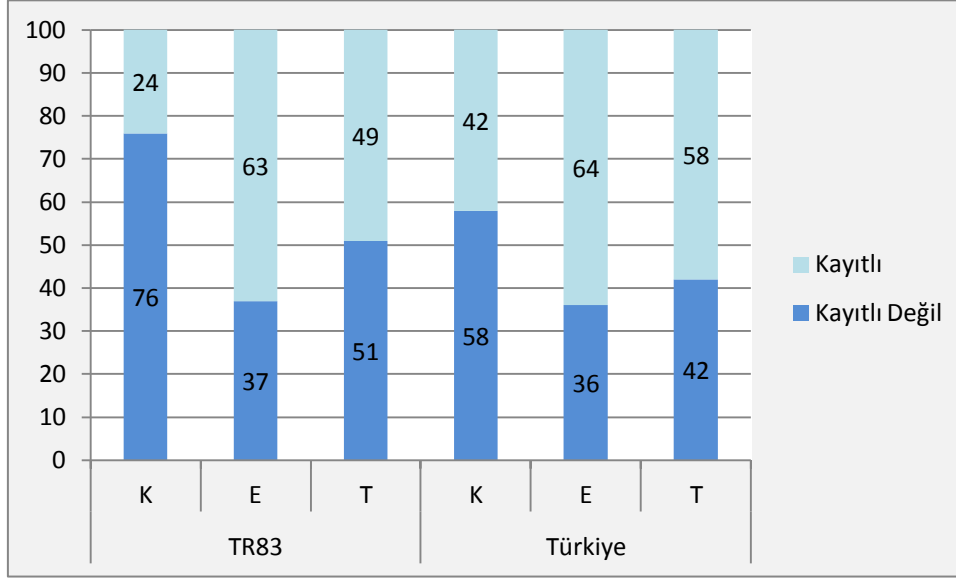
	1-9	10-24	25-49	50+	Toplam
Erkek	454	52	53	88	646
Kadın	286	14	19	30	349

Kaynak: www.tuik.gov.tr

İşyeri büyüklüklerine bakıldığında ise kadınların yüzde 81'inin 1-9 arasında işçi çalıştıran küçük ölçekli işyerlerinde çalıştıkları görülmektedir. İşyerinin küçüklüğü kayıtlı çalışmanın daha düşük olduğunu gösterebileceği gibi çalışma hayatı koşullarını da olumsuz etkileyebilmektedir.

Tarımın kadınların istihdamındaki hakimiyeti göz önüne alındığında Bölge'de **kayıt dışı istihdam** oranlarının yüksek olması şaşırtıcı olmamaktadır. Bölgede kadınların yüzde 76'sı kayıt dışı çalışırken, bu oran erkeklerde yüzde 37'ye düşmektedir. Kayıtlı çalışanların gelirlerinin prime tabi olması ve işveren için iş hukukundan kaynaklanan çok çeşitli sorumluluklar getirmesi kayıt dışı istihdamı artırmaktadır.

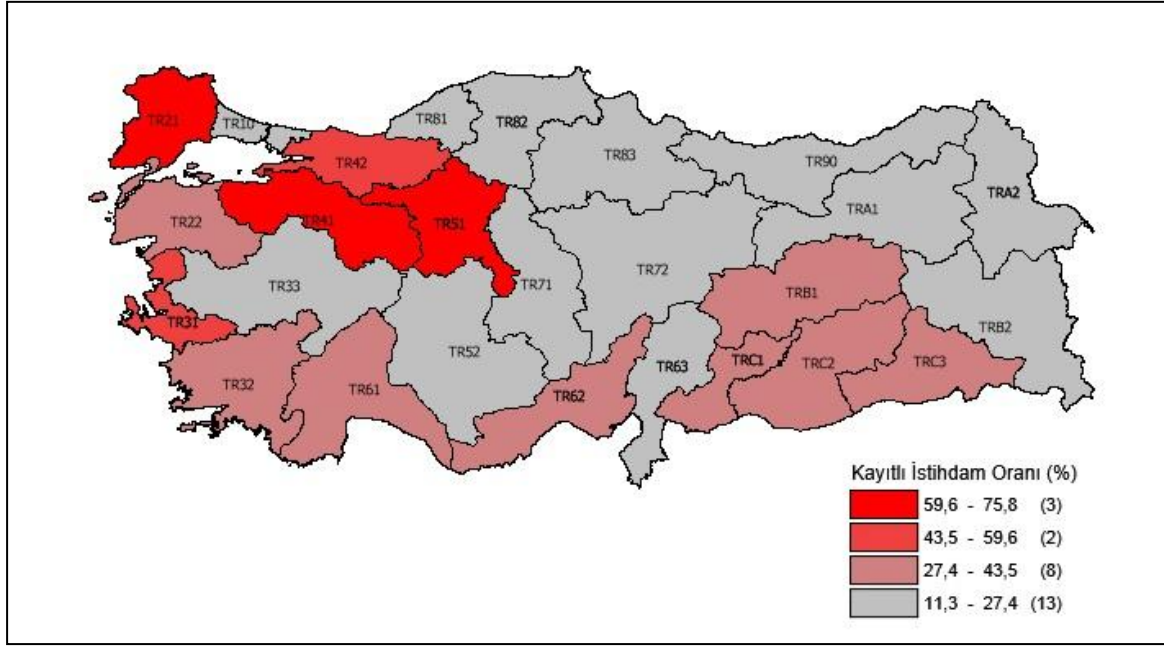
Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılık, 2011 (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kayıt dışı çalışanlar yasal ve kurumsal koruyucu düzenlemelerden yararlanamamaktadır. Unutulmamalıdır ki kayıt dışı olarak çalışan kadın sayısının fazlalığı sosyal güvencesiz çalışmayla birlikte, ücretlerin asgari ücretlerden düşük olması, ödemelerin düzensiz yapılması gibi durumlara da neden olmaktadır. Kayıt dışı çalışanlar ücret pazarlığı yapamazlar, ekonomik kriz durumlarında işten çıkarılabilirler ve emeklilik hakkından da tümüyle yoksundurlar (Ecevit, 2011). Tarım sektöründe kayıt dışı çalışma çok yaygın olmakla birlikte, sanayi ve hizmetler sektöründe de özellikle küçük firmalar kayıt dışı çalıştırmayı tercih edebilmektedirler. Buna bağlı olarak aşağıdaki haritadan da görülebileceği gibi tarımın ağırlığını koruduğu düzey 2 bölgelerinde kayıtlı istidam oranları düşük olmaktadır.

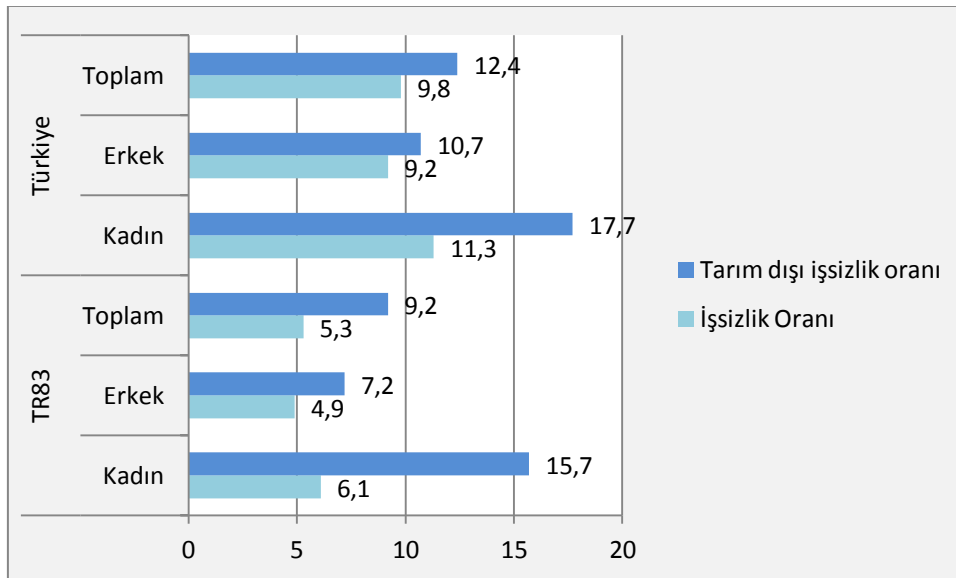
Kayıtlı İstihdam Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

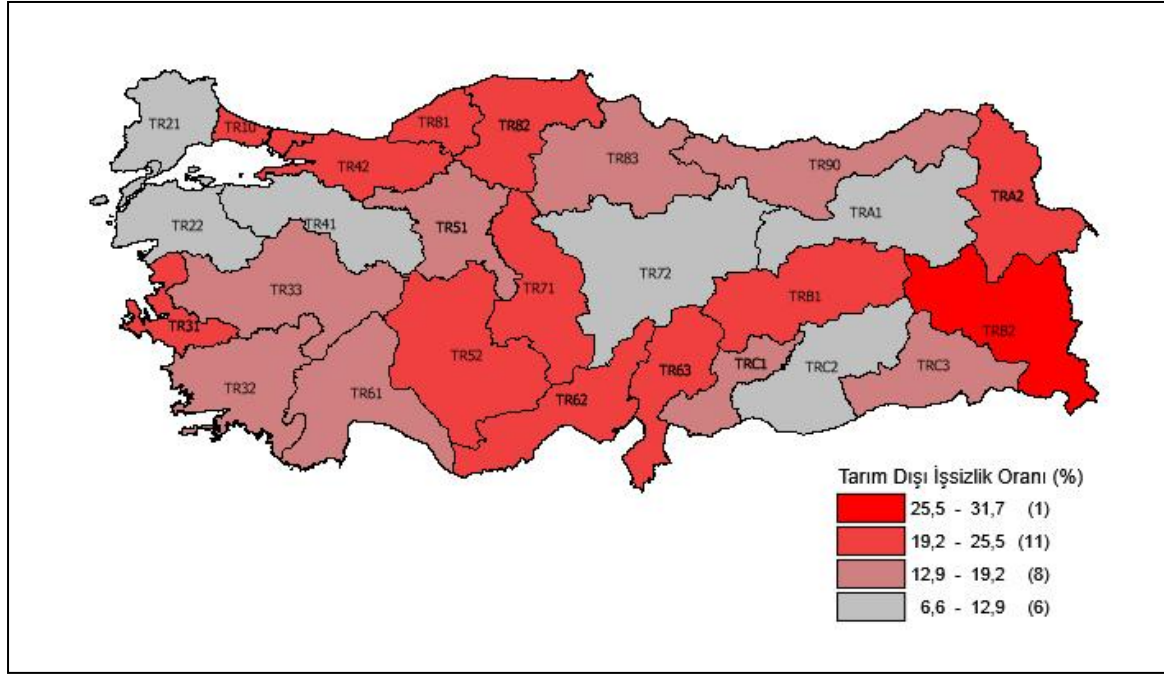
Diğer taraftan **işsizlik** rakamlarına bakıldığında hem genel işsizlik rakamlarında hem de tarım dışı işsizlikte, kadın işsizlik rakamlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu ancak bölgede kadın işsizlik rakamlarının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Ayrıca, kırsal alanda özellikle kadın işgücü için istihdam ücretsiz aile işçiliği biçiminde olmaktadır. Dolayısıyla, denilebilir ki işsizlik ya da **gizli işsizlik** bölgede önemli bir problem olarak varlığını sürdürmektedir.

İşsizlik Oranları, 2011 (%)

Kaynak: www.tuik.gov.tr

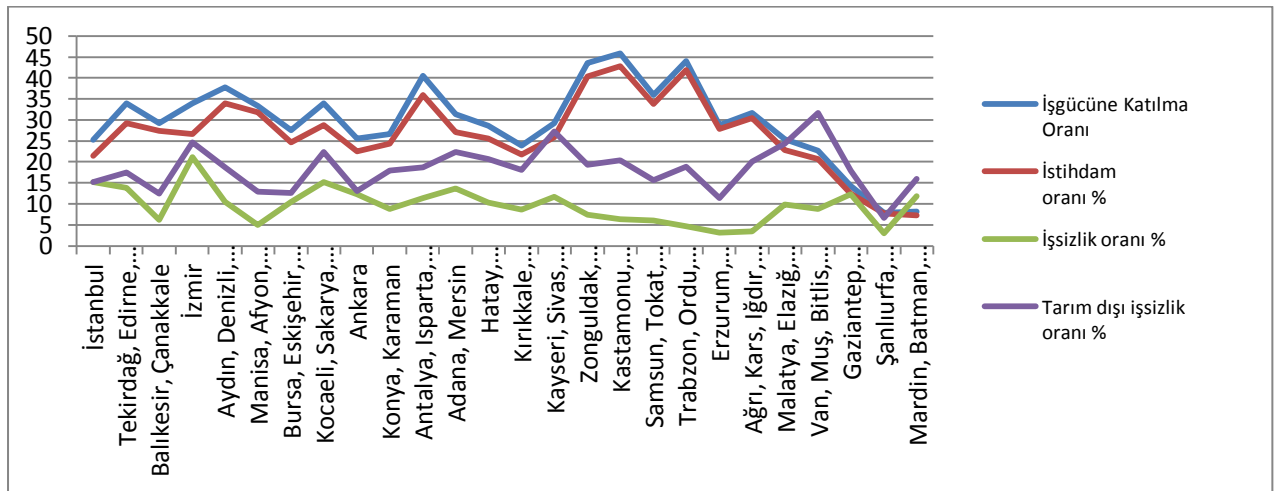
Tarım Dışı İşsizlik Oranları, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Aşağıdaki grafik de işgücüne katılma, istihdam ve işsizlik oranlarının dağılımını göstermektedir. Şekilden de anlaşılacağı gibi İzmir, İstanbul gibi büyükşehirlerde işsizlik oranları yükselmektedir. Tarım dışı işsizliğe bakılınca ise bu rakamın özellikle Van merkezli Doğu Anadolu, İzmir, Malatya merkezli TRB1 ve Kayseri merkezli TR72 bölgelerinde çok yüksek olduğu gözükmektedir.

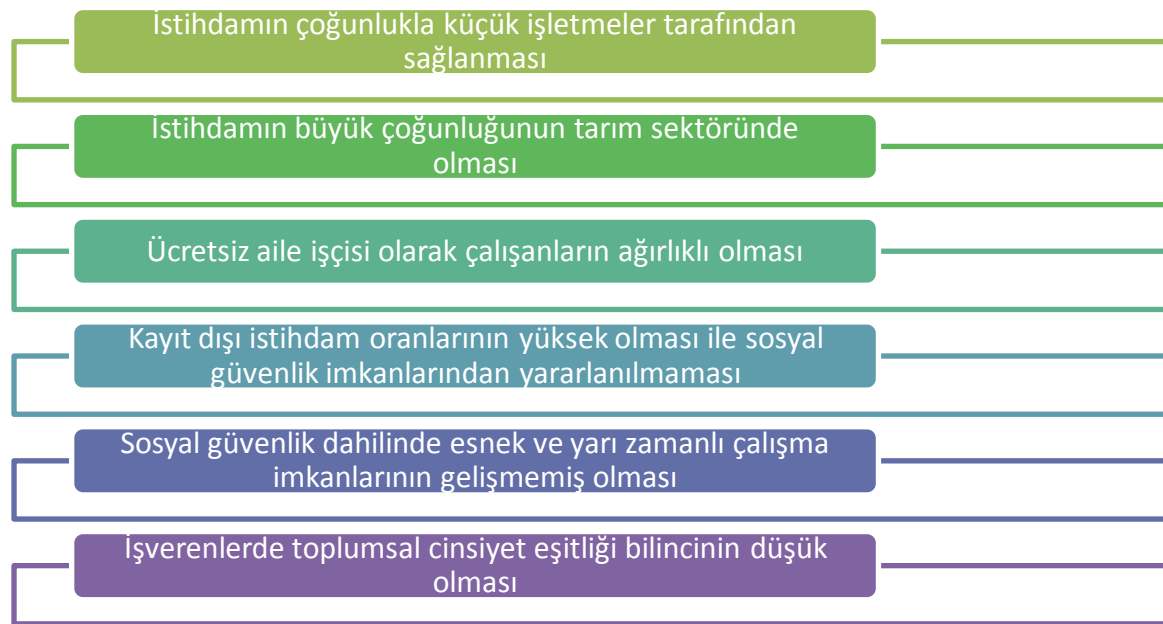
İşgücü Göstergeleri, 2011

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Dünyada yoksulluğun artmasıyla birlikte kadınların daha fazla yoksullaşmış ve “yoksulluğun kadınlaşması” kavramının kullanılmaya başlanmıştır (Kardam ve Yüksel, 2004). Türkiye’de toplumdaki geniş aile dayanışması ile kriz durumlarında kişisel ihtiyaçların giderilebildiği önermesi kabul edilirken, son yıllarda ekonomik dönüşümlerle birlikte uzun süreli işsizliklerin yaygınlaşması ve toplumda geniş aile bağlantılarının zayıflaması ile bu önerme de geçerliliğini yitirmeye başlamıştır (UNDP, 2004).

Genel olarak bakıldığında emek piyasasında kadınların dezavantajlı durumuna neden olan etkenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Kadınların işgücüne katılımına dair sorunlar ve bunlara yönelik önerilebilecek bazı proje konuları aşağıdaki gibidir:

İşgücüne katılan ve istihdam edilen kadınlar evlenip çocuk sahibi olduktan sonra işgücü piyasasından çekilmektedirler ve ilerleyen yıllarda tekrar işgücü piyasasına katılsalar da, yaşlı bakımı sorumluluğu nedeniyle işgücünden yine ayrılmaktadırlar. Bu kapsamda sadece anaokullarının yaygınlaştırılması yeterli değildir, **erken çocuk gelişiminin** devlet ve özel kurumlar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Erken çocuk gelişimi kadın istihdamı için önemli olduğu kadar dezavantajlı grupların eşit fırsatlara sahip olabilmeleri için de önemlidir. Okul öncesi eğitimle çocukların daha sağlıklı yetişmeleri sağlanabileceği gibi eğitimlerinde daha başarılı olma imkânı da sunulmaktadır. Ancak, çocuk bakımı hizmeti verecek kurumların açılış ve kapanış

saatlerinin çalışan annelerin çalışma saatleriyle uyumlu olmaması birçok kadının çocuklarını bu kurumlara göndermesini zorlaştırmaktadır.

Kadınların işgücüne katılmasını engelleyen ve aynı zamanda istihdam edilen kadınlar için de büyük bir zorluk olan çocuk bakımının sağlanması için *okul öncesi eğitim olanakları* geliştirilmelidir. Çocuk bakım hizmetlerinin çoğaltılması ve kalitesinin iyileştirilmesi öncelikli olarak ele alınması gereken konulardan biridir.

Kadın girişimciler için başlatılan bankaların kredi programları kadınların yeterli güvenceleri ve mesleki bilgilerinin olmaması kadınların bu imkânlardan yararlanamamalarına neden olmaktadır. Mikro-kredi programlarının eksikliği ise kadınları gerekli pazar bağlantılarını sağlamaksızın ev içinde yapılan üretime yönlendirmesidir. Bu yüzden *mikro-kredi uygulamalarının etkinleştirilmesi* gerekmektedir.

Kadınların işgücüne katılımları ve istihdamlarıyla ilgili sorunların çözülmesi için kadınların çalışma yaşamına geçişlerini kolaylaştıracak tedbirler üzerine durulması gerektiği gibi çalışma yaşamına katılmış olan kadınların karşılaştıkları sorunların giderilmesi için de çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Eğitim ile istihdam olanakları yakından ilişkilidir. Bu ise örgün, yaygın eğitim alanlarında ve öğrenen gruplar yaklaşımı kullanılarak çözüm üretilmesi gerektiğini göstermektedir. Ortaöğretimde kız çocuklarının net okullaşma oranlarının yükseltilmesi için önlemler alınması gerekmektedir. Bunun yanı sıra hâlihazırda ortaöğretime devam eden kız çocukları için de istihdama hazırlayıcı rehberlik hizmetleri geliştirilmelidir.

Yaşam boyu eğitim kapsamında yetişkin kadınların çalışma yaşamına geçmesini kolaylaştıracak eğitim olanakları sunulmalıdır. Bu eğitimler hem kadınların kişisel bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik olmalı, hem de meslek bilgileri edinme hizmetlerinde etkinleşmeye yönelik olmalıdır. Etkili yaygın eğitim yöntemlerinin saptanması bu alanda uygulanmış olan çalışmaların incelenmesi ile mümkün olacaktır.

Yaşam boyu eğitim programlarının uzun vadeli üretken istihdama sağlamaya yönelik olarak tüm yaş gruplarında, eğitim seviyesinde ve hem kırdaki hem kentte kadınlara ulaşabilecek şekilde tasarlanması fayda sağlayacaktır.

Özellikle kırdan kente göçün artmasıyla beraber yeni göçleri alan kentsel alanlarda kadınların kendilerine uygun işler bulabilmeleri ve gerekli yeni bilgi ve becerilerle

donanabilmeleri için *katılımcı istihdam eğitimleri* düzenlenmelidir. Tarımda istihdam edilen kadınlar göçün yanı sıra ülkesel ölçekteki tarım politikalarından da olumsuz etkilenebilmektedirler. Şeker pancarı ve tütün gibi belirli tarım ürünleri üretimindeki azalma ile kadınların yeni koşullara uyum sağlayabilmesi için hem kırsal alanda hem de kentte yapılması gereken çalışmalar belirlenmeli, yeni çalışma olanakları yaratacak projeler geliştirilmelidir.

Öğrenen gruplar yaklaşımı kapsamında kadınların çalışma yaşamında tutunmalarını sağlayan ve kendileri için yarattıkları özel bilgilerin paylaşılmasına ve dayanışma ağlarının yaratılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu kadınların hem iş yaşamına geçişi hem de iş yaşamına geçtikten sonra karşılaştığı sorunlara çözüm getirebilecek bir yaklaşım olabilir. Bu bağlamda kurulabilecek bir kadın iş geliştirme merkezi kadınlara çeşitli alanlarda yardımcı olabilir. Bu merkez iş kurmak isteyen kadınlara piyasa koşulları altında kira imkânı sağlayabileceği, kuruluş aşamasında karşılaştıkları ve hâkim olamayabilecekleri hukuki konularda yardımcı olabileceği gibi, iş kurmuş ancak pazar bulma konusunda sorunlar yaşayan kadınlara da ticaret eğitimi verebilir, daha geniş kitlelere ürünlerini ulaştırmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca bu merkez kadınların birbirlerinden görerek deneyim kazanmalarına, görerek öğrenmelerine yardımcı olabileceği gibi, profesyonel eğitimler ya da bu merkezde istihdam edilecek alanlarında uzman kişilerden de eğitim almalarına fırsat tanıyacaktır. Yine bu merkez aracılığıyla eğitimlerini tamamlamış genç kadınlar iş ararken ihtiyaç duyacakları bilgiler olan özgeçmiş hazırlama, iş görüşmeleri ve farklı birçok meslek grubu hakkında bilgilendirilme gibi destekler alabilirler.

Bu alanlara yönelik yapılacak tüm çalışmalar kadınların karar alma mekanizmalarına katılmalarına katkı sağlayacak, katılımcı bir yapıda gerçekleştirilmelidir. Geleneksel ve düşük ücretli işlerde kadın istihdamının artırılması uzun dönemde yine kadın istihdamında yaşanan sorunlar için bir çözüm olmayacaktır.

Kadına Karşı Şiddet

Kadına karşı ve aile içi şiddet günümüzde önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Kadınların çalışma hayatında yer almayıp erkeklerin aile geçiminden sorumlu olmasıyla birlikte erkekler ev içerisinde yönetim ve itaat talep etmekte, “aile reisi” olarak koruma-kollama görevleri içerisinde “disiplin”, “namus”, “terbiye” gibi çeşitli

adlarla şiddet uygulamalarını meşru göstermeye çalışmaktadırlar (Uygur, 2011). Çalışmaya başlayan kadınlar için de kadınların bağımsızlıklarının ve pazarlık güçlerinin artması şiddete neden olabilmektedir. Tablodan görüleceği gibi ülkemizde çok yüksek olan kadına karşı şiddet oranlarının azaltılması için çok boyutlu önlemlerin alınması; kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama katılımlarının artırılması, şiddet konusunda ise farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması, cezai yaptırımların ise etkinleştirilmesi gerekmektedir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile bu konuda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bununla birlikte ***Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*** 2012-2015 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak 2012 yılı itibariyle yürürlüğe girmiştir. Eylem planı konu ile ilgili gelişme sağlanması için yasal düzenlemeler yapılmasını, farkındalık artırma ve zihniyet dönüşümünün sağlanmasını, kadının güçlendirilmesi ve koruyucu hizmet sunumunun geliştirilmesi, sağlık hizmetleri sunumunun geliştirilmesi ve kurumlar arası işbirliği yapılmasını öngörmektedir. Eğitimi olmayan/ilköğretimi bitirmemiş kadınlardan eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete uğrama oranı yüzde 52 iken bu oran lise ve üzeri eğitim durumu için yüzde 25'e düşmektedir. Çalışan ya da çalışmayan kadınlar arasında ise önemli bir fark olmadığı görülmektedir. Düşük refah düzeyine sahip kadınlarda ise oran yüzde 47 ve yüksek refah düzeyinde yüzde 26,7'dir.

Eşten/Birlikte Olduğu Kişiden Görülen Fiziksel Şiddet, 2008

		Yaşamın herhangi bir döneminde
Eğitim	Eğitimi yok/ilköğretimi bitirmemiş	52.2
	İlköğretim birinci kademe	39.9
	İlköğretim ikinci kademe	34.9
	Lise ve üzeri	25.0
Çalışma durumu	Çalışmıyor	38.7
	Çalışıyor	40.7
Refah Düzeyi	Düşük	47.0
	Orta	38.9
	Yüksek	26.7
Türkiye	Toplam	39.3

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Kadına Karşı Şiddet günümüzde ne yazık ki yaygın bir şekilde devam etmektedir. Şiddet konusunda Düzey 2 ve 3 bazında istatistikler olamamakla birlikte, Düzey 1 bazında yayınlanan istatistiklerden erkekler tarafından şiddete uğrayan kadınların yüzdesinin en fazla Kuzeydoğu Anadolu ve Orta Anadolu'da olduğu, TR83 Bölgesini de içine alan Batı Karadeniz Bölgesi'nde ise eşi veya birlikte olduğu kişiden fiziksel şiddet yaşamış kadın oranının yüzde 42,9, eşi dışındakilerden fiziksel ve cinsel şiddet gören kadınların yüzde 3,6 olduğu görülmektedir.

Şiddet İstatistikleri, 2011

Düzeıı	Eşı veya birlikte olduğu kişi(ler)den fiziksel şiddet yaşamış kadınların yüzdesi (Herhangi bir dönemde)	Eş dışındakilerden fiziksel ve cinsel şiddet gören kadınların yüzdesi
İstanbul	36,7	3,5
Batı Marmara	24,6	2,4
Ege	31,3	1,7
Doğu Marmara	36,5	2,9
Batı Anadolu	42,2	4,9
Akdeniz	41,7	4,2
Orta Anadolu	49,5	2,4
Batı Karadeniz	42,9	2,9
Doğu Karadeniz	38	3,6
Kuzeydoğu Anadolu	53,2	2,8
Ortadoğu Anadolu	47,2	3,7
Güneydoğu Anadolu	47,7	3,8

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Karar Alma Mekanizmalarına Katılım

Karar alma mekanizmalarına katılımı kadınların temsilini güçlendirmeden toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak mümkün gözükmemektedir. Siyasal karar alma mekanizmalarında kadın temsiliyetinin güçlendirilmesi, toplumsal eşitliğin sağlanması

ve kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımının artırılması için önemli bir noktadır. TR83 Bölgesi'nde toplam sayısı 21 olan 23. dönem milletvekilleri arasında sadece iki kadın milletvekili bulunmaktayken, 24. dönem milletvekilleri arasında da sayı değişmeyerek 2'de kalmıştır. TBMM'de ise toplamda 78 kadın milletvekili bulunmaktadır ve oran yüzde 14'tür. 2009 Yerel Seçimleri sonuçlarına göre ise bölgede kadın belediye başkanı bulunmamaktadır. Türkiye'deki toplam kadın belediye başkanlarının oranı ise sadece % 0,92'dir. Belediye meclisi üyelerinde ise kadın üye oranı 2,4, il genel meclisi üyelerinin oranı 3,3'tür. Kadınların temsiliyetinin artırılması için yerel örgütlenmelerin teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

ÖNEMLİ BULGULAR

- Türkiye *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği* endeksinde **77.** , *Global Gender Gap* endeksinde **124.** sırada bulunmaktadır.
- Türkiye’de cinsiyet eşitliği alanında *bölgesel farklılıklar* önemini korumaktadır.
- Anne-çocuk sağlığında önemli gelişmeler sağlanmış olmakla birlikte kent-kır ayrımında farklılıklar göze çarpmakta, TR83 Bölgesi’nde ise yıllar arasında dalgalanmalar olduğu görülmektedir.
- *Okuryazar* kadın oranları son on yılda büyük bir gelişme göstermiş ve Türkiye için bu oran yüzde **95**, bölge için yüzde 94 olmuştur.
- *Okul öncesi eğitimde* istenilen okullaşma oranlarına ulaşılmamıştır. 5 yaş için bu oran kız çocuklarında yüzde 65 olurken 4-5 yaş arası için yüzde 45’e ve 3-5 yaş arası için yüzde 30’a düşmektedir. TR83 Bölgesi içinde Amasya yüksek okullaşma oranları ile dikkat çekmektedir.
- Türkiye’de ilköğretimde net okullaşma oranı da 2010 yılında yüzde **98,4’e** çıkmıştır ve kadın ile erkek arasında fark kapanmıştır.
- *Ortaöğretimde* okullaşmada oranları arasında kız ve erkek çocukları arasındaki fark Türkiye genelinde azalmaktadır, ancak bu oran henüz yeterli seviyede değildir. Türkiye **yüzde 71** ile yüzde 92 olan OECD ülkeleri ortalamasının gerisinde kalmaktadır. OECD ülkeleri arasında kızların okullaşması erkekleri geçmektedir.
- İlköğretim ve ortaöğretimde okullaşma oranlarında Amasya diğer iller arasında öne çıkarken, Tokat ilinin diğer bölge illerinin gerisinde kaldığı görülmektedir.
- 15 yaş üstü kadın nüfusunun eğitim durumuna göre dağılımı, Bölge’de kadınların yüzde 35’inin ilköğretim mezunu, yüzde 19’unun ilköğretim mezunu olduğunu sadece yüzde 15’inin lise ve yüzde 6’sının yüksek öğretim mezunu olduğunu göstermektedir.

- Dünyada *kadınların işgücüne katılım* oranlarına bakıldığında 2011 yılında Türkiye'nin *yüzde 29* ile dünyada en düşük katılım oranına sahip olan ülkelerden biri olduğu görülmektedir.
- Türkiye'de ve bölgede kadınların işgücüne katılımı çok sınırlıdır. Kadın emeği daha çok *ücretsiz aile işçiliği olarak ve kayıt dışı* sektörde kullanılmaktadır.
- Tarım dışında alanda istihdam olanaklarının kısıtlı olması, şehirlerde yarı zamanlı işlerin artmaması, düşük maliyetli çocuk bakımı imkanlarının yaygınlaşmamış olması ve kültürel etkenler düşük işgücüne katılımı açıklayan nedenler arasında bulunmaktadır.
- İşgücüne katılımı yaş gruplarına göre kadınlar için en yüksek oranların *25-34 yaş* grubundadır.
- İstihdam edilen kadınların *ev işleri ile ilgili sorumluluklarının* da devam etmesiyle ikili bir iş yükü oluşmaktadır.
- İstihdamın sektörel dağılımına paralel olarak kadınların Türkiye'de yüzde 35'i, TR83 Bölgesi'nde yüzde *62'si ücretsiz aile işçisi* konumundadır.
- Meslek gruplarına göre kadın istihdamına bakıldığında da kadınların belli sektörlerde ve aynı zamanda daha az sorumluluk gerektiren işlerde yoğunlaştıkları görülmektedir.
- Kadınların üst düzey görevlere ve yönetici kadrolarına gelmelerini engelleyen görünmeyen engeller *cam tavanı* oluşturmaktadır.
- Yarı zamanlı çalışanların yüzde 60'ının kadın olduğu görülmektedir. Kadın istihdamı içerisinde ise oran Türkiye'de yüzde 24,4, TR83 Bölgesi'nde 27,8'dir.
- İşgücüne katılım oranlarının düşüklüğü ve kayıtlı istidamın düşük olması ile kadınların çoğunluğu sosyal güvenlik sisteminden *eşlerine ve babalarına bağımlı* olarak yararlanabilmektedir.
- Bölgede kadınların yüzde *76'sı*, Türkiye'de yüzde *58'i kayıt dışı* çalışmaktadır. Kayıt dışı olarak çalışan kadın sayısının fazlalılığı sosyal güvencesiz çalışmayla birlikte, ücretlerin asgari ücretlerden düşük

olması, ödemelerin düzensiz yapılması gibi durumlara da neden olmaktadır.

- İşsizlik rakamlarına bakıldığında hem genel işsizlik rakamlarında hem de tarım dışı işsizlikte kadın işsizlik rakamları erkeklere kıyasla daha yüksektir. *Gizli işsizlik* de bölgede önemli bir problem olarak varlığını sürdürmektedir.
- Kadına karşı *şiddet* önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Kadınların Eşi veya birlikte olduğu kişi(ler)den fiziksel şiddete maruz kalma oranı Türkiye için *yüzde 40*, Batı Karadeniz Bölgesi için yüzde 42,9'dur.
- *Karar alma mekanizmalarında* kadınların temsil edilmesi çok sınırlı kalmaktadır. TBMM'de 78 kadın milletvekili bulunmaktadır ve kadın milletvekili oranı yüzde 14'tür. Türkiye'deki toplam kadın belediye başkanlarının oranı ise sadece % 0, 92'dir.

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ENDEKSİ

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında Türkiye'nin diğer ülkeler arasındaki konumunu yapılan uluslararası endekslerle görmemiz mümkünse de, Türkiye'de bölgeler arasındaki farklılıklar yeterince incelenememektedir. Bu nedenle kadın-erkek bazında ve 26 Düzey2 bölgesi için TÜİK tarafından açıklanan veriler temel bileşenler analizi⁵ ile incelenmiştir. Temel bileşenler analizi, analiz konusu değişkenler arasında görülen istatistiksel ilişkilerin, bir ya da birkaç temel faktörün etkisi sonucunda meydana geldiği varsayımı üzerine kurulmuş çok değişkenli istatistiksel bir tekniktir. Analizde kullanılan değişkenler şu şekildedir:

- Ortalama ilk evlenme yaşı (kadın)
- Anne yaşının 19'dan küçük olduğu doğumların tüm doğumlar içinde oranı
- Okuryazarlık oranı (kadın)
- Net ilköğretim okullaşma oranı (kadın)
- Net ortaöğretim okullaşma oranı (kadın)
- Yükseköğretim mezunu kadınların oranı
- İşgücüne katılma oranı (kadın)
- İşsizlik oranı (kadın)
- Tarım dışı işsizlik oranı(kadın)
- İstihdam oranı (kadın)
- Tarım dışı istihdam oranı (kadın)
- Ücretli veya yevmiyeli çalışanlar ile kendine hesabına çalışanların tüm çalışanlar içerisinde oranı (kadın)
- Günlük ortalama kazanç (kadın)
- Kayıtlı istihdam oranı (kadın)
- Kanun yapıcılar üst düzey yöneticiler ve müdürler ile profesyonel meslek mensupları içerisindeki kadınların oranı
- Kadın milletvekillerinin oranı

⁵ TBA uygulanmadan önce, değişkenlerin sayısal değerleri farklı birimlerde ve büyüklüklerde olduğundan, her değişkene ait sayısal değerlerden, değişkenin aritmetik ortalaması çıkarılıp, standart sapmasına bölünerek standartlaştırılmıştır. Standartlaştırma işlemi ile farklı birimlerde ve çok farklı büyüklüklerde olan değişkenlerin, bu yüzden daha fazla ya da daha az ağırlıklandırılmaları önlenmektedir.

Sağlık alanında anne ölüm hızları, ortalama yaşam süresi gibi veriler Düzey2 bazında açıklanmadığı için endeksin oluşturulmasında kullanılamamıştır.

ENDEKS SONUÇLARI

Sıra	Bölge	Endeks Değeri
1	TR51 Ankara	5.4105554
2	TR10 İstanbul	5.0297516
3	TR31 İzmir	4.3366518
4	TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik	3.3355748
5	TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	2.2758702
6	TR61 Antalya, Isparta, Burdur	2.0631460
7	TR42 Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	2.0004298
8	TR62 Adana, Mersin	1.3843118
9	TR32 Aydın, Denizli, Muğla	1.3428635
10	TR22 Balıkesir, Çanakkale	0.6348258
11	TR81 Zonguldak, Karabük, Bartın	0.6261530
12	TR90 Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	-0.4782441
13	TRB1 Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	-0.5423719
14	TR33 Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	-0.8958408
15	TR63 Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	-0.9444345
16	TR52 Konya, Karaman	-1.1477506
17	TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis	-1.1518318
18	TR83 Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	-1.2255323
19	TR82 Kastamonu, Çankırı, Sinop	-1.4338411
20	TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat	-1.6131078
21	TR71 Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	-1.6158953
22	TRC3 Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	-1.9082128
23	TRA1 Erzurum, Erzincan, Bayburt	-2.3284192
24	TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır	-2.5393409
25	TRA2 Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	-4.6717606
26	TRB2 Van, Muş, Bitlis, Hakkari	-5.9435498

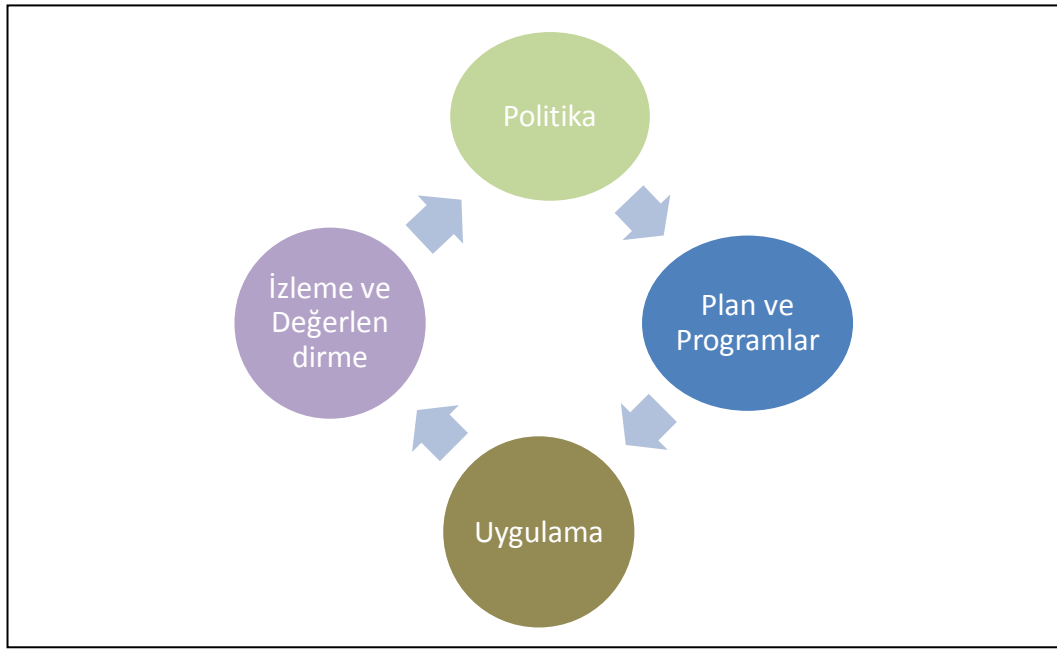
Bu değişkenler kullanılarak oluşturulan endeks sonucunda TR83 Bölgesi'nin 26 bölge içerisinde 18. sırada olduğu görölmektedir. Eşitliğin en fazla olduğu bölge ise TR51 Ankara olmuştur. Bu bölgeyi TR10 İstanbul ve TR31 İzmir bölgeleri takip etmektedir. Endeksin son sıralarında ise TRC2, TRA2 ve TRB2 bölgeleri bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Toplumun ve bireylerin refahı ve yaşam kalitesinin artırılması için kadınların kaynaklara ve fırsatlara eşit erişiminin sağlanması gerekmektedir. Yaşamın her alanında, açık veya gizli olarak çeşitli şekillerde ayrımcılığa maruz kalan kadınların erkeklerle eşit koşullara sahip olabilmeleri için eğitim, sağlık, çalışma hayatı, karar alma mekanizmaları gibi birçok alanda müdahale ve iyileştirme yapılması önem göstermektedir. Bu müdahalelerle amaçlanan kadınların güçlendirilmesi ve toplumda cinsiyet eşitliği farkındalığının artırılmasıdır. Yasal düzenlemeler ile kadın erkek eşitliği için hukuki zeminin sağlamlaştırılması ve fırsatların hayata geçirebilmesi için kaynaklara erişimin sağlanması gerekmektedir. Bunun için kadınların becerilerini geliştirmeleri yoluyla gelir getirici faaliyetleri yapmalarını kolaylaştırmak önemlidir. Ancak elbette ki bunlar yeterli değildir. Bilindiği gibi cinsiyet eşitsizlikleri toplumda normlar ve değerler üzerinden yeniden üretilmekte, bu durumda cinsiyet rolleri değiştirilememektedir. Bununla birlikte sadece bireyler üzerinden dönüşüm değil formel ve informel kurumların dönüşümü de büyük önem taşımaktadır. Bütüncül bir bakış açısı ile düzenlenecek olan kapsamlı eğitim programları, kamu kurumları ve sivil toplum beraberliğiyle yerelde uygulanacak projeler ile kadınların eyleyciliğinin (*agency*) güçlendirilmesi hedeflenmelidir. Ev içinde başlayacak olan karar almaya katılım sosyal ve ekonomik hayata katılımın artmasını teşvik edeceği gibi karşılıklı olarak güçlenecektir de. Sağlık hizmetlerine erişim, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, teknolojik ürünlerinin ev içerisinde kullanımının artırılması gibi yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik tedbirler kadınların pratik ihtiyaçlarını giderilmesine yardımcı olacaktır. Öte yandan, kadınların konumu güçlendirecek yasal düzenlemeler yapılması, cinsiyete dayalı işbölümünün dönüştürülmesi ile ev ve çocuk bakımı sorumlulukları yükünün sadece kadınların üzerinde olmamasının sağlanması, kurumsal ayrımcılığın engellenmesi ve katılımcılığın güçlendirilmesi gibi kadınların stratejik ihtiyaçlarının giderilmesi de önemlidir (Molyneux, 1985; Moser, 1983).

Bu amaçla toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması ile gerekli değişimlerin hukuki düzenlemeler tabanında tüm kurum ve kuruluşların politika ve uygulamalarına yansıtılması gerekmektedir. Dünyada uluslararası kuruluşların, sivil toplum

örgütlerinin olduğu gibi ulusal yönetimlerin de konu ile ilgili farkındalığının artması ile politika değişimleri için olumlu bir ortam oluşmuş bulunmaktadır. Dünya Bankası 2012 kalkınma raporunu cinsiyet eşitliği üzerine yayınlarken, 2000 yılında belirlenen Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin birisi de toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlarının güçlendirilmesi olmuştur. Cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramı ile de kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik müdahalelerin yerel ve sektörel politika, plan ve programlara aktarılması amaçlanmaktadır. Uygulamaya konulan programların etkililiğinin ve verimliliğinin ölçülmesi için izleme ve değerlendirme mekanizmalarının da oluşturulması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki aynı politikanın tüm ülkelerde aynı sonuçları doğuracağını varsaymak (*one size fits all*) doğru değildir, farklı değişkenler farklı sonuçları getirmektedir.

Politika ve planlar kurgulanırken sadece kadınları hedef almamaları, erkeklerin de bu politikaların önemli bir parçası olarak görülmesinin sağlanması etkililiği artıracaktır. Yine, politikaların sadece ulusal düzeyde belirlenmesi yeterli olmayacak yerelin özellikleri ve ihtiyaçları da dikkate alınarak farklı politikaların geliştirilmesi ve uygulamada yerel sahiplenmenin artırılması fayda sağlayacaktır.

Bu bağlamda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı gibi üst ölçek planlarla uyum içerisinde yerelde stratejilerin ve eylemlerin geliştirmesi gerekmektedir. Bu çerçevede TR83 Bölgesi'nde yapılan çalıştay ve anketlerle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için belirtilen stratejiler ise şöyledir:

Şiddetin Önlenmesi

- Kadına karşı şiddetin önlenmesi için risk haritasının çıkarılması
- Kadına şiddetin önlenmesi için çağrı merkezlerinin yaygınlaştırılması ve tanıtımının yapılması
- Tüm illerde şiddete uğrayan kadınların korunması için kadın konukevlerinin oluşturulması

Ekonomik Hayata Katılımın Kolaylaştırılması

- Kadın istihdamının artırılması için kadınlara mesleki eğitim verilerek sosyal ve mali kazanımlarının artırılması
- Ücretsiz veya düşük ücretli kreşlerin yaygınlaştırılması
- Yaşlı ve engelli bakımına yönelik bakım hizmetlerinin geliştirilmesi
- Bölge illerinde kadınların el emeği ürünlerini satabileceği daimi merkezler oluşturulması
- Girişimci kadın kooperatiflerinin özendirilmesi
- Kadın istihdamının artırılması için esnek zamanlı çalışma sisteminin desteklenmesi
- Cinsiyetten kaynaklanan ücret ayrımcılığının eğitim yoluyla giderilmesinin sağlanması
- İşgücü piyasası analizlerine uygun mesleki eğitimlerin gerçekleştirilmesi
- Kadınların toplumsal görünürlüğünün artırılmasında işyerleri ve kurumlarla kota konusunda uzun vadeli çalışmalar yapılması
- İşe alım, işte yükselme gibi alanlarda ayrımcılığın engellenmesi

Eğitime Erişilebilirliğin Artırılması

- Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim olanaklarının geliştirilmesi
- Kız çocuklarının eğitiminin özellikle ortaöğretimde desteklenmesi
- Eğitimde yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklenmesi
- Eğitim için burs olanaklarının yaygınlaştırılması
- Toplumsal cinsiyet ve kadın- erkek eşitliğiyle ilgili önemli kavramların ilköğretimden başlamak üzere eğitimle ilgili tüm metinlere ve uygulamalara yansıtılması

Katılımcılık ve Karar Alma Mekanizmalarında Temsil Edilme

- Kadınların karar verme mekanizmalarına katılımının artırılması için lobi çalışmalarının yoğunlaştırılması
- Ortak ihtiyaçlar ve amaçlar doğrultusunda örgütlenmelerinin teşvik edilmesi
- Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının güçlendirilmesi (STK'ların saha ve mahalle çalışmalarını yapabilmesi için STK'lara para ve eğitim yardımlarının verilmesi)
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinatörlüğünde yerel yönetimler, belediyeler, valilik, özel idareler, kadın kuruluşları, üniversiteler ve STK'ların işbirliği yapması
- Kadın ve yoksulluk, kadın ve engellilik, kadın ve yaşlılık, kadın ve gençlik gibi alt grup çalışma alanları ile kadın konusunun çok boyutluluğunun sergilenmesi

Stratejiler geliştirilirken dikkate alınması gereken noktalardan bazıları ise şu şekildedir:

- Ayrımcılığa karşı farkındalık artırma faaliyetleri yapılması
- Hizmet sunumunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi
- Kültürel ve sosyal normların yerel yansımalarının dikkate alınması
- Kamu kurumları tarafından verilerin cinsiyet ve yaş ayrımında toplanması
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik her alanda hukuki düzenlemelerin tamamlanması
- Yerel, ulusal ve uluslararası kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ

MALİ DESTEK PROGRAMI KAPSAMINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK PROJELER

Yeşilirmak Havzasında Kırsal Nüfusun Odundışı Orman Ürünleri Farkındalığı/Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği

TR83 Bölgesi'nin kırsal alanlarında yaşayan kadın ve gençlere sürdürülebilir kalkınma kapsamında başta odundışı orman ürünleri (ODOÜ) olmak üzere (örneğin kuşburnu, defne, kantaron mantar, böğürtlen, kuşkonmaz vs.) bitkilerin tanınması, toplanması, işlenmesi, pazarlanması, ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, yaşadıkları çevre konusunda farkındalık sağlanması, bu yolla orman ürünlerinden aile bütçelerine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Proje kapsamında TR83 Bölgesi'nin 4 ilinde seçilen kırsal yerleşim birimlerinin içinde yer aldığı pilot bölgelerde minimum % 50 si kadın olmak üzere 80 orman köylüsüne yönelik eğitimler yoluyla sürdürülebilir ODOÜ tanıma, toplama, işleme, pazarlama ve ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik farkındalık sağlanması hedeflenmektedir.

Bizim Yöremizden Sizin Mutfağınıza Ulaşan Lezzetler (GÖYLEZZET)/ T.C Göynücek Kaymakamlığı

Proje ile Göynücek'te yaşayan eğitim düzeyleri düşük ve geleneksel aile yapısı gereği ikinci planda kalan kadınların; uzun senelerdir aileleri için hazırladıkları reçel, marmelat, salça gibi ürünleri standart bir şekilde üretmelerine destek olarak ekonomik hayata katılımlarını sağlamak, ürettikleri ürünlerin satılmasına yönelik pazarlama tekniklerinden haberdar etmek ve Göynücek nüfus piramidinin en geniş yaş kuşakları olan 15-20 ve 20-24 yaş arasındaki genç işsiz kadın nüfusun istihdamına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Kadın emeğine karşı olan geleneksel düşünce tarzının kırılması, kadınların kolektif hareket etme kabiliyetlerinin artması, kadınların proje faaliyetlerine katılımlarının artırılması ve adaptasyonlarını artırılması için çocuk bakım hizmetleri sağlanması da proje hedefleri arasındadır.

Ebru ve Çini İşleme Eğitim Merkezi (Eçiem) Projesi/ Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Ebru ve Çini İşleme Eğitim Merkezi (EÇİEM) Projesi ile 18-50 yaş arası 40 işsiz kadına ebru ve çini işleme eğitimi verilmek suretiyle meslek edindirmek ve turizm sektöründe istihdam edilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Alınan eğitimler sonrasında ortaya konulan ürünlerin sergilenmesi ve kadınların istihdam edilmelerinin sağlanması da hedeflenmektedir. Proje sonunda ürünlerin sergilenmesi, daha sonraki dönemde satışının devam ettirilmesi için ticaret ağı oluşturulması ile birlikte kadınların aile bütçesine, üretime ve bölge ekonomisine yaptıkları katkıların artırılması da beklenmektedir.

Orta Asya'dan Orta Karadeniz'e Kadınları Buluşturan Halı İlmeği/ Yeşilyurt Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Yeşilyurt ilçesinde ekonomik çeşitliliğin artırılarak diğer ilçelerle olan rekabet açığının azalmasını sağlamak ve geri kalmışlık ve kırsal alan ruhunun silinmesini ve seçilen tarihi figürlerle kültürel mirasımızın sürdürülebilirliğini desteklemek proje ile amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda özellikle eşleri yurt dışında olan ev kadınları, sosyal yardımlaşma fonundan faydalanmak zorunda kalan kadınları ve bunların yetişkin kızlarını eğiterek meslek kazanmalarını, bu yolla ilçe ekonomisine katkıda bulunmalarını ve dışarıya olan göçü azaltarak iş gücünü ilçeye çekerek ilçenin hem sosyal hayatına hem ekonomik hayatına olumlu yönde katkı sağlamak hedeflenmektedir. Proje faaliyetleri arasında ipek halı dokuma atölyesinin kurulması, 40 kadının 100 gün süreyle 600 saat halı dokumacılığı eğitimi alması ve ipek halı dokumacılığı kültürünün tanıtımına yönelik faaliyetler bulunmaktadır.

Bireysel İstihdam Destek Ofisleri/ Dodurga Kaymakamlığı

Proje ile imkânları kısıtlı, sosyal hayata katılımları düşük, eğitim düzeyleri yetersiz, yoksul kadın ve genç gruplara yönelik istihdam imkânlarının artırılması ve Çorum'da nüfusu 5 bin'in altında olan üç ilçede 12 aylık bir zaman diliminde, kadın ve genç işsizliğinin sona erdirilmesi, istihdama yönelik destek sistemlerinin oluşturulması ve bu yönde bir farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, üç ilçede Bireysel İstihdam Destek Ofislerinin kurulması, birer adet yetişkin eğitim salonu oluşturulması, Bireysel İstihdam Destek Ofislerinde 12 aylık zaman diliminde 75 kadın ve 75 genç işsiz, istihdama yönelik mesleki eğitim alması, ilgili merkezlerde çalışmak üzere, her ilçe için 8 kamu görevlisi ve 1 proje asistanı yetiştirilmesi planlanmaktadır.

Tahtaköprü'den Susuz'a: Bir İlmik, Bir Umut, Bir Hayat/ Vezirköprü Kaymakamlığı

TR83 Bölgesi'nde kırsal alanda yaşayan kadınların istihdam edilebilirliğinin önündeki engellerin kaldırılmasına yardımcı olmak ve gelir getirici faaliyetler konusunda farkındalık yaratmak, kırsal alanda gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi proje ile amaçlanmaktadır. TR83 Bölgesi içerisinde yer alan Samsun'a bağlı Vezirköprü ilçesi Tahtaköprü, Sarıdibek ve Susuz köylerinde yaşayan 60 genç kız ve kadının istihdam

edilebilirlikleri önündeki engelleri kaldırmak, unutulmaya yüz tutmuş yöreye özgü dokuma örneklerini (Soruk kilimi ve Susuz bezi) yaşatmak, geleneksel dokumalardan elde edilen hediyelik eşyaların üretilmesini sağlamak ve gelir getirici ürün olarak turizm sektörüne kazandırmak ve genç kız ve kadınlara temel hak ve özgürlükler, vatandaş olma bilinci, girişimcilik, ağız ve diş sağlığı, doğurganlık ve cinsellik, çocuk gelişimi ve bakımı, hijyen, sosyal haklar gibi sosyalleşme eğitimleri vererek topluma uyum sağlamaları, aktif ve katılımcı bireyler olmalarını sağlamak bu kapsamda hedeflenmektedir.

Hediyemiz İşimiz Projesi / Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Samsun ilinde yaşayan el sanatları alanında eğitim almış fakat istihdam alanı bulamayan 20 kadın kursiyere “Hediyelik Eşya Hazırlama” eğitimi vererek istihdamlarını kolaylaştırmak ve girişimcilik yeteneklerini geliştirmek ve Samsun’un sahip olduğu çeşitli zenginliklerin Samsun’da uygulanan el sanatları kullanılarak hediyelik eşyalar hazırlanmasıyla Samsun turizmine katkı sağlamak için kullanılması amaçlanmıştır. Bu proje ile Samsun ilinde yaşayan 20 kadın kursiyere “Hediyelik Eşya Hazırlama” eğitimi vererek istihdamları ve girişimcilikleri kolaylaştırmak hedeflenmiştir.

Hazır Giyim Sektöründe Genç Kadınların İstihdamını Destekleme Projesi / Çorum Hazır Elbiseciler Esnaf Odası

Bölgedeki genç kadın işsizlerin istihdam edilebilirliklerine katkıda bulunmak, bölgedeki genç kadınların işgücü piyasasına entegre olmalarını desteklemek, mesleki eğitim sisteminin etkinliğinin artırılmasına katkı sağlamak, bölgede faaliyet gösteren hazır giyim işletmelerinin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak amaçlanmıştır. Bu proje ile 15-29 yaş arası 40 genç işsiz kadına mesleki bir alanda teknik beceri kazandırılarak kapasitelerinin artırılması, eğitim alan kadınların işe yerleştirilmelerinin sağlanarak bölgede istihdam yaratma kapasitesinin artırılması, proje sonunda istihdam edilen işsiz gençlerin, ailelerinin ve dolayısıyla bölge halkının gelir seviyesinin yükseltilmesi ve mesleki eğitim konusunda bölgede farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir.

Gümüşeller Projesi / S.S Reşadiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi

Baydarlı Beldesi'nde yaşayan kadın/erkek ve çalışabilir durumdaki özürlü bireylerden oluşacak 40 kişiye 2 grup halinde "Gümüş Takı İmalatı" konusunda eğitim vermek ve başarılı olan kursiyerlerin tamamının Baydarlı Beldesi'nde bulunan imalathanelerde iş sahibi olmalarının sağlanması amaçlanmıştır. Proje sayesinde eğitim alan 40 kursiyerden başarılı olanların %50'si (20 Kursiyer) Baydarlı Beldesi'nde bulunan ve istihdam garantisi veren işletmede istihdam edilmesi, % 50 (20 kişi) kursiyerin ise faaliyetine ara veren işletmenin tekrar açılması üzerine bu işletmede istihdam edilmesi ve aynı zamanda yapılacak sosyal diyalog çalışmaları sayesinde bölgede cinsiyet ayrımcılığı, genç işsizliği ve çözümü konusunda bilinçlenme sağlanması hedeflenmiştir

Kadın Girişimciliğini Güçlendirme Projesi/ Bayat Ziraat Odası Başkanlığı

Bölgemizdeki işsizlik oranının azalmasına, kadınların toplum içindeki sosyal statü kazanmasına, atıl duran kadın işgücünün ekonomiye katılması çalışmalarına ve bölgede sürdürülebilir ekonomik kalkınma sağlanmasına katkıda bulunmak projede amaçlanmaktadır. Proje ile Bayat'a özel yöresel, erişte, mantı, tarhana gibi ürünlerin çiftçi kadınlarımız tarafından üretilip, ülke çapında satılmasını sağlanarak hedef grup olan 40 ev kadınının meslek sahibi olmasını ve iş kurmasının sağlanması, üretilen gıdaların Bayat ilçesi ve Çorum ili içinde ve dışında hızlı ve etkin olarak dağıtımının

sağlanabileceği dağıtım kanalları ve ürünlerin pazarlama altyapısı oluşturulması ve Bayat kadın girişimciliğini koruma ve yaygınlaştırma platformu kurulması hedeflenmektedir.

DOĞRUDAN FAALİYET DESTEĞİ PROGRAMI KAPSAMINDA YAPILAN PROJELER

Samsun'da Kadının Durumu/ Samsun Valiliği

Samsun'da Kadının Durumu Projesi genel olarak, Samsun İlinde nüfusun % 50,6'sını oluşturan kadınları mevcut durumlarının iyileştirilmesini, kadınların toplumsal süreçlere ve kalkınmaya güçlü bir birey olarak katılımını güçlendirici kalkınma faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasını amaçlamaktadır. İldeki kadınları çevreleyen sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların, bu yapıdan ve bireysel özelliklerden kaynaklanan sorunların, kadının gelişmesini engelleyen süreçlerin ve kadınların beklenti ve ihtiyaçlarının saptanması; Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşme'sinde tanınan haklardan ne ölçüde yararlanabildiklerinin analiz edilmesi ve kadının statüsünün yükseltilmesi, kalkınma sürecine katılımı ve nimetlerinden daha fazla yararlanmasını sağlayıcı metot ve araçların tanımlanarak, gelecekte kadınların esenliğini artıracak politika ve uygulamaların belirlenmesi hedeflenmektedir.

Çorum İli ve Kırsalında Yaşayan Kadınların Sosyo-kültürel ve Ekonomik Yapılarının Tespiti/ Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Çorum İli ve Kırsalındaki Kadın İstihdamı Araştırmasının genel amacı; 3 aylık bir zaman diliminde, Kadın istihdamı bakımından Çorum'daki kent ve kırsal farklılıklarını betimsel; sosyo-ekonomik durum, cinsiyet, medeni hal, eğitim ve yaş gibi değişkenlerle istihdam arasındaki ilişkiyi ilişkisel; tutumlar veya ekonomik yapı ile istihdam sistemi arasında farklılık olup olmadığını nedensel karşılaştırmalı modellere özgü çözümlenmeler ile araştırarak, elde edilecek nitel ve nicel veriler ışığında sosyolojik yorumlar yapmaktır. Çalışma sonrasında yapılan anket çalışmalarının da derlenmesi ile bir rapor oluşturularak basılmıştır.

TR83 BÖLGESİ'NDE YAPILAN DİĞER ÇALIŞMALAR

Kadın Dostu Kentler 2: Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Güçlendirme Projesi

İçişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve İsveç Kalkınma Ajansı'nın katkılarıyla **Kadın Dostu Kentler 2: Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Güçlendirme Projesi**'nin bir parçası olan Ajansımız Üst Kurul'da Ajans Genel Sekreteri ve Teknik Kurulda Ajans uzmanları tarafından temsil edilmektedir. Proje kapsamında Yerel Eşitlik Eylem Planı'nı 2012 yılında tamamlanmıştır ve planın uygulanması 2013-2015 yılları arasında tamamlanacaktır. Projenin ilk ayağı 2006-2010 yılları arasında İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van'da gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin ve Samsun projeye katılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Geri Sayım Başladı Kampanyası Tokat Bilgi ve Deneyim Paylaşım Platformu

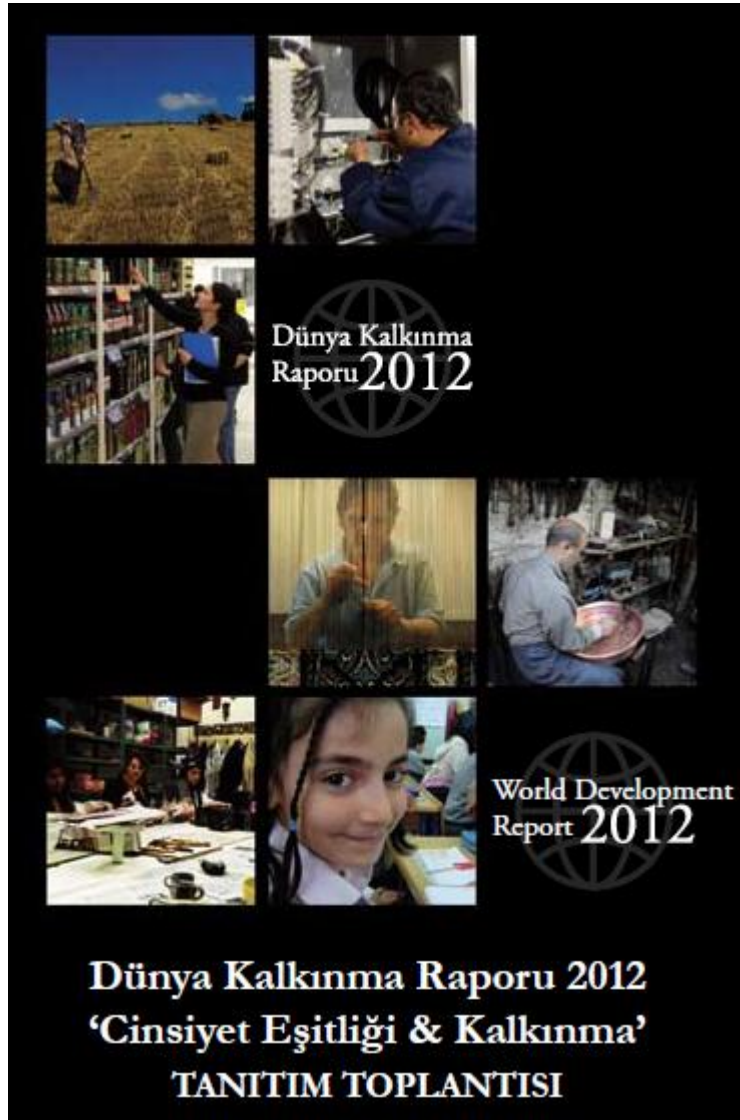
TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, BM Kadın ve BM Kalkınma Programı ortaklığında yürütülen “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Elverişli Ortamın Teşvik Edilmesi Ortak Programı” kapsamında 25 Mayıs 2012 tarihinde Tokat’ta gerçekleşen “***Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Geri Sayım Başladı Kampanyası Tokat Bilgi ve Deneyim Paylaşım Platformu***” toplantısı düzenlenmiştir. Ajansımızın da katıldığı toplantıda OKA Genel Sekreteri Mevlut ÖZEN tarafından gerçekleştirilen sunum ile TR83 Bölgesi’nde kadının çalışma hayatındaki durumu, işsizlik oranları, karar alma mercilerindeki kadın sayısı, kadınların eğitim seviyeleri, meslek edindirme istatistikleri ile OKA tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadın istihdamı konusunda yapılan plan ve programlar ile bu amacı taşıdıkları için desteklenen projeler hakkında TBMM KEFEK üyesi Milletvekillerine bilgi verilmiştir.

CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KALKINMA

DÜNYA KALKINMA RAPORU 2012 TANITIM TOPLANTISI

SAMSUN, 7 ARALIK 2011

Dünya Kalkınma Raporu 2012

World Development Report 2012

Dünya Kalkınma Raporu 2012
'Cinsiyet Eşitliği & Kalkınma'
TANITIM TOPLANTISI

Ulrich Zachau

Dünya Bankası Ülke Direktörü

Türkiye’de geçirdiğim son dört buçuk sene süresince iş kadınlarıyla, kadın çiftçiler, ev hanımları, öğrenci kadınlar, genç kadınlar, işsiz kadınlarıyla, Türkiye’nin dört bir yanında kadınlarla tanıştım. Ve bu kadınlar gibi bizler de, herkes de biliyor ki artık kadınlar için hayatın ve toplumun içerisinde erkeklerle aynı fırsatlardan istifade etme zamanı gelmiştir. Artık, eşit düşünme ve eşit davranma zamanıdır.

Sayın Samsun valisi ve sayın belediye başkanına, tüm meslektaşlarımıza ve hükümete dünya kalkınma raporunu dün, İstanbul’un ardından bugün Samsun’da açıklamak üzere gerçekleştirmekte olduğumuz bu toplantıya ev sahipliği etmeleri vesilesiyle teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bu rapor cinsiyet eşitliği ve kalkınma konusuna odaklanmaktadır. Kadınların özellikle eğitim ve sağlık alanları başta olmak üzere diğer alanlarda da refahının arttırılmasına yönelik olarak son yıllarda Türkiye’de önemli ilerlemeler kaydedildi. Ve Türkiye, binyıl kalkınma hedeflerinden –uluslararası anlamda kabul edilmiş binyıl kalkınma hedeflerinden- anne ölümleriyle ilgili kriterleri zaten yerine getirmektedir. Türkiye’de anne ölümleri oranında büyük gerileme kaydedilmiştir. Aynı zamanda erkek ve kız çocuklar arasındaki toplumsal cinsiyet

ayrımı çok önemli oranda azalmış, ilköğretimdeyse ortadan kalkmıştır. Buna karşın, ekonomik fırsatlara erişim, iş bulabilme dediğimiz zaman, cinsiyetler arasında farklılıkların özellikle de bu alanlarda devam ettiğini görmekteyiz. Bu sabah, sadece bizim tarafımızdan değil, aynı zamanda hükümet ve diğer konuşmacılar tarafından da alıntılanan hepimizin malumu olan istatistiki verilere göre kadınların sadece dörtte biri çalışmakta ve çalışan kadınların da yarısı kayıt dışı olarak istihdam edilmekte, dolayısıyla ne sosyal ne de mesleki bir güvenceleri olmadan, çoklukla da kırsal alanlarda, aile işlerinde çalışmaktadırlar.

Dolayısıyla, daha fazla iş ama sadece daha fazla değil aynı zamanda daha iyi iş olanakları yaratabilmek gerekmektedir. Atılması gereken doğru adım budur. Adil olmanın yanı sıra Türkiye’de büyümenin artması, gelir düzeyinin artması ve yoksulluğun azalması için de yapılması gereken budur. Kadınlar için iş olanakları arttırılarak, kadınlara daha fazla ve daha iyi iş olanakları sunarak bu başarılabilir. Böylelikle, büyüme artabilir, yoksulluk büyük ölçüde geriletebilir. Önceki konuşmacılar tarafından da ifade edildiği üzere hükümet özel sektör ve sivil toplumla birlikte cinsiyet eşitliğini desteklemek adına pek çok çalışmalar gerçekleştirmektedir. Kadınları istihdam edecek iş yerlerine hükümet tarafından teşvikler sağlanmaktadır. Yanlış anlamadıysam, Gülsen Hanım’ın da belirttiği gibi cinsiyet eşitliği ve kadın istihdamı konuları hükümet genelgelerinde ve hükümetin gelecekteki ulusal istihdam stratejisinde özellikle üzerinde durulan konular olarak yer alacaktır. Bugün aramızda pek çok genç –öğrenciler, kadın öğrenciler- var. Burada olmaları ve bu kadar çok sayıda katılım göstermiş olmaları bana göre özellikle önemlidir çünkü cinsiyet eşitliği gençlerle ve eğitimle başlar. Eğitim şüphesiz –ve kesinlikle- önemlidir; özellikle de kadınların ve erkeklerin eğitimi... Bir erkek olarak erkeklerin eğitiminin ne denli önemli olduğunu şahsen biliyorum. Evet, cinsiyet eşitliği açısından kadınların ve erkeklerin eğitimi önemlidir.

Dediğim gibi, bu kadar çok genç arkadaşımızın ve kadın öğrencilerin bugün burada, bizimle olması çok güzel. Türkiye’de bulunduğum zaman zarfında bu ülkenin sıra dışı başarılarına imza atmış kadın girişimcileri ve iş kadınlarıyla da tanıştım. İstanbul’dan Van’a, Samsun’dan Antalya’ya... Türkiye’nin her yerinde. İşte bu başarılı kadın

girişimciler diğer kadınlara da örnek olabilir ve istihdam yaratabilirler –yaratıyorlar da; hem kadınlara hem de erkeklere. Dolayısıyla, kadın girişimciliğinin arttırılması kadın istihdamını da arttıracaktır evet, ama genel itibarıyla istihdamı da arttıracaktır. Geçen Temmuz ayında KAGİDER Türkiye’de önde gelen on bir lider kuruluşta yeni özel sektör cinsiyet eşitliği sertifikasyon programını başlattı. Őimdiyse, zel sektör kuruluşlarının sayısının on bir değil otuz olduğunu öğrendim. Geçen Temmuz’da Dünya Bankası Grup Başkanı Robert Zoellick de Türkiye’deydi ve bahsettiğim toplantıya katılarak desteğimizi –Dünya Bankası desteğini- o da ifade etti.

Daha önce hükümet tarafından da dile getirilmiş olan Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesine yönelik diğer tüm girişimleri desteklediğimiz gibi bu girişimi de destekliyoruz. Dünya Bankası Grubu, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi için uzun süredir çalışmakta olan ortaklardandır ve benzer çalışmaları başka ülkelerde de yürütmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine verilen önem doğrultusunda 2012 Gelişme Raporunda cinsiyet eşitliği gelişmenin en önemli kriterleri arasında yer almıştır. Bu raporun Türkiye’de ve diğer ülkelerde cinsiyet eşitliğinin karşısındaki çoğunlukla birbiriyle ilintili engellerin aşılmasına yönelik politika faaliyetlerine ışık tutmasını ve Türkiye’deki ve diğer ülkelerdeki politika yapıcılar olarak bu engelleri açarak cinsiyet eşitliğini destekleyebilmeyi ve tüm dünyadaki kadınlar için fırsatlar yaratabilmeyi umuyorum. Cinsiyet eşitliği hepimizin arzusu. Bizler için bir ilham kaynağı. Atılması gereken, doğru bir adım. Türkiye’de de dünyada da doğrusu, daha akıllıca olanı bu. Çok teşekkrlere.

Dünya Bankası Kıdemli Ekonomisti Sarosh Sattar

Toplumsal cinsiyet eşitliğine odaklanan dünya gelişme raporunu böylesine büyük bir dinleyici kitlesiyle paylaşmak benim için büyük bir keyif. Bu, aslında konuyla ilgili olarak Dünya Bankası tarafından hazırlanmış olan ilk rapor ve bizler bu raporun Avrupa ve Orta Asya lansmanını Türkiye’de gerçekleştirmekten gurur duyuyoruz. İlk olarak dünya gelişme raporunun başlıca mesajlarını sizlerle paylaşacağım ve ardından Avrupa ve Orta Asya özeline geçeceğim. Raporun hazırlanmasının temelinde başlıca iki neden yer almaktadır. Bu nedenlerden bir tanesi cinsiyet eşitliği alanında eksiklerin giderilmesinin yapılması gereken doğru bir şey olduğunu düşünmemizdir ki bu konu insan haklarıyla doğrudan alakalıdır. Ancak, aynı zamanda Dünya Bankası’nın herkesi kapsayan bir gelişim öngören ama ekonomik gelişmeyi de önde tutan bakış açısı ve bu yöndeki ilgileri düşünüldüğünde bu anlamda yapılacak çalışmaların ekonomik olarak da akıllıca olacağı ifade edilmelidir.

Eşitsizlik neden bir sorun? Bunu anlayabilmek için eşitsizlikten kaynaklanan bazı maliyetlere baktık ve eşitsizlikle karşılaşılan alanların başında 'erişimin' özellikle de erişim girdileri ve erişim konusunda kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların geldiğini gördük. Ve küresel ortalama anlamında tarımsal çıktılarının %2-4 oranında arttırılabileceğini fark ettik. Tarımın önemli olduğu bir bölgede bu değerlendirilmesi gereken önemli bir konu olabilir.

Dünya Kalkınma Raporu ne yapar?

Rapor 3 soru sormaktadır:

(1) Bu eşitsizlikler önemli mi?

(2) Neden ısrarla devam ediyorlar?

(3) Bunları ortadan kaldırmak için ne yapmalıyız?

İkinci önemli neden de, istihdam anlamında, bazı işlerde orantısız olarak kadınların, bazı diğer işlerde de yine orantısız bir şekilde erkeklerin daha fazla istihdam ediliyor olmasıdır. Bunu anlıyoruz. İstihdamdaki bu ayrımı azaltmak suretiyle prodüktivite %3-25 oranında arttırılabilir. Türkiye özelinde bakacak olursak çok büyük oranda maaşa bağlı işgücü prodüktivitesinde %22'lik bir artış elde edilebileceğini görürüz.

Eşitsizliğin neden olduğu bir diğer maliyet de şudur ki yeterli sağlık imkânları ya da yeterli düzeyde eğitimi bulunmayan kadınların çocukları da sağlık ve eğitim anlamında yetersizlikler içinde bulunmaktadır. Bu nedenle, kadınlar için sağlık ve eğitim yatırımları yapılması elzemdir, çünkü bu durum bu kadınların erkek ve kız çocuklarının da hayatını doğrudan etkilemektedir.

Eşitsizlik, bir diğer yönüyle Sayın Valinin de ifade ettiği gibi demokrasi ve temsil konularıyla da çok yakından alakalıdır. Siyasi ve idari kurumlara kadın katılımının arttırılmasıyla birlikte bu kurumlardan çıkacak kararlar topluma daha fazla hitap edecektir ki bu saptama Hindistan'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar tüm gelişmişlik düzeyindeki ülkeler için geçerlidir.

Öte yandan bir diğer bulgumuz da ne yazık ki ***cinsiyet eşitsizliğinin ekonomik büyümeyle ortadan kalkmadığıdır***. Diğer bir deyişle, sorunun ortadan kalkması için sadece örneğin Türkiye gibi ülkelerde yaşanmakta olan muazzam ekonomik büyümelere sırtımızı yaslamakla yetinmeyiz. Diğer bir önemli konu da dünya ekonomilerinin küreselleşmesi nedeniyle zamanla maliyetlerin azalmaktansa artmakta olmasıdır. Şimdi, bu eksiklerin neden hala varlıklarını sürdürdüğünü anlayabilmek için paydaşlara bir bakalım. Üç tip paydaş vardır ve konu kısmen de olsa bu paydaşlar arasındaki ilişkiye dayalıdır. Paydaşlardan biri ***haneler, ikincisi piyasalar ve üçüncüsü de resmi ve gayri resmi kurumlardır***. İlerleme için gerekli zemini oluşturabilmek için örneğin eğitim gibi alanlara odaklanmak ve hem piyasaların hem de kurumların cinsiyet eşitsizliği alanında eksiklerin ortadan kaldırılması için gerçek anlamda bir arada çalışması gereklidir. Fakat ne yazık ki sorunların çözümünde her zaman piyasalara bel bağlayamayacağımız için hükümetlere, sivil topluma, sivil toplum örgütlerine düşen görevler de cinsiyet eşitliği karşısındaki bu güçlüklerin aşılmasında oldukça önem kazanmaktadır.

Bu zorlukları aşabilmek için eğilmek gereken bazı alanlar var demiştik. İnsana yatırım anlamında ***sağlık ve eğitim***... Ve ikinci bir alan daha; ***kazanç ve produktivite***. Yine bunlar ve ekonomik konular kadar önemli diğer bir alan ses sahibi olabilmek; ***temsil edilebilmek*** ve cinsiyet eşitsizliklerinin zaman içerisinde tekrar etmesine mani olabilmek.

Şimdi Avrupa ve Orta Asya'da yaptığımız çalışmalarımızdan bahsetmek istiyorum. Bu noktadan itibaren buraya kadar değinmiş olduğumuz insana yatırım ve ekonomik fırsatlar başlıkları üzerinden hareket edeceğim.

Bu özel rapor daha kapsamlı bir rapor olan Dünya Gelişme Raporu'na (WDR) bir ilave, bir eşlikçi niteliğindedir. Demin de belirttiğim gibi Avrupa ve Orta Asya odaklı bir rapordur ve Avrupa ve Orta Asya dediğimiz bölge içerisinde yeni AB üyesi ülkeler, Balkanlar'ın batısı, eski Sovyetler Birliği ülkeleri ve tabii Türkiye yer almaktadır. Yine ifade etmiş olduğum gibi kadınlar ve erkekler için ekonomik fırsatlar da bir diğer odak noktamızı teşkil etmektedir. Sizlerle paylaşmak istediğim yaklaşım daha ziyade nicel bir yaklaşım. Bu yaklaşım, inanıyorum ki bize gereken zemini oluşturacaktır. Ancak bunu başarabilmesi, tüm çözümleri ortaya koyabilmesi için nitel araştırmalarla da desteklenmesi gerektir.

Bu sunumdan biraz bahsetmek istiyorum. Kısa bir girişle başlayacağım. Raporun hazırlanmış olduğu ekonomik bağlamdan biraz bahsedeceğim. İnsana yatırım konusunda eldeki insan sermayesinden bahsedecek ve buradan ekonomik fırsatlar konusuna geçeceğim.

Raporla ilgili bir giriş olarak öncelikle motivasyonumuz neydi? Sizlerle bunu paylaşmak istiyorum. Bu rapor bir kavram olarak şekillenmeye başladığı dönemde öncelikle Avrupa çerçevesinde düşünüyorduk. O dönemde -2008 öncesinden bahsediyorum- Avrupa hızla büyümekteydi, bir refah ortamı vardı ve bizler soruyorduk: 'Ortaya çıkan bu refahtan gerçekten kim istifade ediyor?' diye. Bu bağlamda, farklı grupları birbirinden ayırmaya başladığınız zaman en büyük iki grup doğaldır ki kadınlar ve erkeklerdir. Dolayısıyla rapor da bu bağlamda ekonomi şemsiyesi altında yer alan çıktılar, kadınlar ve erkeklerle ilgili çıktıların kıyaslanabilir olup olmadığını ve kıyaslanabilir değilse bu eşitsizliğin nedenlerini anlamayı amaç edinmiştir.

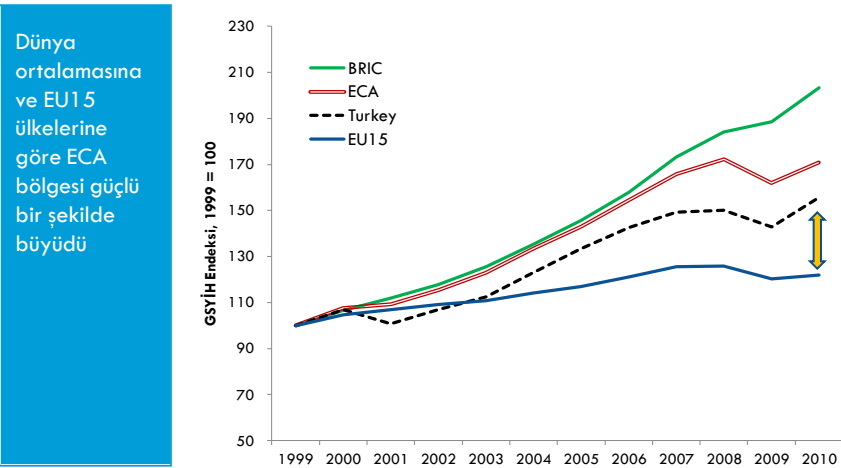
Sunumun başında size bu sunumla vermek istediğimiz mesajlardan bahsetmek istiyorum ki böylelikle sunumu bu iletiler ışığında değerlendirebilesiniz. Avrupa ve Orta Asya bölgesiyle ilgili olarak elde ettiğimiz ilk bulgu toplumsal cinsiyet alanındaki avantajların birçok ülkede ortadan kalkmakta olduğu ve dünyanın farklı bölgelerinin de Avrupa ve Orta Asya'daki düzeyleri yakalamakta olduğu, buralarda da erkek ve kız çocuklar için benzer yatırımların yapılmakta olduğuydu.

İkinci konuya ekonomik büyüme ve nihayetinde ekonomik krizin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin farklı olduğu. Ve son olarak, söz konusu bölgenin nüfus özelliklerine baktığımız zaman Avrupa ve Orta Asya bölgesinde yer alan 30 ülkeden 21'inde nüfusun gelecek 25 sene içerisinde bu güne kıyasla azalacağını görüyoruz. Bundan şu sonuç çıkartılabilir: cinsiyet eşitliği konusu değişmekte olan demografik özelliklerle çok yakından ilintilidir.

Şimdi, ekonomik bağlama geçmek istiyorum. Müsaade ederseniz şu grafiği açıklayarak başlamak istiyorum. Temelde farklı ekonomilerin genişlemesi resmedilmiş bu grafikte. Kırmızı çizgi tüm Avrupa ve Orta Asya'yı göstermekte. Ve 2010 senesine kadar oldukça güçlü bir büyüme sergilemiş olduğunu görebilirsiniz. Siyah kesikli çizgi Türkiye; 15 AB ülkesinden, 15 ülkeden ve diğer AB ülkelerinin tamamından daha güçlü bir büyümeye işaret ediyor.

ECA bölgesinde ekonomik büyüme güçlüydü

8

Şimdi, yeşil çizgiye bakalım; bunlar aralarında Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in bulunduğu büyük büyüme oranlarına sahip, gelişmekte olan ülkeler. Demek ki 2000'li

yıllar dünyada pek çok ülke için bir büyüme dönemi olmuş; özellikle de Avrupa ve Orta Asya'da...

Son on yıl içerisinde gerçekleşen bir diğer şey ise ekonomik bir geçiş. Bu geçiş, tüm ekonomilerde gerçekleşmiştir ve temelinde hizmet sektörünün öneminin artması yatmaktadır. 'Hizmetler' dediğimiz zaman bu, çok çeşitli meslekleri kapsayan bir konu ve bunlar arasında prodüktivitesi yüksek ya da düşük olan meslekler, işler var. Küçük perakendecilerden tutun da bilişim teknikerleri, gittiğiniz doktorlar, üst düzey hükümet görevlilerine kadar herkesi kapsıyor bu kategori. Ve bu tüm dünyada aynı şekilde gerçekleşmekte olan, hizmetlerin ekonomi içerisinde öneminin arttığı bir eğilim.

Avrupa ve Asya bölgesinde yaş dağılımı... Bu da sizlerle paylaşmak istediğim bir diğer konu. Avrupa'ya baktığımız zaman 14 yaş altındaki nüfusun dünyanın geri kalanına, özellikle de Türkiye'ye kıyasla oldukça mütevazî oranlarda olduğu görülmektedir. 65 yaş üzeri nüfusa baktığımızdaysa nüfusun bu kesiminin yine dünya ve Türkiye'yle kıyaslandığında daha büyük olduğu görülmektedir. Bu durumun sağlık, eğitim, emeklilik sistemi ve ekonominin tüm sektörleri üzerinde önemli etkileri olduğu açıktır. Ekonomik boyutla ilgili söyleyeceklerim bunlar.

Şimdi, insan sermayesi konusuyla devam etmek istiyorum. Bireyler olarak sahip olduğumuz, elimizdeki varlıklardan biridir bu. Diğer varlıklarımızı, sağlık, mal varlığı vs. olarak ifade edebiliriz. Ama ben özellikle insan sermayesine odaklanmak istiyorum çünkü öteden beri vurguladığımız gibi ilk ve orta öğretimde cinsiyet eşitsizliği, Avrupa ve Orta Asya özelinde, düşüktür. Türkiye'de, önceki konuşmacıların da dikkatimizi çektikleri gibi, ilköğretimde bu eşitsizlik küçük olmakla birlikte orta öğretim düzeyinde hala bir engel olmayı da sürdürmektedir. Bu alanda Türkiye son on yıl içerisinde etkileyici bir ilerleme kaydetmiştir.

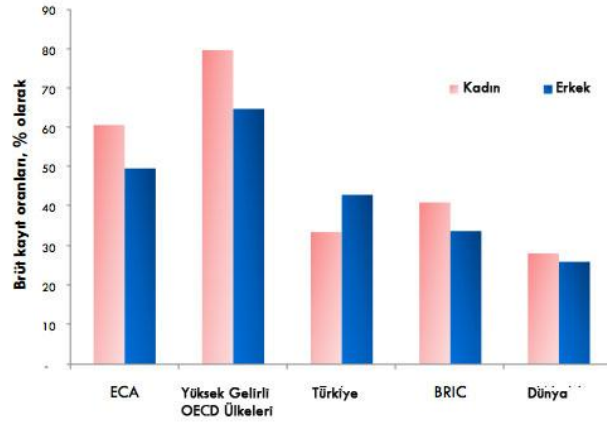
Yükseköğretime baktığımızda -ki dinleyiciler arasında yükseköğretimden de pek çok katılımcı var- dünyanın Avrupa ve Orta Asya'nın da içinde bulunduğu birçok kesiminde yükseköğretimdeki kadınların sayısının erkeklerden fazla olduğunu

görürüz. Olan şu; ülkeler zenginleştikçe yükseköğretimdeki kadın/erkek öğrenci dengesi kadınlar lehine değişmektedir. Türkiye’de aksi bir durum var olmakla birlikte dünyadaki gidişata baktığımız zaman diğer yönde bir trende girilecektir.

ECA bölgesinde üniversiteye giden kadın sayısı daha fazladır

14

Kadınların yüksek-öğretime brüt kayıt oranları erkek oranlarını geçmektedir. Daha yüksek gelirler bu eşitsizliği artıracaktır.

Avrupa ve Orta Asya (ECA) özelinde üniversitedeki kadın ve erkek oranları arasında farklılıklar vardır ve bununla beraber kadın ve erkeklerin ilgi alanlarına giren konular da farklılık göstermektedir. Bu grafikte, kırmızı çizgi kadın öğrencileri ve mavi çizgi de erkek öğrencileri göstermektedir. Buradan çıkan sonuç, üniversite seviyesinde kadınların temsil oranı yüksek olmakla birlikte bilim dalları ve mühendisliklerde kadın oranının daha düşük olduğudur.

Bu noktada Türkiye’de ve dünyada bilişim (IT) ve üretim sektörlerinin de önemi anımsanmalıdır. Sonuç olarak iş piyasasına girdiğimizde orta öğretimde belirli bir oranda eşitlik olduğunu görmekteyiz. Ardından tüm bölge genelinde baktığımız zaman kadınların yükseköğretimde eğitim almak anlamında daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bundan sonra da iş piyasasına bakalım.

Evet, iş piyasası... Bu alanda tüm dünyada kadın ve erkek iş güçlerinin iş piyasasına katılımları arasında önemli bir farklılık vardır. Bu durum Avrupa ve Orta Asya bölgesinin büyük kısmı için geçerlidir; yüksek gelir düzeyindeki ülkeler için ve yüksek büyüme oranlarına sahip, Rusya, Hindistan, Çin ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkeler için de... Diğer taraftan kadın ve erkeklerin nerelerde çalıştığına baktığımız zaman da tüm kadınların üçte ikisinin hizmet sektöründe çalıştığı ve Avrupa ve Orta Asya bölgesinde tarım ve üretim alanlarında daha az temsil edildiklerini görüyoruz. Erkekler baktığımızda sanayi sektörü erkek işgücü için önemini korumaktadır. Erkekler hizmet sektöründe de bulunmakla birlikte bu sektörün önemi sanayi kadar büyük değildir. **Türkiye**'ye baktığımız zaman, sayın valinin de ifade ettiği gibi **tarım sektörü** hala kadınlar için önemli bir işveren olarak varlığını sürdürmektedir.

Son on yıl içerisinde işlerde gerçekleşen değişikliklere baktığımızda bölgemizde tarım alanında kadınların da erkeklerin de iş kaybettiğini görüyoruz. Sanayide kazanımlar olmuştur ve sanayi dediğimizde inşaat sektörü de bunun içinde yer almaktadır. Yaratılan yeni iş olanakları büyük oranda hizmet sektöründe ortaya çıkmış ve bu işlerde büyük oranda kadınlar istihdam edilmiştir.

Son olarak meslekler konusu var. Bu anlamda kadınlar ve erkekler için çeşitli meslekler olduğu ve bunlar arasından kadınlara düşenlerin %40 oranında profesyonel veya teknik işler olduğu görülmektedir. Şimdi, geriye dönersek, hatırlarsanız kadınlarla ilgili, kadınlar için yapılan tüm bu olumlu işlerden söz etmiştik; eğitimden, iyi işlerde çalıştıklarından... Ancak tam da bu noktada cinsiyetler arasındaki maaş uçurumu karşımıza çıkmakta. Bu uçurum görmezden gelinebilecek gibi değil. Yeni AB üyesi ülkelerde **erkekler ve kadınların maaşları arasında** %20, batı Balkanlar'da yer alan ülkelerde %41 oranında fark var. Bu rakam **Türkiye'de %25**.

Bunun arkasında yatan nedene baktığımız zaman şöyle bir gerçeklikle karşılaşıyoruz: Avrupa, Orta Asya ve yüksek gelir düzeyindeki OECD ülkelerini de içine alan bir coğrafyada **kadınların işte geçirdikleri zaman daha kısa. Buna mukabil kadınlar ev işlerine daha fazla zaman ayırmakta**. Buna göre Avrupa ve Orta Asya bölgesinde bu ev işlerine bir yenisinin eklenmiş olduğunu görüyoruz ki kadınlar **yaşlıların**

bakımı için de bu bölgede daha fazla zaman ayırmaya başlamışlar. Bu alan da her geçen gün önemini arttırmaktadır.

Bunların üstüne bir de çocuk bakımına baktığımız zaman, işin içine **genç çocuklar** girdiğinde bu yaşlardaki çocukların bakımları konusunda Avrupa ve Orta Asya bölgesinin AB ülkelerine kıyasla daha geriden gelmekte olduğunu görüyoruz. Üç yaşından küçük çocuk sahibi kadınların bu bölge içerisinde iş gücüne katılım oranlarının gerçekten de oldukça düşük düzeyde olmasında şaşılacak bir şey de yok bu durumda.

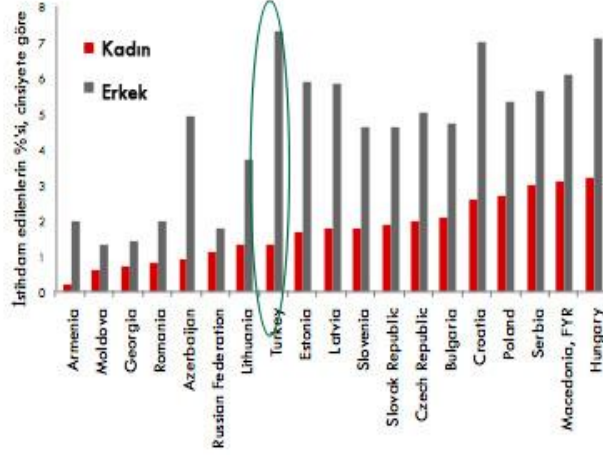
Şimdi sunumumun ekonomik fırsatlarla ilgili son kısmına geçmek istiyorum. Ekonomik fırsatlar, girişimcilik... Evet, girişimcilik erkekler için de kadınlar için de refah seviyelerini arttırmaya başlamanın sayısı çok da fazla olmayan yollarından bir tanesi. Elbette, iş piyasası gelir anlamında çok önemli fakat girişimcilikte ilave bir kazanım olarak bir servet oluşturabilme fırsatı yatmaktadır.

Toplumdaki işverenlere baktığımız zaman gerçekten de tüm bölgede ve aslında tüm dünyada işverenlerin öncelikli olarak erkekler olduğunu ve kadın işveren sayısının daha düşük olduğunu görüyoruz. Ancak, kadın işverenler ve kendileri de birer çalışan olan kadın işverenlerin oranında bölge içerisinde de varyasyonlar yok değil. Bölge içerisinde belli başlı sektörlerde kadın ve erkeklere ait 5 kişi ve üzeri işçi çalıştıran firmalara baktığımız zaman kadınların perakende giyim sektöründe erkeklerden daha fazla temsil edildiğini görmekteyiz Dahası, elektronik ve şaşırtıcı bir şekilde IT ve inşaat sektörlerinde bile girişimciler var.

Kadın işverenler

28

Yine de, toplumsal cinsiyet farkı hala büyüktür

Bu slaytta önemli iki gösterge, kadınların özel sektöre katılımlarıyla ilgili iki gösterge vurgulanmakta. İlkinde gösterilen kadınların 'firma sahibi olmaları' ki burada üçte birlik bir oran var; yani hissedarlık anlamında kadınların şirketin 1/3'üne sahip olduğu durumlar da tüm işyerinin sahibi olduğu durumlar da dahil edilmiş. Öte yandan sondaki sütunlara baktığımızda, yani kadınların üst yönetim kadrolarındaki varlığına, burada Avrupa ve Orta Asya bölgesi içinde %15'lere varan bir düşüş görüyoruz. Fakat, bu anlamda tüm dünyada benzer rakamlarla karşılaşırsınız.

Girişimcilik konusunda son olarak kadınlara ait iş yerlerinin gelir, işçi sayısı ve büyüklük anlamında da daha küçük ölçekli olduğu görülmekte. Ancak, ekonomik analizini yaptığımız zaman şirketlerin karakteristik özellikleri değişmemek kaydıyla bu iş yerlerinin karlılık oranlarının sahibi erkek olan iş yerleri kadar olduğunu görüyoruz. Ayrıca, kadınlar ve erkekler tarafından ödenen faiz oranı farklılıklarına baktığımızda da kadınlar tarafından ödenmekte olan oranların biraz daha yüksek olduğunu görüyoruz.

Sunumumu bitirirken bazı fikirlerimi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Unutmamamız gereken ilk şey, bence, istihdamdan bahsederken *aile bağlamını* unutmamaktır. Bu anlamda, hane refahının arttırılmasıyla ilgili olarak -evli yetişkin bireylerden bahsediyorsak- bu tür bir karar eşlerin kararıdır.

İkinci bir konu da *çocukların bakımı, uygun ulaşım ve esnek çalışma imkanlarının* ne ölçüde var olduğudur. Bunu tam olarak anlayabildiğimizi zannetmiyorum. Tüm bu kıstaslar kadınların çalışıp çalışmamakla ilgili, coğrafi olarak iş yerine yakınlıklarıyla ilgili olarak verecekleri kararları etkilemektedir.

Son sözüm ise şu: Türkiye'nin ekonomisi büyük bir süratle büyümekte ve böylesine hızlı büyüyen bir ekonomide gerçekten de daha fazla prodüktivite, daha yüksek maaşlar istiyorsak ne gibi işlerin kadınları iş gücüne katılmaya teşvik edebileceğini de düşünmemiz lazımdır.

Çok teşekkür ediyorum.

İBBS Düzey 2

Sınıflandırılması

BÖLGE KODU	BÖLGE ADI
TR10	İstanbul
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
TR22	Balıkesir, Çanakkale
TR31	İzmir
TR32	Aydın, Denizli, Muğla
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR51	Ankara
TR52	Konya, Karaman
TR61	Antalya, Isparta, Burdur
TR62	Adana, Mersin
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt

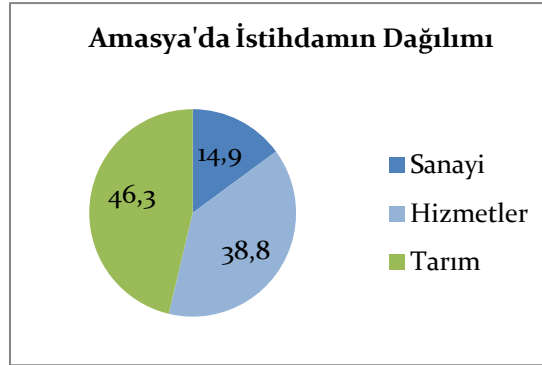
**AMASYA, ÇORUM VE TOKAT
İLLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTLİĞİ EYLEM PLANLARI 2014-2023**

AMASYA, ÇORUM VE TOKAT İLLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANLARI 2014-2023

Amasya, Çorum ve Tokat illerinde toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planının hazırlanabilmesi için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Çalışmaya bölge illerinden Samsun hâlihazırda Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında hazırlanmış olan eylem planının varlığı nedeniyle dâhil edilmemiştir. Bu amaçla öncelikle 19 Haziran 2013'te Amasya'da, 20 Haziran'da Tokat'ta ve 21 Haziran'da Çorum'da çalıştaylar yapılmıştır. Çalıştaylarda ilde nüfus, eğitim, çalışma hayatı ve istihdam, sağlık, şiddet, karar alma mekanizmalarına katılım başlıklarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin önemli sorunlar ve bu sorunların aşılması için yapılması gereken eylemler kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile tartışılmıştır. Çalıştayların kolaylaştırıcılığını Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Alev Özkazanç gerçekleştirmiştir. İl ziyaretleri çalışmasının ikinci ayağında 9-11 Temmuz 2013 tarihlerinde üç ildeki kurum yöneticileri ve STK temsilcileri ziyaret edilerek, çalışmaları hakkında yüz yüze görüşmeler yapılmış; illere ve konulara ilişkin daha ayrıntılı bilgiler alınmıştır. Toplamda çalışmaya Amasya'dan 24 kurum ve 30 temsilci, Çorum'dan 17 kurum ve 21 temsilci, Tokat'tan 20 kurum ve 31 temsilci olmak üzere toplamda 61 kurum ve 82 kişi katkı vermiştir. Çalışmaların bir araya getirilmesi ile mevcut duruma ilişkin görüşler *Eğitim ve İstihdam, Şiddet, Kültür ve Cinsiyet Rollerini* ile *Karar Alma Mekanizmalarına Katılım ve Kurumlar Arası İşbirliği* başlıkları altında incelenmiş ve Amasya, Çorum ve Tokat İlleri 2014-2023 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı hazırlanmıştır. Eylem Planında faaliyetlerin kısa (2014-2016), orta (2018'e kadar) ve uzun (2023'e kadar) erimlerde gerçekleştirilecek şekilde planlanması öngörülmektedir.

AMASYA

- Amasya ekonomisi, Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla içerisinde sektörlerin payları göz önüne alındığında, ağırlıklı olarak hizmetler sektörü ve ardından tarıma dayalı bir yapıya sahiptir. İstihdamın büyük oranda tarım sektöründe ve sonrasında hizmetler sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir (TÜİK,2001 & 2012). İl ekonomisindeki yapısal problemler ücretlerin düşük olmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, Amasya Merkez’de istihdam piyasası kısıtlı iken, Merzifon’un sanayi alanında daha aktif olduğu görülmektedir. İstihdam olanaklarının kısıtlı olması ve ücretlerin düşüklüğü, kadınların işgücüne katılım taleplerine rağmen istihdamlarını olumsuz etkilemektedir.

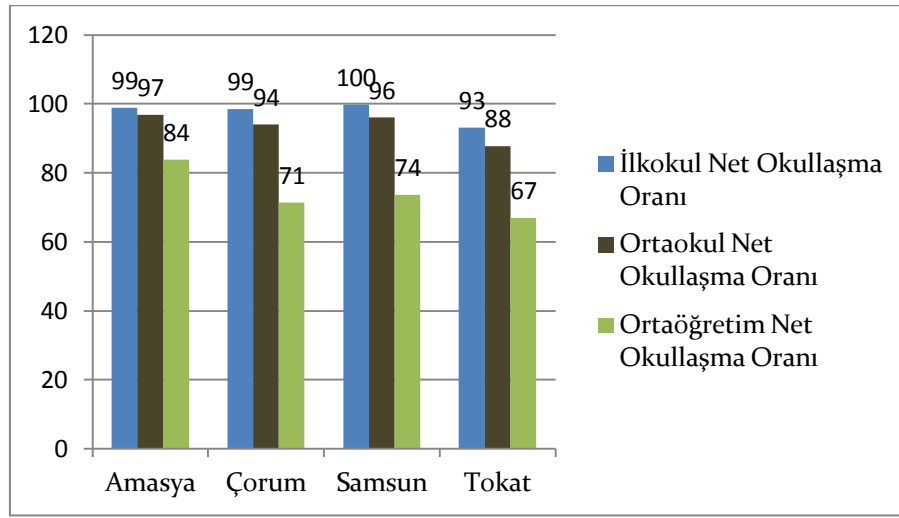

Kaynak: TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011, 2012

- Amasya'nın tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerine paralel olarak, ilde turizm sektörü gelişmektedir. Sektörün gelişmesi için insan kaynaklarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Ancak gerek Amasya İMKB Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi gerekse Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü'nde eğitim gören personelin Amasya yerine daha yüksek ücret alabilecekleri turizm yörelerine gidip çalıştığı görülmektedir. Bu sorunun aşılması için İŞKUR ile turizm sektörü arasındaki

ilişki geliştirilmektedir ve daha da etkin hale gelmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

- Eğitimde son yıllarda yaşanan gelişmelerle birlikte okullaşma oranlarında artışlar yaşanmaktadır. Amasya bölge illeri içerisinde en yüksek okullaşma oranlarına sahip olan il konumundadır. Amasya'da ortaokul ve lisede okul terk oranları çok düşüktür. Okul terk eden çocukların büyük çoğunluğunun ise Roman olması dikkat çekmektedir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr

- Kadınların eğitim düzeylerinin düşük olması ve mesleki bilgilerinin artırılması ihtiyacı nedeniyle İŞKUR ve Halk Eğitim Merkezlerinin (HEM) açtıkları meslek edindirme kurslarından ve istihdam garantili kurslardan kadınların yararlanması önem taşımaktadır. Ancak bu kurslara katılım için verilen cep harçlıklarının, özellikle yoksul kesim için önemli bir gelir kaynağı olarak algılanması ve bu paranın alınması için kurslara devam edilmesi programların etkinliğini etkilemektedir. Aynı zamanda kursiyer sayıları her kursun açılması için yeterli de olmamaktadır. Bu durumda günlük harçlıkların olmadığı kurslar için talep daha da az olmaktadır. Kurslara ilk kayıttan sonra devam oranı da düşmektedir.

- HEM tarafından verilen cep harçlığı olmayan kurslara da talebin az olduğu görülmektedir. HEM kursiyerleri tarafından yapılan el işi ürünleri 2 satış merkezinde satılırken, ilde 3 tane Kadın Aile Danışma ve Hizmet Merkezi (KADHİM) bulunmaktadır. Kurslara katılanların genellikle orta gelir seviyesinde bulunan kadınlar olduğu görülmekte; kurslara gelir sağlamakdan ziyade hobi ve el becerisi geliştirme amacıyla gidildiği söylenmektedir. Bunun yanı sıra para kazanma amacıyla başlamadıkları durumlarda kadınlar ürettikleri ürünlerin satıldığını gördükçe üretime devam etmektedirler. Satış konusunda ise pazarlama alanında sıkıntılar yaşanmaktadır. KADHİM'ler internet üzerinden satış sitelerine de üyedir ancak bu yolla satışın olmadığı belirtilmektedir. Kadınların kendi girişimlerini kurmaları için özgüven ve cesaret eksikliği olduğu görülmektedir. Satışlar genellikle mağazalarda yabancı turistlere yapılmaktadır. Satışta Çin menşeli ürünlerin pazarı ele geçirmesi de büyük zorluk yaratmaktadır.

Amasya, KADHİM Satış Merkezi

- HEM kurslarının yanı sıra belediyenin Amasya'nın farklı mahallerinde açtığı 8 kültür evinde nakış, pasta, spor, bilgisayar gibi kadınlara yönelik kurslar verilmektedir.

Kutu 1: İŞKUR Kursları

Mesleki Eğitim Kursları: İşgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu tüm mesleklere işsizlerin niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla yapılan meslek edindirme ve geliştirme kurslarıdır. Kurslara katılmak için gerekli olan şartlar, Kuruma kayıtlı işsiz olmak, 15 yaşını tamamlamış olmak, yetiştirilecekleri mesleğe uygun özelliklere sahip olmak, işverenin aradığı özel şartları taşımak, iş ve meslek danışmanının uygun görüşüne sahip olmak ve emekli olmamaktır. Kursiyerlere devam ettiği fiili eğitim günü süresince ödeme (20 TL) yapılmaktadır. Ayrıca İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası ile bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar için Genel Sağlık Sigortası Prim Giderleri de İŞKUR tarafından ödenmektedir.

Toplum Yararına Programlar (TYP): İşsizliğin yoğun olduğu dönemlerde işsizlerin kısa süreli istihdam ve eğitimini amaçlayan, doğrudan veya yüklenici eli ile toplum yararına bir iş ya da hizmetin gerçekleştirilmesini sağlayan programlardır.

İşbaşı Eğitim Programı: İşsizlerin mesleki deneyim kazanmalarını teminen, Kurumca belirlenen asgari şartları taşıyan işyerlerinde işbaşında eğitilmesini sağlayan programlardır.

2012 yılı içerisinde Amasya'da 11 girişimcilik kursu, istihdam garantili 5 kurs, 9 işgücü yetiştirme kursu, 26 TYP olmuştur.

Çorum'da 20 girişimcilik kursu, 43 istihdam garantili kurs, 33 işgücü yetiştirme kursu, 95 TYP gerçekleştirilmiştir.

Samsun'da 32 girişimcilik kursu, 218 istihdam garantili kurs, 41 işgücü yetiştirme kursu, 62 TYP gerçekleştirilmiştir.

Tokat'ta 5 girişimcilik kursu, 3 istihdam garantili kurs, 4 işgücü yetiştirme kursu, 80 TYP gerçekleştirilmiştir.

İSKUR. 2012

- İŞKUR tarafından açılan kurslar işgücü piyasası analizlerine göre belirlenmektedir. İllerde toplanan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nda açılacak kurslar tartışılmaktadır. Ancak, açılan kursların her zaman işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayamadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır.
- Girişimcilik 1990'lı yıllardan itibaren ülkemizde teşvik edilmektedir. Bu kapsamda girişimcilik eğitimleri ve destekleri çeşitli mekanizmalar yoluyla sağlanmaktadır (bkz. Kutu 2). Ancak verilen eğitimlerin kadınların girişimciliğinin artırılmasında yetersiz olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında, pazarlama ve satış konusunda yeterli bilgiye sahip olunmaması ile muhasebe ve defter tutulması gibi yasal zorunlulukların kadınları caydırması yer almaktadır. Bu durumda kadınlar kendi işyerlerini açmaktan imtina

ederken, ürettikleri ürünlerin belediye ve valiliklerin satış yerlerinde satılmasını tercih etmektedir.

Kutu 2: KOSGEB: Girişimcilik Destek Programı

Girişimciler ve İş Geliştirme Merkezleri gibi işletici kuruluşlar bu programdan yararlanabilmektedir. Girişimciler, KOSGEB tarafından ya da KOSGEB ile işbirliği içerisinde İŞKUR, Kalkınma Ajansları gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimlere katılma olanağı bulmaktadırlar. Bu eğitimler, 24 saati atölye çalışmalarından oluşan toplam 70 saatlik eğitimler olup; genel katılıma açık ve ücretsiz eğitimlerdir. Kursu tamamlayan ya da İş Geliştirme Merkezlerinde işletmesi olan kadın girişimciler 70.000 TL'ye kadar yüzde 70 destek oranı olan yeni girişimci desteğinden yararlanabilmektedir (KOSGEB, 2013).

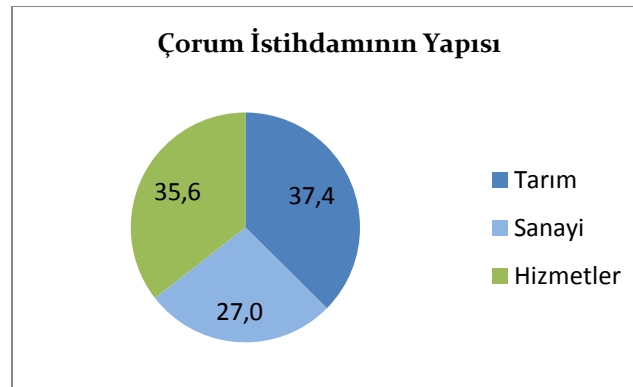
- Kadınların işgücüne katılımlarının önündeki diğer önemli engeller çocuk ve yaşlı bakım sorumluluklarıdır. Geleneksel aile yapısının kadınlara yüklediği sorumluluklar kadınların emeklerini evde ücretsiz olarak kullanmalarına neden olmaktadır.
- Kadınlar, erkek egemen sektörlere girdiklerinde önyargı ile karşılaşabilmektedir ve bu durumda iş hayatında yaptıkları hatalar daha çok dikkat çekmektedirler.
- Kadınlar kendi işlerini kurmaları için eşlerinden ve ailelerinden yeterince destek alamamaktadırlar.
- Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına dair Yönetmelik kapsamında bir iş yerinde kadın çalışan sayısının 150 ve üzerinde olması halinde emzirme odası ve çocuk bakımı odası bulunması sorumluluğu işverene verilmiştir. Bu durum işverenin sorumluluktan kaçınmak amacıyla işe alım aşamasında kadınlara karşı ayrımcılık yapmasına ve kadın çalışan sayısını 150'nin altında tutmaya çalışmasına neden olabilmektedir.
- Tarımda çalışan kadınlar başta güneydoğu illeri olmak üzere bölge dışından gelmektedir. Ancak, zaman içinde mevsimlik çalışan bu işçiler Amasya ve

Tokat'a yerleşmiş bulunmaktadırlar. Bu gruplar kentin yeni yoksul kesimlerini oluşturmaktadır.

- Merzifon ve diğer ilçelerde kurulan kadın girişimcilik dernekleri ile kadınların ürettikleri ürünlerin satılmasına yönelik girişimler olmaktadır. Kooperatifçilik ise mevzuattan kaynaklanan bir takım zorluklar nedeniyle yeterince gelişmemektedir. Bu engellerin aşılması için lider kadınların diğer kadınlara örnek olabilecek ve örgütleyecek şekilde desteklenmesi gerekmektedir.
- Hükümlü kadın ve çocukların eğitim ve istihdamı noktasında sorunlar yaşanmaktadır. Cezaevlerinde çeşitli eğitim programları olsa da tahliyeden sonra sosyal hayata uyum sorunları istihdam olanaklarını da sınırlamaktadır.

ÇORUM

- Çorum ekonomisi, Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla içerisinde sektörlerin payları göz önüne alındığında ağırlıklı olarak hizmetler ve ardından tarıma dayalı bir yapıya sahipken istihdamın büyük çoğunluğunun tarım ve hizmetler sektörlerinde olduğu görülmektedir. Sanayi sektörü üçüncü sırada gelmekle birlikte bu sektör TR83 Bölgesi illeri içerisinde en yüksek paya sahiptir (TÜİK,2001& 2012). Çorum'da imalat sanayi son yıllarda önemli ölçüde gelişme imkânı bulmuştur. Sanayide kadın istihdamı düşüktür. İstihdam alanlarının sınırlılığı problemi Çorum için de geçerlidir.

Kaynak: TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011, 2012

- Çorum genelinde kız çocuklarının eğitimi erkeklere kıyasla geri planda kalmaktadır. Üniversite eğitimine devam edebilen genç kadınlar arasında öğretmenlik sıklıkla tercih edilebilmekte, ancak öğretmen atanmalarının da yetersiz olması işsizliğe neden olabilmektedir. Bu durumda ailelerin, kız çocuklarının okumasının bir fayda getirmeyeceği yönündeki görüşleri kız çocuklarının okuldan alınması olasılığını artırabilmektedir. Diğer taraftan kız meslek liseleri, okulöncesi eğitim gibi kız çocuklarının sıklıkla yönlendirildikleri alanlarda artık bazı kız öğrenciler isteksiz bir şekilde okumakta, bu da başarılarını etkilemektedir. Bu nedenlerle, özellikle kırsal alanda okul-terk oranları yüksek olabilmektedir.
- Yeni eğitim sistemi ile açık öğretim yoluyla ortaokul ve lise diploması alınabilmesi mümkün kılınmıştır. Aşağıdaki tablodan da görülebildiği üzere açık öğretimi tercih eden öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında açık öğretime devam eden ortaokul öğrencilerin büyük çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır.

	Açık Öğretim Ortaokul			Açık Öğretim Lise		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Amasya	723	31	1.038	1.641	1.700	3.341
Çorum	1.629	620	2.249	3.007	2.943	5.950
Samsun	3.711	1.759	5.470	8.661	8.020	16.681
Tokat	1.145	614	1.759	2.849	3.145	5.994

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri, 2012-2013

- Lise öğreniminde kırsal alandan gelen kız öğrenciler, daha çok yurt imkânı olan yerleri tercih ederken, erkek öğrenciler daha çok gidiş geliş yapmayı tercih etmektedir. Bu nedenle kız yurtlarında yüzde 98 erkek öğrenci yurtlarında yüzde 60 doluluk oranları vardır.
- Okula kız öğrencilerin hiç gönderilmemesi ya da açık lisenin tercih edilmesinin nedenleri arasında okullarda görülen şiddet, davranış bozuklukları, istismar ya

da ailelerin çocuklarının istismara uğrayabileceği kaygısı bulunmaktadır. Emniyet Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü bu kapsamda güvenli okul/ okul polisi gibi projeler geliştirmiştir. Özellikle kırsal alanda taşınmalı eğitimle çocukların okullara gönderildikleri yerlerde istismar yaşanmışsa bu bölgede kızlar okula gitmemeli algısı oluşabileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte annenin kız çocuğunun okula gitmesini desteklediği durumlarda bir istismar olayı yaşanır ya da istismar tehlikesi olduğu algısı oluşursa kadınların da eşleri tarafından şiddet gördüğü durumlar olabilmektedir. Diğer taraftan günümüzde okullarda kız-erkek arasındaki flört ilişkilerinin çok olduğu algısının televizyon dizileri yolu ile öne çıkması ve kapalı topluluklarda bu gibi dedikoduların yayılması ailelerin kız çocuklarını okula göndermelerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun engellenmesi için ev ziyaretlerinin yapılması ve rehber öğretmenlerin aileler ile daha yakın iletişime geçmesi yararlı olabilecektir.

Çorum, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Toplantısı

- Meslek liselerinde okuyan öğrenciler 9. sınıfta diğer liselerle (Fen Lisesi, Anadolu Lisesi) ortak müfredat okumaktadır. Ortak müfredat uygulaması meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin ağır ders yükü altında ezilmesine ve beraberinde derslerde başarısız olmasına yol açmaktadır. Bu durumda öğrencilerin okulu terk etme olasılıkları artmaktadır. Müfredat dışında ise, ergenlik dönemi, arkadaş ortamı gibi etkenler okulu bırakmada etkili olabilmektedir.
- Kadınların evlendiklerinde kocalarının çalışıp ev için yeterli parayı kazanacağı algısı nedeniyle kız çocuklarının okuması aileler tarafından önemsenmemektedir. Özellikle annelerin bu konudaki düşünceleri kız çocuklarını da etkilemektedir.
- Hitit Üniversitesi'nin tespitlerine göre Çorum'da sanayinin dinamizmi, ilin yeniliklere açıklığı ve ataklığı toplumsal ilerlemenin sağlanması için önemli etkenlerdir. Bölgenin proje rakamları, net ihracat durumları, ve tescil başvuru rakamlarından bunu gözlemek mümkündür. Bu dinamizmin gerek girişimci ve gerek kadın çalışan yönüyle hayata yansımaları hususunda çalışmalar başlatılması gerektiği vurgulanmaktadır.
- Kadınlar, erkeklerde olduğu gibi daha çok masa başı işlerde ve kamu kurumlarında çalışmak istemektedirler. Özellikle sanayi gibi erkeklerin daha çok çalıştığı yerlerde masa başı iş olsa da çalışmaktan çekinmektedirler. Bu durumda firmalar da istihdam edilecek eleman sıkıntısı çekmektedir. Bu eğilimin nedenleri arasında, bu işlerin toplumda düşük statülü işler gibi algılanması ve medya aracılığı ile de bu algının güçlendirilmesi olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, işyerlerinde özellikle üretim bölümünde ortam ve koşulların uygun olmaması da kadınları geri çekmektedir.
- Meslek algısında değişim olması gerekmektedir. Kadınlar hala mühendislik gibi alanların sadece erkeklere yönelik olduğunu düşünmektedirler.

- Ev kadınlarının ev içinde üretime yöneldikleri görülmektedir. Bu yolla ürettikleri ürünleri kendi imkânları ile satmaya çalışmaktadırlar. Ev içi sorumlulukların bu tercihte etkili olmasının yanı sıra başkasının emri altında çalışmama isteği ve erkek ağırlıklı olan işyerlerinde taciz gibi olayların yaşanabileceği kaygısı da etkili olabilmektedir. Taşeron firmalar için parça başı üretim Çorum’da yapılmamaktadır ancak bu yönde kadınların üretim yapmaya yönelik isteği bulunmaktadır.
- Sanayi kolları arasında tekstilde çalışanların kadın ağırlıklı olması yine daha çok kadının çalışmak için bu sektörü seçmesine neden olmaktadır. Ancak tekstilde çalışma koşulları ağırdır. Kâğıt üzerinde sigorta yapılması ve sigorta miktarlarının ücretten düşürülmesi gibi uygulamalara rastlanabilmektedir. Kadının kazancının sadece “ev ekonomisine katkı olarak görülmesi” algısı sebebiyle kadınlar asgari ücretin altında çalışmayı kabul edebilmektedir.
- Organize Sanayi Bölgesi’nde (OSB) yaklaşık 1700 kadın çalışmaktadır. OSB’de toplam çalışan sayısı ise 5500 civarındadır. Kadınlar ağırlıklı olarak tekstil ve arkasından gıda sektörlerinde çalışırken, diğer sektörlerde kadın istihdamı büro ve mutfak işlerinde olmaktadır. OSB’nin kendi kreşi olmamakla birlikte, bir tekstil firmasının OSB içerisinde kreşi bulunmaktadır. Talep olması durumunda OSB yönetimi yeni bir kreş açılabileceğini belirtmektedir. 2012 yılı itibariyle OSB’de çalışan kadınların 235’inin kreşten yararlanabilecek yaş aralığında çocuğu bulunmaktadır. Mevcut durumda kadın çalışanların çoğu çocuklarının kendi aileleri yanında bakımını sağlamakta ya da şehir içindeki kreşleri kullanmaktadır. Öte yandan OSB’de bir kreş bulunması halinde; OSB’de çalışan erkeklerin çocukları da bu kreşten faydalanabilecektir. Ancak kreş olan işyerlerinde dahi dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Kadınların mesaiye kaldığı ve vardiyalı çalıştığı durumlarda kreş saatleri buna göre ayarlanmamaktadır.

- OSB'de yetişmiş ara eleman ihtiyacı bulunmaktadır. OSB'nin toplam istihdam hedefi yaklaşık 8000 kişidir. Aynı sektör içinde aynı tecrübeye kadın ve erkeklerin aldığı ücretler arasında farklılık olmadığı belirtilmektedir.
- Çorum'da Avrupa Birliği ve KOSGEB tarafından finanse edilen proje kapsamında Kadın Girişimciler İş Geliştirme Merkezi (KİŞGEM) kurulmuş ve kadın girişimcilere hizmet vermiştir. Proje sonunda ise KİŞGEM'in faaliyetleri sona ermiştir. Bununla birlikte İŞKUR ve diğer kurumlar tarafından düzenlenen girişimcilik eğitimleri sonrasında girişimcilere verilen KOSGEB destekleri bulunmaktadır (bkz. Kutu 2).

Kutu 4: SOSYAL GİRİŞİMCİLİK

Sosyal girişimcilik son 30 yılda geliştirilen önemli bir kavramdır. Sosyal girişimcilik birçok farklı şekilde tanımlanmakla birlikte temel olarak *kar elde etme amacı güdülmeyen toplumsal sorunlara yönelik yenilikçi yöntemlerle çözümlerin geliştirilmesi amacıyla girişimlerin kurulmasını* ifade etmektedir. Sosyal girişimciler de toplumda öne çıkan sorunlara karşı yenilikçi çözümler bularak toplumda değişimi tetikleyen kişilerdir.

Günümüzde sosyal girişimciliğin geliştirilmesi için birçok çalışma yapılmaktadır. 1999 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Skoll Vakfı, 1998 yılında Almanya ve İsviçre'de kurulan Schwab Vakfı gibi kuruluşlar da sosyal girişimlerin artması için çalışmalar yapmakta ve sosyal girişimcilik ödülleri vermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, devletler de bu girişimleri desteklemekte, üniversiteler bünyesinde birçok sosyal girişimcilik merkezleri kurulmaktadır.

Sosyal girişimler/girişimcilerden çeşitli örnekler:

Montessori Eğitimi /Maria Montessori: Erken çocukluk gelişimde geliştirdiği eğitim yöntemi dünyanın birçok yerinde uygulanmaya başlanmıştır ve bu yöntem günümüzde kendi adıyla anılmaktadır.

Mikrokredi Programı/Muhammed Yunus: Yoksul kadınlara yönelik geliştirdiği mikrokredi uygulaması birçok gelişmekte olan ülkede yoksullukla mücadele politikası

olarak uygulanmaktadır. Kadınlara kendi işlerini kurmaları için küçük miktarlarda borç verilmekte ve kadınlar bu parayı haftalık olarak geri ödemektedirler.

Küresel Yoksulluk Projesi/Hugh Evans: Küresel Yoksulluk Projesi ile aşırı yoksul olan kişiler için farkındalık artırma kampanyaları, sosyal medyanın harekete geçirilmesi gibi çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.

Eğit!/Eric Glustrom, Boris Bulayev: Uganda'da 16-18 yaş arasındaki gençlere yönelik uyguladıkları 2 yıllık sosyal girişimcilik eğitimleri ile Uganda'nın eğitim sisteminde önemli değişiklikler yaptılar. Girişimcilik eğitimlerinin yanı sıra uzun süreli mentörlük yapılması, sermayeye ulaşım, çevre, insan hakları gibi konularda liderlik eğitimleri gibi hizmetler de verilmektedir.

CoderDojo/James Whelton: Bilgisayar kodlarının yazılması, web sitelerinin ve bilgisayar programlarının oluşturulmasının gençler tarafından öğrenilmesi için İrlanda'da bedava kulüpler oluşturdu. Kulüpler gönüllüler tarafından işletilmektedir.

Yeni Teşvikler/Svetha Janumpalli: Toplanan bağışlar ile doğrudan yoksul kişilere şartlı yardımlar yapılmaktadır. İnternet sayfasında kişilerin nelere ihtiyacı olduğu ilan edilmekte ve bağışlar istenilen alana yapılmaktadır. Bağışı alacak olan kişi koşulu (okula gitme, AIDS'ten korunma vs) yerine getirdiğinde bağış verilmektedir.

Kadın Merkezi Vakfı (KAMER)/Nebahat Akkoç: KAMER ile kadınlara psikolojik, ekonomik ve yasal destek ve ticari girişimci olabilmeleri için destek sağlanmaktadır.

Kaynak: www.ashoka.org/social_entrepreneur

www.forbes.com/special-report/2012/30-under-30/30-under-30_social.html

- İşverenin, çalışanlara hakkaniyetli bir çalışma ortamı sunulması konusunda bilinç düzeyi düşüktür. Sigortasız, düşük ücretli çalıştırılma hem sanayide hem hizmetler sektöründe kadınların emek arzının düşük olmasına neden olmaktadır. Düşük ücretli sigortasız olarak çalıştırılmaya başlanan kadınlara işverenler bu şekilde aylarca çalıştıktan sonra sigorta yaptırabileceklerini söylemektedir. Bu konuda işverenin bilinçlenmesi için çeşitli eğitimler düzenlenmekle birlikte, bu eğitimlere katılım seviyesi düşüktür.
- Özel sektörün sadece kar maksimizasyonu hedefi ile çalışması kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasına neden olmaktadır. Kadınların evlenince işten ayrılacağı

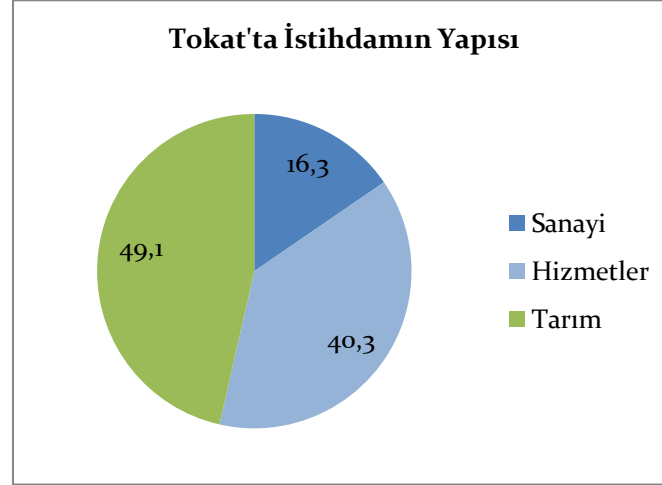
veya evli kadınların hamilelik döneminde veriminin düşeceği düşüncesi ile birlikte kadınların doğum izni alması kadınlar yerine erkeklerin tercih edilmesine neden olabilmektedir.

- Çalışma kültürünün yeterince gelişmemiş olduğu dile getirilmektedir. Bu yönde farkındalık artırılması ve düzenli çalışma ile ailenin refah düzeyinin artacağı bilincinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ailede çalışma kültürünü etkileyen bir faktör olarak kırsal alanla olan bağlar sayesinde bazı temel ihtiyaçların giderilmesi ve gelir elde edilmesi gösterilmektedir.
- Sosyal ve kültürel hayatın yeterince gelişmemiş olması nitelikli insan kaynağının il dışına göç etmesine neden olmaktadır.
- İşyerlerindeki yasadışı uygulamalar çalışanlar tarafından ilgili mercilere şikâyet edilememekte ve yerel yönetimlerin meclislerinde yeterince önlem alınmamaktadır.
- Çocukların bakımı için yeterli kreş imkânları bulunmamaktadır. Çocuklarını kreşe göndermek için mali olanakları yetersiz aileler de kreş saatlerinin çalışma saatleri ile uyumlu olmaması nedeniyle kadınların çocuk bakımı için evde kalmasını tercih edebilmektedir.
- İŞKUR kurslarından en çok hasta ve yaşlı bakımı kursları kadınlar tarafından tercih edilmektedir. İŞKUR meslek danışmanları kadınları farklı alanlara yönlendirmeye çalışsa da aile ve eşin kurs bitiminde kadının çalışmasına izin vermemesi olasılığı nedeniyle diğer kurslar çoğunlukla tercih edilmemektedir.
- Çocuk bakıcılığı da sıklıkla tercih edilen mesleki eğitim alanlarından. Anaokulu, kreş yaygın olarak kullanılmadığı için sertifika alanlar bu kurumlarda yerleşmemekte, evde bakım amacıyla ya da sadece gündelik paraları almak için kurslara gelmektedirler. Lakin amaç bunlar olsa da kurs süresi boyunca kadınlar sosyal, psikolojik ve ekonomik destek almış da olmaktadır. Kurs süreleri

değişkenlik göstermekte, 1 ay süren kurslar olmakla birlikte, 6-9 ay gibi uzun süreli kurslar da bulunmaktadır.

TOKAT

- Tokat ekonomisi, Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla içerisinde sektörlerin payları göz önüne alındığında ağırlıklı olarak hizmetler sektörü ve sanayiye dayalı bir yapıya sahipken kamu işletmelerinin 2000'li yıllarda kapanması ile ilde sanayinin payı azalmıştır. İlde tarıma elverişli alanların varlığı tarıma dayalı sanayinin gelişmesine imkan sağlamaktadır. İstihdamın da bu gelişmelere bağlı olarak yarısı tarım sektöründe, ardından hizmetler ve sanayi sektöründe sağlanmaktadır. Yapısal problemler kadınların istihdam edilebileceği alanları kısıtlamaktadır. Bu nedenle meslek edindirme kurslarının açılması istihdamın artırılması için yeterli olmamaktadır. İldeki ekonomik ve sosyal olanakların kısıtlılığı il dışına yoğun göç verilmesine neden olmaktadır.

Kaynak: TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması 2011, 2012

- Kadınların geçmişe kıyasla işgücüne katılma konusunda daha istekli oldukları gözlemlenirken, günümüzde uygun çalışma koşulları olan sektörlerde her zaman yeterli emek arzı olmadığı da belirtilmektedir. Bunda geleneksel

toplumsal cinsiyet rolleri ve eşlerin çalışmaya izin vermemesi gibi koşullar da etkilidir.

- Eğitim göstergeleri incelendiğinde Tokat bölge illeri arasında en düşük oranlara sahiptir. Kırsal bölgelerden gelen kız çocuklarının okuması için yurt imkânlarının geliştirilmesi önemli bir ihtiyaçtır.
- Kadınların eğitim seviyesinin yükseltilmesi ile daha yüksek gelirli ve nitelikli işlerde istihdamları sağlanabilecektir.
- Tekstil, kadın yoğunluklu istihdam olan bir sektördür. Ancak bu sektörde düşük ücret verilmesi ve diğer haklar konusunda yaşanan sıkıntılar kadınları olumsuz etkilemektedir. Tokat'ta üretim yapan tekstil firmaları genellikle fason üretim yapmaktadır. İstihdam koşulları ilçeden ilçeye de değişmektedir. Erbaa'da daha oturmuş bir istihdam yapısının olduğu gözlenirken, Turhal'da firmaların daha az kurumsal oldukları belirtilmektedir. Erbaa'da işletmelerin kurumsallaşmasında İŞKUR tarafından düzenlenen kursların halk tarafından da güvenilir bulunması sonucu kadın istihdamının artması etkili olmuştur.
- Tekstilde çalışma koşulları her firmada iyi değildir. Uzun çalışma saatlerinin yanı sıra temizlik gibi işlerin de kadın tekstil işçilerine yaptırılması, tozlu ve havasız çalışma ortamları, fabrika-yerleşim yerleri arasında ulaşımın zor olması sorunlardan bir kaçıdır. Bu koşullarla birlikte, sendikalaşmaya sektörde sıcak bakılmamakta; bu nedenle sendikalaşma hem sektörde hem Tokat genelinde gelişmemektedir.
- Kayıt dışı istihdam sıklıkla görülmektedir. Çin ile rekabet etmekte zorlanan sektör işgücü maliyetlerini azaltmak için bu gibi uygulamalar yoluna gitmektedir. İŞKUR'un sağladığı sigorta prim teşvikleri kayıt dışı istihdamın azaltılmasında etkili olmaktadır. İşverenin tutumunun yanında Sosyal

Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından alınan yardımların kesilmemesi için sigortasız çalışmak isteyen kadınlar olduğu da belirtilmektedir.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na eklenen geçici 7. madde ile kadınlar ve gençlerin istihdamını artırmak amacıyla teşvik düzenlemesi yapılmış ve mevcut istihdama ilave olarak işe alınan "kadınlar ile 18-29 yaş arası gençler"e ait SSK işveren priminin, 5 yıl boyunca, kademeli olarak, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanması öngörülmüştür.

- Tekstilde çalışan kadınların genellikle aile baskısından kaçmak isteyen genç kadınlar ya da eşi çalışmayan yoksul kadınlar olduğu belirtilmektedir. İŞKUR'un destekleri döneminde firmalar tarafından kadınların banka kartlarına el koyulabilmektedir ve bu durumun fark edildiği durumlarda İŞKUR tarafından kurslar iptal edilmektedir. Diğer taraftan kadınların maaşlarının doğrudan eşine ya da babasına vermesine de sıklıkla rastlanabilmekte, bu durumda istihdamın kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmasına bir etkisi olmamaktadır.
- Tekstil alanında İŞKUR'un istihdam garantili kursları sıklıkla açılmakla birlikte, bu kursların işveren tarafından suiistimal edilmesine de rastlanabilmektedir. Bu durumda işveren sürekli yeni kurs açarak ve eski kursiyerleri işten çıkartarak kendi sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınmaktadır. Etkin denetimlerin hem kurs döneminde hem kurs sonrası istihdamda yapılması bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde İŞKUR tarafından yeni kursların açılması İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nda istenilmeyebilmektedir.
- Kadınların doğum sonrasında süt izinlerinin 1,5 saat ile sınırlı olması eve gidiş geliş yapması için yeterli olmamaktadır.
- Sektörde çok sayıda firma/atölye olması uygulamaları da farklılaştırmaktadır. Küçük ölçekli firmalarda kayıt dışı istihdam daha yaygın şekilde görülürken, daha büyük ölçekli firmalarda kayıt dışı istihdam oranları azalmaktadır. Kreş

imkanlarının ise genel itibariyle az olduğu gör÷lmektedir. TOKAT OSB'de kreş bulunmazken, buradaki büyük firmaların şehir merkezindeki kreşlerle anlaşmaları olduğu öğrenilmiştir. Ancak bu kreşler ulaşım, çalışma saatleri gibi nedenlerle tercih edilmemektedir. Uygulamalar göstermektedir ki kreşlerin aktif bir şekilde kullanılabilmesi için annelerin çocuklarına her zaman ulaşabilecekleri şekilde işyerine yakın olması ve servis imkanlarının olması büyük önem arz etmektedir. Personel politikasını daha kurumsal şekilde uygulayan firmalar olmakla birlikte, sektörde paternal bir kontrol oluşturan firmaların da bulunduğu gör÷lmektedir.

Tekstil Firması Ziyareti

- Erbaa'da ev eksenli olarak tekstil atölyeleri için üretim yapılmaktadır.
- Bu çalışma koşulları ile birlikte kadınların işe devamsızlık yapabildiği, evlilikle veya doğum sonrası işten ayrılmaların sık görüldüğü de işverenler tarafından dile getirilmektedir.
- Gıda sektöründe de kadın istihdamı gör÷lmektedir. Sektörde istihdamın daha mevsimsel olduğu ve kadınlara daha az teknoloji içeren kısımlarda iş verilmesiyle iş bölümünde ayrımcılık yapıldığı da gör÷lmektedir. Kadınlar bu

sektörde daha çok muhasebe, temizlik ve mutfak işlerinde istihdam edilmektedir.

- Hasta ve yaşlı bakımı kursları sıklıkla açılmakla birlikte özel sektör en az lise mezunu kişileri istihdam etmek istemektedir. Aynı zamanda bu eğitimleri almış kadınların istihdam edilmek için iş arama kanalları sınırlı kalmaktadır.
- Kadınların yoğun olarak tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir. Birincil tarımda istihdam ücretsiz aile işçiliği ya da mevsimlik işçiler için düşük ücretli istihdam şeklinde olmaktadır. Dışarıdan gelen göç Amasya'da olduğu gibi yoğunlukla Güneydoğu illerinden olmaktadır. Yerli halk ise kendi arazisi dışında çalışmak istememektedir. Emeğin değerinin yükseltilmesi için tarımsal ürünlerin koruma, saklama yöntemlerinin ve pazarlamalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Halk Eğitim Merkezinin eğitim modüllerinin bu yönde geliştirilmesi fayda sağlayacaktır. Bu konuda Turhal Kadın Kooperatifi'nin önemli çalışmaları bulunmaktadır. Ancak, STK'lara devlet ya da büyük işletmelerin destek olması, toprak analizlerinin ve toprak birleştirmelerinin yapılması gerekmektedir. Kadınların üretim ve hizmet sunumunda kooperatifleşmesinin yararları bulunmaktadır. Ancak, kadınların kendi içlerindeki uyum, örgütlenmenin başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Niksar'da kadın kooperatifi kurulması örneğinde olduğu gibi verilen desteklerle kadınlar muhasebe ve defter tutma konusunda başarılı olabilmekte, bununla birlikte, kadınların satış ve pazarlama konusunda yardım almaları gerekmektedir. Aksi takdirde elde edilen gelirler kooperatifin devam etmesi için yeterli olmamaktadır.
- Yapısal sorunların yanında aile ve çevreden gelen toplumsal baskılar ve çalışan kadınların düşük statülü ailelerden olduğu algısı istihdamı olumsuz etkilemektedir. Kültür, ataerkil yapı ve ailede büyüklerin sözünün dinlenmesi ve belli bir yaştan sonra bu engeller aşılsa dahi "çevredekiler ne düşünür" kaygısı kadınların istihdamını engellemektedir. Çalışan kadınlara yönelik annelik

görevlerini yeterince yapamadıkları ve "kötü eş, kötü anne" oldukları suçlamalarının yapıldığı da dile getirilmektedir. Ancak, bununla birlikte yoksulluk arttıkça ataerkil yapının ikincil planda kaldığı ve kadınların maddi yoksunluklar nedeniyle işgücüne girdikleri görülmektedir. Diğer taraftan özellikle tekstil sektöründe çalışan kadınlara karşı bazı kesimlerdeki olumsuz yargılar sektörün daha kadın dostu ve iyi çalışma koşullarına sahip hale gelmesi ve iyi örneklerin artması ile aşılabilecektir.

- Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu'nda 2012-2013 eğitim yılında 357 kız öğrenci ve 540 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu rakamlar sonucunda kadınların sektörde önemli etkisinin olacağı, ahmin edilmektedir. Sektörün özellikle Akdeniz ve Ege Bölgesinde yoğun olarak çalışması kadınların sektöre ilgilerini artırmaktadır. Eğitimini tamamlayan öğrencilerin Tokat yerine daha yüksek ücret alabilecekleri turizm yörelerine gittiği görülmektedir. Bunun en büyük nedeni ise Tokat ilinin turizmden yeterli olarak faydalanamaması ve turizm işyeri sayılarının az olması olarak gösterilebilir. Turizm sektöründe cinsiyet itibariyle dağılıma bakılırsa, erkek istihdam oranınının, diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de kadın istihdam oranına göre yüksek olduğu görülmektedir. İstihdam alanların artması ve Tokat'ın turizm yönüyle yeterli tanıtımının yapılması ile istihdam yönünden cinsiyet farklılıklarının azalacağı tahmin edilmektedir.
- MYO'larının yanında turizm sektöründe meslek edindirme kursları yapılmış olmasına rağmen kadınların turizm sektöründe çalışmaları hakkında toplumsal yargılar ve bu alanda çalışmanın düşük statülü görülmesi ve bazı işlere karşı kadınlarda önyargı oluşması nedeniyle kadınlar bu sektörde çalışmamayı ya da Tokat dışında çalışmayı tercih edebilmektedir. Toplumsal yargıların yıkılabilmesi için erkeklere yönelik eğitimler yapılması, işveren eğitimlerinin yapılması ve kadınların daha çok sosyalleşmesi gerekmektedir. Bu sayede zihinsel bir dönüşüm sağlanması hedeflenmektedir.

- Kadın istihdamı ve girişimciliği konusunda proje hazırlama ve yürütme kapasitesinin geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu konuda sadece merkezde değil ilçelerde de kapasite artırımı gereklidir. Bu konuda yöneticilerin farkındalığının artırılması ile proje yazımı ve yürütülmesi süreçlerinin daha kapsamlı bir ekip çalışması ile yapılması gerekmektedir.
- Evde çalışma ya da yarı-zamanlı çalışma gibi esnek çalışma biçimlerinin kadına karşı ayrımcılığı güçlendireceğine dair şüpheler bulunmaktadır.
- Kadın istihdamı konusunda çalışırken yerel analizler yapılması önem taşımaktadır. Bazı durumlarda kadınların istihdam edilip para kazanmalarının erkekler tarafından sömürüldüğü görülmekte, erkeklerin çalışmayı bırakması gibi sonuçları olabileceği belirtilmektedir.
- Tokat İl Kadın Girişimciler Kurulu'na bağlı 54 kadın girişimci bulunmaktadır. Ancak bu sayının yarısı sadece kâğıt üzerinde işyeri sahibidir. Kurulun yaptığı toplantılara katılan kadın üye sayısı ise çok daha az olmaktadır.

Kutu 5: İl Kadın Girişimciler Kurulları

TOBB bünyesinde kadın girişimciliği konusunda genel politikalar geliştiren ve görüş oluşturulmasına katkıda bulunan istişari bir kuruldur. Kurul aynı zamanda kadın girişimcilere eğitim, kapasite geliştirme desteği ile girişimci fikirlerini hayata geçirmelerinde destek sağlamak üzere kurulmuştur. Kurulduğu ildeki kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politika belirlemek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmek kurulların amacıdır.

Görevleri arasında;

Kadınlara kişisel gelişim yollarını öğretmek kariyer geliştirme fırsatları girişimcilik eğitimleri düzenlemek, eğitim etkinliklerinde bulunmak, lise ve üniversitelerde girişimcilik dersleri, seminerleri, panelleri düzenlemek, Kadın girişimcileri iş kurma ve işlerini başarılı bir şekilde sürdürme sırasında desteklemek, Kadın girişimcilerin deneyimli girişimciler yanında staj yapmalarını sağlamak, Yurt dışında, özellikle AB

ülkelerinde yabancı girişimciler yanında kısa süreli staj imkanları yaratmak, Koçluk sistemi geliştirerek yeni iş kuran girişimcilere deneyimli girişimciler tarafından belli sürelerde destek sağlamak, İl ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacak sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak tedbirleri belirlemek ve bu sektörlerde kadın girişimcileri yönlendirmek ve teşvik etmek, Kadın girişimcilerin sivil toplum kuruluşlarında, yerel yönetimlerde görev almalarını teşvik etmek bulunmaktadır.

Kaynak: <http://www.kadingirisimciler.org.tr>

Kutu 6: Mikrokredi Programları

Mikrokredi/finans uygulamaları 1970'li yıllarda Bangladeş'te Muhammed Yunus'un önderliğinde başlamış ve daha sonra gelişmekte olan birçok ülkede program uygulanmaya başlanmıştır. Mikro-kredi uygulaması ile yoksul kadınlara küçük miktarlarda borç verilerek kendi işlerini yaparak bu borçları haftalık taksitler şeklinde geri ödemeleri beklenmektedir. Türkiye'de de mikrokredi programları İstanbul'da 2002 yılında kurulan Maya Mikrofinans Kuruluşu ve 2003'te kurulan Türkiye Grameen Bank Mikrofinans Programı (TGMP) ile başlamıştır. 2012 yılına geldiğimizde TGMP'nin hizmetlerinden yaklaşık olarak 61.000 kadının yararlanmış olduğu görülmektedir. Normal krediden farklı olarak kadınlardan teminat istenmemekte, miktarlar daha düşük olmakta ve faiz alınmamaktadır. Kadınlar borçları haftanın belli bir gününde bir evde toplanarak geri ödemektedirler. İlk kez başvuranlar, ilk yıl için 100 ila 1000 lira arasında kredi almaktadır. Mikrokredi programlarının kadınların ekonomik ve sosyal güçlendirilmesine yönelik etkileri teorisyenler ve politika uygulayıcıları arasında tartışılmaktadır. Yapılan incelemeler göstermektedir ki bu programların etkinleştirilmesi için sadece para verilmesi yeterli olmamakta, bunun yanı sıra kadınların hangi alanlarda ve nasıl girişimcilik yapacakları konularında yönlendirilmeleri ve toplumsal cinsiyet ile ilgili temel konularda farkındalık artırma çalışmalarının da yapılması gerekmektedir. Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinde de mikrokredi programı uygulanmaktadır.

Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.tgmp.net/>

ŞİDDET, KÜLTÜR VE CİNSİYET ROLLERİ

Aile içi şiddet farklı biçimlerde görülmektedir. Tokat, yumruk, tekme ve dayak gibi **fiziksel şiddet**; sindirme, sürekli küçümseme ve aşağılama, ailesinden ve arkadaşlarından tecrit etme, hareketlerini izleme ve kısıtlama, bilgiye ve yardıma erişimini engelleme gibi kontrol amaçlı tavırları da içeren **psikolojik şiddet**, kadının parasına el konması ya da para verilmemesi, bütün giderlerinin kontrol edilmesi ve kadının çalışmasına izin verilmemesi **ekonomik şiddet**; istenmeyen her türlü cinsel içerikli davranış ve saldırı **cinsel şiddeti** oluşturmaktadır.

-
- Kadına karşı ve çocuğa karşı şiddet Amasya, Çorum ve Tokat illerinde Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi önemli bir sorun teşkil etmektedir.
 - Yaşanan aile içi şiddet olaylarının hepsi Emniyet'e intikal etmemektedir. Emniyet'e yansıyan vakalar gerekli durumlarda sığınma evlerine yönlendirilmektedir.
 - Amasya ve Tokat illerinde sığınma evi bulunmakla birlikte, mevcut kapasite yeterli değildir. Çorum'da sığınma evi kurulma aşamasındadır. Amasya'da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri -ŞÖNİM (bkz. Kutu 4) kuruluşu için hazırlık çalışmaları yapılmaktadır.
 - Şiddet ile ilgili ceza davalarında ve boşanma davalarında yoksul kadınlara yönelik adli yardım sunulmaktadır.

AMASYA

- Amasya'da Emniyet Müdürlüğüne yansıyan vakalar genellikle darp edilme ve bıçakla yaralama olayları olmakta, silahla öldürme vakalarına rastlanmamaktadır. Emniyet personeli için hizmet içi eğitim verilmektedir. Aile konusunda çalışmaların etkinleştirilmesi için komisyon oluşturulmuştur. Amasya'da yaşanan ekonomik sorunların daha çok ev içi tartışmaya neden olması şiddeti de artırmaktadır.

- İl Jandarma Komutanlığı'nın sorumluluk bölgesinde de kadına karşı şiddet olaylarına çoğunlukla ekonomik sorunların neden olduğu belirtilmektedir. 2013 yılında Komutanlıkça "Şiddet Asla Kaderiniz Değil" isimli proje ile 79 yerleşim yerinde 4000'e yakın vatandaş, 108 rütbeli personel ve 54 erbaş/ere ulaşılarak bilgilendirme yapılmış ve afiş/broşür dağıtılmıştır.
- İlde bir sığınma evi ve ilk kabul birimi bulunmaktadır. Kolluk birimleri ilk kabul biriminde gelen kadınların ifadelerini almaktadır. Sığınma evinde kalan kadınların durumlarına göre ihtiyaçlar tespit edilerek destek mekanizmalarından yararlanmaları için çalışılmaktadır. Şiddete uğrayan ve sığınma evlerine gelen kadınların ekonomik hayata katılımlarının çok zorlu olduğu görülmektedir. Eğitim seviyelerinin düşüklüğü, daha önce çalışma hayatında olmamaları ile çalışma kültürünün zayıf olması, yaşadıkları psikolojik travmalar bu durumda etkili olmaktadır.
- Şiddete uğrayan kadınlar her türlü grupta ve eğitim seviyesinde görülebilmektedir. Bununla birlikte yoğun göç alan bölgelerde (Merkez, Suluova vb.) daha yoğun yaşanmaktadır.
- Şiddete maruz kalan kadınların yasal haklarını tam olarak bilemedikleri ya da başka nedenler dolayısıyla şiddet karşısında ses çıkaramayan kadınlar olduğu belirtilmektedir.

Kutu 7: KOZA-Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 14. maddesi gereğince gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını tek kapı sistemi ile yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, insan onuruna yaraşır etkili ve süratli hizmet sunumu sağlayan, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen merkezlerdir.

Şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler;

- Maddi yardım
- Hukuki destek
- Tıbbi destek
- Psiko-sosyal destek
- İstihdama yönelik destek
- Barınma hizmeti
- Kreş yardımı
- Çocuklar için burs
- Yönlendirme ve rehberlik
- Eğitim-öğretim konusunda destek sağlamaktır.

Şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler;

- Hakim kararıyla, kişi hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlama,
- Karar makamlarının talebi halinde, tedbirin kişi üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlama,
- Eğitim ve rehabilitasyon programlarına yönlendirme,
- Sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi için yönlendirme,
- Meslek edindirme kurslarına yönlendirme.

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013

- Boşanma aşamasında ASPB Amasya İl Müdürlüğü uzman yardımı hizmeti sunmayı planlamaktadır.
- Psikolojik şiddet yaygın olarak eşler ve aileler tarafından kadınlara karşı uygulanmaktadır. Evde huzuru bozan sözlü şiddet hakaret, aşağılama ve küçük düşürmenin sürekli olarak yapılması şeklinde olabilmektedir.
- 6284 sayılı kanun kapsamlı ve yeterli bir kanun olmakla birlikte, yeni bir kanun olması nedeniyle ilden ile farklı şekilde uygulanabilmektedir. “**6284 Sayılı**

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” 8

Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda oy birliği ile kabul edilmiş olup, 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- 6284 sayılı kanunun 2012 yılında uygulamaya koyulması sonrasında Nisan 2013 itibariyle Amasya genelinde 49 koruyucu tedbir kararı, 236 önleyici tedbir kararı alınmıştır.
- Kadınların hangi durumlarda hangi kurumlara başvurmaları gerektiği konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görülmektedir.
- Küçük yaşta evlilikler Amasya’da çok az görülmektedir.
- Ankara Barosu tarafından yürütülen Gelincik Projesi Amasya’da da uygulanmaya başlanmıştır. Proje ile şiddete maruz kalan kadınların hakkını savunmak ve yardım almalarını sağlamak amacıyla yardım hatları kurulmaktadır.
- ASPB İl Müdürlüğü’nün yaptığı hizmetlerin ildeki diğer kurumlara ve vatandaşlara tanıtılması daha etkin hizmet sunumunu sağlamada faydalı olacaktır.
- Şiddetin önlenmesine uzun erimli bir açıyla bakıp okul öncesi eğitim ve anaokullarından başlayarak farkındalık çalışmaları oyun ve drama yöntemiyle yapılabilir. Bununla birlikte, özellikle erkek çocukların oynadıkları şiddet içerikli bilgisayar oyunları da şiddet davranışlarını tetiklemektedir.
- Denetimli Serbestlik Müdürlükleri de aile için şiddetle ilgili çalışmalar yapmaktadır. Müdürlüklere gelen yükümlülerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Azami miktarda kadın yükümlüler de bulunmaktadır. Denetimli Serbestlik’in en çok karşılaştığı durumlardan bir tanesi de kadına yönelik şiddet ve özellikle basit yaralama vakalarıdır. Eşine karşı yaptığı hatanın farkına varmasına yönelik yükümlülere rehberlik çalışması yapılmakta ve diğer kuruluşlardan destek alınarak onlara aile içi şiddet, aile planlaması, iletişim, aile içi iletişim ve etkili ebeveynlik gibi konularda rehberlik hizmeti yapılmaktadır.

Gelenlerin sadece eşine yönelik değil sosyal çevresinde bulunan diğer insanlara da şiddet eğiliminde olmaması için rehberlik çalışmaları yapılmaktadır. Mağdura yönelik yapılan çalışmaların daha etkili olması için diğer kuruluşlarla işbirliğine gidilmeli ve destek alınmalıdır.

Kutu 8: Denetimli Serbestlik Müdürlükleri

Denetimli serbestlik kavramının tanımı 05 Mart 2013 tarihli ve 28578 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren denetimli serbestlik Yönetmeliğinin 4 maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre denetimli serbestlik, 'Şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemini' ifade eder, Denetimli Serbestlik sadece şüpheli, sanık ve hükümlülerin topluma uyumu ve denetimi için değil aynı zamanda suçtan zarar gören mağdurlar için de hizmet vermektedir. Aynı yönetmelikte Mağdur ise , 'Kendisine veya birinci dereceden aile üyelerinden birine karşı işlenen suçun fiziksel, duygusal veya maddi sonuçları sebebiyle desteğe ihtiyaç duyan kişiyi' ifade etmektedir. Denetimli Serbestlik Yönetmeliğinde aile içi şiddet vakalarında yapılacak işlemler de bulunmaktadır. Bunlar;

MADDE 100 - (1) Yükümlülerin, eşine veya diğer aile bireylerine karşı şiddet uygulaması veya şiddet uygulama tehlikesinin bulunması ya da yükümlünün şiddete maruz kalması veya şiddete maruz kalma ihtimalinin bulunması halinde, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gereğince koruyucu ve önleyici tedbir alınmak üzere ilgili kuruma durum bildirilir.(2) Şiddete maruz kalan veya risk altında bulunan mağdur ya da diğer aile bireyleri ile görüşülür ve bu husus planlamada göz önünde bulundurulur. Aile içi şiddete uğrayan mağdurun talep etmesi halinde mağdur destek hizmetleri bürosunca mağdura psiko-sosyal destek verilir.

ÇORUM

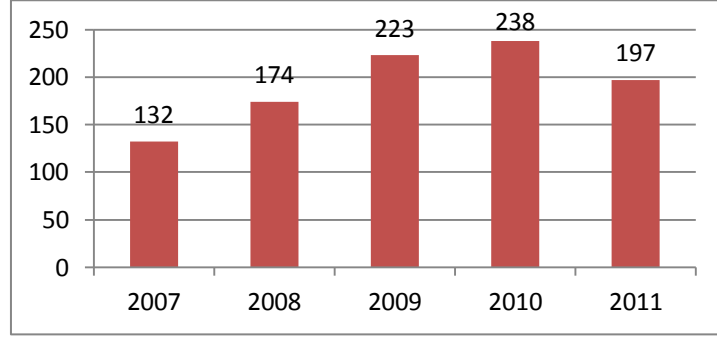
- Şiddet algısı toplumda daha çok fiziksel şiddet şeklinde olmaktadır. İnsanların diğer şiddet türleri konusunda farkındalığının artırılması gerekmektedir. Fiziksel şiddet kadar cinsel ve psikolojik şiddet de yaygın olabilmektedir. Ölümle sonuçlanan şiddet vakalarına sık rastlanılmamaktadır.
- Kadın sağlığı ve üreme sağlığı konusunda bilincin düşük olması ve toplumdaki “ayıp” algısı kadın sağlığı için gerekli taramaların yapılması noktasında sağlık kuruluşlarına gidilmemesine neden olabilmektedir.
- Şiddet vakalarında kadınların uğradıkları şiddetin duyulması korkusu şikâyet etmelerini engelleyebilmektedir.
- Şiddet gören kadınların olduğu ailelerde çocuklar da olumsuz etkilenmektedir. Bu, aynı hanede yaşandığı durumlarda olduğu gibi kadının evini terk ettiği durumlarda da olabilmektedir.
- Çorum ASPB İl Müdürlüğüne şiddet görmesi sebebiyle koruma talebinde bulunan kadın sayısı günde ortalama 5 ile 6 arasında değişmektedir.
- Çorum Barosu Kadın Hakları Komisyonu 2001 yılında kurulmuştur. STK'lara ve okullara yönelik kadın hakları ile ilgili bilgilendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Faaliyetler yapılırken ASPB İl Müdürlükleri ve Müftülükler ile de işbirliği yapılmaktadır.

Çorum Barosu Kadın ve Çocuk Hukuku Komisyonu

- Çorum genel olarak suç oranının düşük olduğu bir şehir olmakla birlikte, boşanmaların ve cinsel suçların artması ile birlikte geçtiğimiz yıllarda Çorum'da ikinci aile mahkemesi ve ikinci ağır ceza mahkemesi açılmıştır.
- 6284 sayılı kanunun 2012 yılında uygulamaya konulması sonrasında Nisan 2013 itibariyle 1 koruyucu tedbir kararı, 523 önleyici tedbir kararı alınmıştır.
- Çocuk istismarı yaygın bir problem olarak görülmeye devam etmektedir. İstismar aile bireylerinden, komşulardan ya da arkadaş çevresinden kaynaklanabilmektedir. Annelerin bu durumu gizlemesi de sıklıkla görülmektedir. Cinsel şiddetin dile getirilmesinin daha kolay bir yolu yüz yüze şikâyetlerden çok telefonla danışma hatlarının aranması şeklinde olabilmektedir. Kadınlar karşılarındakine güven duyabildiklerinde yüz yüze görüşmeye gelmektedirler. Bu nedenle ilk etapta telefonla yardım alabilecekleri merkezlerin yaygınlaştırılması ve tanıtımının yapılması yarar sağlayacaktır.

Çorum Ağır Ceza Mahkemesine Çocuk İstismarı Kapsamında Gelen Başvuru Sayıları

Kaynak: Çorum Barosu

- Engelli bireylerin ailelerinin yasal hakları ve çocuk istismarı konusunda kapsamlı şekilde eğitilmesi gerekmektedir.
- Çocuk istismarı konusunda Baro, ASPB İl Müdürlükleri, İl Emniyet Müdürlüğü ve Müftülüklerle işbirliği yapılmalıdır.
- Sevgi evlerine yönlendirilen çocuklara yönelik ilk kabul birimi bulunmamaktadır. Bu durumda geliş nedenine göre (yoksulluk, suça bulaşma, cinsel istismar vb.) çocuklar ayıramamaktadır. Sevgi evlerinde kalan çocuklara yönelik değerler eğitimleri verilmektedir ve grup sorumlusu çalışmaları yaptırmaktadır. Ayrıca, haftalık grup terapileri olmaktadır.
- Kadının eve kilitlenmesi, arkadaşlarıyla görüşmesinin engellenmesi, hakaret edilmesi, kendi ailesi ile görüşmesinin engellenmesi, çocuğun gösterilmemesi ile tehdit edilmesi sıklıkla görülen psikolojik şiddet türleridir. Bunun sonucunda kadınların psikolojisinde önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu noktada aile ve erkek eğitimleri önem taşımaktadır.
- Alo 183 hattı ile şiddet mağdurları, yetkili mercilere kolayca ulaşabilmektedir. Kamu spotları bu hizmetlerin yaygınlaştırılmasında güçlü bir role sahiptir.

- İŞKUR-ASPB arasında protokol olmasına rağmen şiddet mağduru kadınlara sistematik bir şekilde ulaşılamamakta, rastlantısal olarak bu kadınlar İŞKUR'a geldiğinde öncelikli hizmet alma olanağı bulmaktadırlar.

Kutu 9: ASPB-İŞKUR Protokolü

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü arasında 17.02.2012 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde, "Kadınların Sosyo-Ekonomik Konumlarının Güçlendirilmesi ve İstihdamının Arttırılması" görevinin yürütülmesi esnasında "İşkur tarafından yürütülen toplum yararına programlarında kadın konukevlerinde kalan ve şiddet mağduru kadınların öncelikli gruplar arasında değerlendirilmesi ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğümüz tarafından da İşkur'a yönlendirilen kadınların, işgücü piyasasının ihtiyaçlarının da dikkate alınarak İşkur hizmetlerinden yararlanması sağlanması " yükümlülükleri Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

- Çorum'da güçlü olan yerel medya henüz şiddete karşı farkındalık konusunda yayınlar yapmamaktadır.

TOKAT

- Aile içi şiddet ve cinsel istismar sıklıkla görülen problemlerdir. Ağır cezada görülen davaların büyük çoğunluğunu cinsel suçlar oluşturmaktadır. Engelli çocukların istismarı sıklıkla görülmektedir. Cinsel istismar durumlarında kadınların farkındalığının düşük olması ve yeterli bilince sahip olmamaları bu olayların tekrarlanmasına neden olmaktadır. Bazen ekonomik sıkıntılar da kadınların ayrılmak yerine durumu kabullenmelerine neden olabilmektedir.
- Şiddet, toplumun her kademesinde görülmekle birlikte daha çok eğitim seviyesi düşük ailelerde yoğunlaşmaktadır. Diğer taraftan eğitim seviyesi düşük

kadınların uğradıkları şiddeti daha kolay dile getirebilmelerinin durumun bu şekilde görülmesine neden olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Şiddet Tokat merkezde olduğu gibi kırsal kesimlerde de yaygın olarak görülebilmektedir.

- 6284 sayılı Kanun kapsamında ısrarlı takip mağdurları da korunmaktadır. Aile Mahkemesine yapılan başvurular sonucunda 23 koruyucu tedbir kararı, 358 önleyici tedbir kararı almıştır.
- Tokat ilinin muhafazakâr yapısı ve dış bağlantılarının zayıf olması şiddet probleminin görünürlüğü ve önlenmesi konusunu olumsuz etkilemektedir.
- Eşlerinin evi terk ettiği durumlarda da kadınlar eşlerinin ailesinin şiddetine maruz kalabilmektedir.
- İstihdama yeni katılan ve daha düşük ücretli işlerde çalışan kadınlar aile içinde şiddetle sonuçlanan daha çok sorun yaşayabilmektedir.
- Özellikle dar gelirli kesimde kadınların şehirlere göç ile birlikte sosyalleşme imkânları sınırlı kalmaktadır. Evde yaşlı ve engelli bakım sorumlulukları da bu bakımdan dışarı çıkmayı sınırladığı gibi psikolojik olarak da kadınları etkilemektedir. Bu sorunların aşılması ve kadınların sosyal hayata uyumlarının artırılması için önlemler alınması önem taşımaktadır.
- Kadın sığınma evi 2013 yılında faaliyete geçmiştir. Beyan esaslı olarak kadınların korunmasına olanak tanınmaktadır. Sığınma evlerinde kalan kadınların ekonomik ve psikolojik olarak güçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu durumdaki kadınların istihdam edilmeleri zorlu bir süreç olmaktadır. Sığınma evlerinde kalan kadınların yüzde 80'nin 1 aydan kısa sürelerde bu merkezde kaldığı gözlemlenmektedir. Kaldıkları süre zarfında okuma yazma kursları verilmektedir. Başka eğitim programları da düzenlenmekle birlikte, kadınların kısa sürede bu merkezlerden ayrılması devamlılığı engellemektedir. Sığınma

evlerinde kalan kadınların genellikle düşük düzeyde eğitime sahip olmaları istihdama yönelik eğitimlerinin etkinliğini düşürebilmektedir.

- Şiddet sonucunda yaşanan eş ayrılıklarında çocukların durumu hassasiyet göstermektedir.
- Cinsel istismar mağduru çocukların sevgi evlerine gönderilmeden önce ilk kabul birimlerinde tutularak tedavisi ve rehabilitesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Çocuklar için ilk kabul merkezlerinin açılması planlanmaktadır.
- Okullarda rehber öğretmenlerin olası istismar durumlarını fark etmeleri durumunda ihbar yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin farkındalığının artırılması gerekmektedir.
- Medyanın şiddetin yaygınlaştırılmasında etkisinin olduğu durumlar olabilmektedir.
- Son yıllarda çocuk anneler daha çok tespit edilmeye başlanmıştır. Erbaa gibi bazı ilçelerde de kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesine sıklıkla rastlanmaktadır.
- Kadına Karşı Şiddet konusunda yasal düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, cezaların uygulanmasının artırılması, daha ağır cezaların getirilmesi gibi önlemler de alınabilir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği algısının yerleştirilmesi ile birlikte genel olarak ayrımcılığın önlenmesi için çalışmalar yapılmalı, ayrımcılık ve nefret suçlarının tanımı yapılarak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM VE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ

AMASYA

- Karar alma mekanizmalarının erkek egemen bir yapıda olması ve bununla beraber bu mecralarda sert mücadeleler olması kadınları katılımdan uzak tutabilmektedir.
- Karar alma organlarında yer alan kadınların, etkin bir varlık gösteremediğine/gösteremeyeceğine dair yaygın bir inanç görülebilmektedir.
- Partilerin kadın kollarının çalışma konularının sınırlı kalması bir sorun olarak görülmektedir. Kadın kollarının daha aktif olarak çalışması gerekmektedir.
- Kadınların ev içi yükümlülüklerinin katılımda sınırlayıcı etkisi olmaktadır.
- Amasya Kent Konseyi'nin altında kurulan Kadın Meclisi ilde faaliyet göstermektedir. 25 üyesi olan Kadın Meclisi 15 günde bir toplanmaktadır. Düzenledikleri seminerler ile kadın hakları, çocuk eğitimi, aile içi iletişim gibi konularda bilinçlendirme çalışmaları yapmaktadırlar. Meclisin eğitim, çevre ve kadın hakları olmak üzere 3 komisyonu bulunmaktadır. Meclisin çalışmalarını yürütmesi için belediye maddi ve fiziki koşullarda yardımcı olmaktadır. Düzenlenen eğitim ve seminerlere katılımın artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Amasya Kent Konseyi Kadın Meclisi ile Görüşme

ÇORUM

- Son 10 senede kadınların karar alma mekanizmalarına katılımında yükselme bulunmaktadır, ama hâlâ kadının idari makamlarda ve karar organlarında yer alma düzeyi yok denecek kadar azdır.
- Siyasete katılım için ekonomik olarak güçlü olunması gerekliliği önemli bir engel teşkil etmektedir.
- Oy verme konusunda da yetersiz bilincin olduğu yerler olabilmektedir.
- İldeki STK'lar güçlü bir konumda değildir. STK'ların sayı ve işlevselliğinin artırılması gerekmektedir. Mevcutta kadın örgütleri değil sadece yardımlaşma dernekleri bulunmaktadır.
- Kişiliğin 3-6 yaş arasında şekillendiği göz önüne alındığında, çocuk yaştan itibaren aile içinde fikirleri dinlenmeyen bireylerin yetişkinliklerinde karar alıcı pozisyonlara gelmede zorluk çektikleri görülmektedir.
- STK ve kent meclislerinin aktiviteleri kermes düzenlenmesiyle sınırlı kalmaktadır.

Kutu 10: TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB) toplumdaki cinsiyet ayrımının farkında olarak daha eşitlikçi bir toplum yapısını destekleyecek şekilde politikaların üretilmesi için bütçenin düzenlenmesini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için finansal kaynakların ayrılması, merkezi ve yerel yönetimlerin elindeki önemli bir politika aracıdır. TCDB kadınlar için ayrı bir bütçe oluşturulması ya da eldeki kaynakların kadın ve erkekler için eşit olarak paylaşılması değildir. Bütçeleme ile sosyal yaşamda kadın ile erkek arasında eşit bir işbölümünün sağlanmasının yanı sıra kadınların görünmez olan ev emeğinin ekonomiye katkısının görünmesi için de adım atılmaktadır. TCDB'nin yapılabilmesi için de toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığına sahip personelin kurumlarda çalışması gerekmektedir. Bütçelemenin ilk aşamasını ise hizmet alanı içerisinde mevcut durumun tespiti oluşturur. Bunun için kurum tarafından verilen hizmetler, hizmetten yararlananların cinsiyetleri, hizmetin sonuçları ve hizmete erişimdeki engeller ve nedenleri belirlenir. Burada yine istatistikî verilerin cinsiyet ayrımında tutulmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Veriler ışığında kadın ve erkekler için farklılaşan ihtiyaçlar tespit edilebilecektir. Bu aşamaların doğru ve düzenli bir şekilde yapılabilmesi için toplumsal cinsiyet duyarlılığının kurumların stratejik planlarına da entegre edilmesi gerekmektedir. İhtiyaçların belirlenmesinden sonra, ihtiyaçlar doğrultusunda politika planlaması ve bütçeleme yapılır. Uygulamanın etkinleştirilmesi için ise etki analizlerinin düzenli olarak yapılması gerekmektedir.

Kaynak:

<http://wcd.nic.in/gbhb/Link%20hand%20pdf/Hand%20Book%20Chap%202.pdf>

Akduran, 2011

TOKAT

- Kadınlara yönelik STK'ların faaliyet alanlarının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Genellikle el işi sergisi, kermes ve bazı durumlarda konuşmacıların çağrılmasıyla konferanslar düzenlenmesi benzeri faaliyetler olmaktadır.
- Siyasi partilerin kadın kollarının aktif çalıştığı alanlar sınırlı kalmaktadır. Genellikle erkeklerin kadınlara biçtiği rollere uygun görevler kadınlara

verilmektedir. Bu nedenle kadın kolları yapılanmaları birçok kişi tarafından eleştirilmektedir.

- Belediye meclislerinde ve il genel meclislerinde kadın temsiliyeti çok az olmaktadır. Kadınların seçim dönemlerindeki yoğun çalışmaları partilerin iktidara gelmesinde önemli rol oynasa da seçim sonrasında kadınlar arka planda kalmakta, yerel ve ulusal düzeyde sınırlı temsiliyete sahip olabilmektedirler. Bu nedenle siyasi partilerin kota uygulaması getirmesi yararlı olabilecektir.
- Kadın Hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda oluşturulan yapılanmalara ise erkeklerin katılımında zorluklar yaşanmaktadır.
- Kent Konseyi Kadın Meclisi'nde siyasi ya da kişisel ayrılıklar kadın kimliklerinin ön plana çıkıp beraber çalışılmasında zorluklar yaratmaktadır. Eleştiriye ve farklı fikirlerin dile getirilmesine daha açık bireylerin olması ve ortak çalışma kültürünün geliştirilmesi gerekmektedir. Toplantıların daha sonuç odaklı olması ve düzenli olması gerekmektedir.
- Kent Konseylerinde ve diğer karar alma mercilerinde yapılan eğitimler ve toplantılara katılım yetersiz olmaktadır.

Tokat Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Toplantısı

Mevcut duruma ilişkin ilgili kişi ve kurumların görüşleri dikkate alınarak 3 il için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planları hazırlanmıştır. Eylem Planlarında faaliyetlerin kısa (2014-2016), orta (2018'e kadar) ve uzun (2023'e kadar) erimlerde gerçekleştirilecek şekilde planlanması öngörülmektedir. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde tüm kurumların işbirliği yapması ilerleme sağlanması hedeflenmektedir.

AMASYA İLİ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANI 2014-2023

	İlgili ve Ortaklık Yapılacak Kuruluşlar	Süre
EĞİTİM ve İSTİHDAM		
Hedef 1: Eğitim Olanaklarının İyileştirilmesi ve Özellikle Kız Çocukları İçin Ulaşılabilirliğin Ve Çeşitliliğinin Arttırılması		
1.1 Kız çocuklarının ilkokuldan itibaren farklı meslek grupları hakkında bilgilendirilmesi ve rol modellerle tanıştırılması	Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)	Orta
1.2 Mesleki teknik eğitim kurumlarının kız öğrenci kapasitelerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin mesleki teknik eğitim hakkında farkındalığının arttırılması	MEM Ticaret ve Sanayi Odası (TSO) OSB	Orta-Uzun
1.3 Kız çocuklarının eğitimi ve istihdamı konusunda STK'lar ve yerel medyanın desteğinin sağlanması	STK Medya Kuruluşları	Orta-Uzun
1.4 Üniversitede "Kadın Merkezi"nin kurulması ve cinsiyet eşitliği derslerinin tüm düzeylerde verilmesi, bu alanda araştırmaların desteklenmesi	Amasya Üniversitesi	Orta-Uzun

1.5 Okullardaki öğretmenlerin ve özellikle lise dengi okullardaki rehberlik öğretmenlerinin cinsiyet eşitliği ve şiddete dair farkındalıklarının artırılması	MEM Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) İl Müdürlüğü Baro STK'lar	Kısa- Uzun
1.6 Meslek Lisesi ve düz liselerde öğrencilere "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" eğitimlerinin verilmesi	MEM Üniversite ASPB İl Müdürlüğü Baro, STK'lar	Kısa- Orta- Uzun
1.7 Kadınlar arasında sosyal iletişimin artırılması ve bilişim teknolojileri, internet vs. kullanımı yoluyla bilgilerinin artırılması	HEM Belediyeler	Kısa- Orta
Hedef 2: Kadınlar İçin İstihdam Olanaklarının Çeşitlendirilmesi ve Genişletilmesi		
2.1 Kadınların işgücüne katılımları önündeki sosyal ve kültürel temelli sorunlar ve önyargılarla mücadele edilmesi	İŞKUR STK'lar HEM	Orta- Uzun
2.2 İşgücü piyasası analizine paralel olarak il özelinde belirlenen sektörlerde (turizm, tarım vb.) kadınlar için iş ve meslek edindirme kursları açılması	İŞKUR Halk Eğitim Merkezi (HEM)	Kısa

2.3 İş ve meslek edindirme kurslarına katılan kadınlara kurs bitiminde istihdam aşamasında teknik destek verilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması	İŞKUR HEM	Kısa-Orta
2.4 Meslek edindirme kurslarına katılan kadınların sosyal hayata katılmaları yönünde desteklenmeleri	İŞKUR HEM ASPB	Orta-Uzun
2.5 Kadınlara girişimcilik ve kooperatifçilik konularında eğitim verilmesi	KOSGEB İŞKUR HEM STK'lar	Orta-Uzun
2.6 Eğitim ve istihdam alanında rol-model olabilecek kadınların eğitim kurumlarında misafir edilmesi, iyi örneklerin ve rol modellerin tanıtımı, lider kadınların ortaya çıkarılması	STK'lar Amasya Üniversitesi	Kısa-Orta
2.7 Kadınların istihdamını engelleyici faktör olan çocuk ve yaşlı bakımı hususunda kamusal desteklerin sunulması ve yaygınlaştırılması	Belediye Sendikalar STK'lar TSO	Kısa-Orta
2.8 İşyerlerinin "kadın dostu işyeri" (kreş, emzirme odaları, fiziksel şartlar vs) olarak yeniden yapılandırılmaları için gereken teşviklerin verilmesi	ÇSGB SGK İl Müdürlüğü OSB	Orta-Uzun

Hedef 3: Tarım Sektöründe Çalışan ve Kırsal Alanda Yaşayan Kadınların Durumunun İyileştirilmesi		
3.1 Mevcut durumun ortaya koyulması için araştırma çalışmalarının yapılması	Amasya Üniversitesi	Kısa
3.2 Kırsal alanda kadınların ürettikleri ürünlerin satılabilmesi için örgütlenmelerin teşvik edilmesi ve altyapı imkanlarının sağlanması	İlçe Belediyeleri Kaymakamlıklar TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu OKA	Kısa-Orta
3.3 Örgütlenme kapasitesine uygun olarak kooperatifçiliğin geliştirileceği alanların belirlenip kooperatifçiliğin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması; muhasebe, defter tutma, satış ve pazarlama konusunda kapasite geliştirme	Belediyeler Kaymakamlıklar Halk Eğitim Merkezleri	Orta
3.4 Ülke genelinde mevcut kadın kooperatifleriyle deneyim paylaşımı toplantısı yapılması	OKA	Kısa
Hedef 4: Kadınların İş Hayatında Karşılaştığı Sorunlarla Mücadele Edilmesi		
4.1 Kadınların çalışma isteklerinin eşleri tarafından engellendiği ya da gelirlerine el konduğu durumların hak ihlali olarak izlenmesi, kadınların desteklenmesi	Sendikalar Baro	Kısa-Orta-Uzun

<p>4.2 Çalışan kadınların işyerinde karşılaştığı sorunlar konusunda danışabileceği, psikolojik ve hukuki destek alabileceği mekanizmaların geliştirilmesi</p>	<p>Sendikalar İŞKUR Baro STK'lar</p>	<p>Kısa-Orta-Uzun</p>
<p>4.3 Kentte ya da iş yerlerinde kadınların çalışmalarını, ulaşımını vb. engelleyen fiziksel faktörlerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması (sokak aydınlatmaları, şehir içi ulaşım ve servis hizmetleri, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri, dinlenme alanları vb.)</p>	<p>Belediyeler OSB Müdürlükleri Sendikalar</p>	<p>Orta-Uzun</p>
<p>4.4 Kadınların çalışmasının sosyal ve kültürel olarak kabullenilmediği alanlarda algı değişimi çalışmaları yapılması (birlikte çalışma kültürü, cinsiyet eşitliği, taciz, mobbing vb.)</p>	<p>ASPB İl Müdürlüğü</p>	<p>Orta-Uzun</p>
<p>ŞİDDET, KÜLTÜR VE CİNSİYET ROLLERİ</p>		
<p>Hedef 5: Kadınlara Karşı Uygulanan Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadele Edilmesi</p>		
<p>5.1 Kadınların, toplumun her kademesinde (aile, okul, işyeri, kır-kent) maruz kaldığı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla geniş kapsamlı farkındalık ve eğitim faaliyetlerinin yapılması</p>	<p>STK'lar ASPB İl Müdürlüğü Baro Emniyet Müdürlüğü İl Jandarma Komutanlığı</p>	<p>Kısa</p>

<p>5.2 ASPB il müdürlüğünün kurumsal kapasitesini güçlendirmeye yönelik teknik destek alması</p>	<p>ASPB İl Müdürlüğü</p> <p>OKA</p>	<p>Kısa</p>
<p>5.3 İl genelinde kadınların şiddet tehdidi ya da olası bir şiddete maruz kalma halinde hangi kurum ve kuruluşlara hangi yollarla başvuracağı hususunda bilgilendirilmesi, farkındalık artırma faaliyetleri ve toplantıların yapılması</p>	<p>Baro</p> <p>ASPB İl Müdürlüğü</p> <p>STK</p> <p>İl Emniyet Müdürlüğü</p> <p>İl Jandarma Komutanlığı</p>	<p>Kısa</p>
<p>5.4 Amasya'da, kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve mobbing'e karşı mücadele eden STK'ların kurumsal kapasite ve etkililiklerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması</p>	<p>STK'lar</p> <p>Sendikalar</p> <p>Baro</p>	<p>Kısa</p>
<p>5.5 Yerel medyanın toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konusunda harekete geçirilmesi</p>	<p>Valilik</p> <p>Yerel Medya Kurumları</p> <p>ASPB İl Müdürlüğü</p>	<p>Kısa</p>
<p>5.6 Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)'in kurulması ve etkin işleyişinin desteklenmesi</p>	<p>Valilik</p> <p>ASPB İl Müdürlüğü</p> <p>Belediye</p> <p>İl Emniyet Müdürlüğü</p> <p>İl Jandarma Komutanlığı</p> <p>Baro</p>	<p>Kısa-Orta</p>

Hedef 6: Çocuklara karşı uygulanan her türlü şiddet, çocuk istismarı ve çocuk tecavüzüne karşı mücadele edilmesi		
6.1 Çocuk istismarı konusunda uzman kurum ve kuruluşların bir araya gelerek çalışmalar yürütmesi	ASPB İl Müdürlüğü Baro STK'lar OKA	Kısa
6.2 Ebeveynlere yönelik, çocuk istismarı hakkında bilgilendirici çalışmalar yapılması	ASPB İl Müdürlüğü Baro STK'lar OKA	Kısa
6.3 Okul çağındaki çocuklardan başlayarak şiddetle mücadele ve yasal haklar konularında eğitim seminerleri, toplantılar ve drama çalışmaları yapılması	MEM Baro ASPB İl Müdürlüğü STK'lar	Kısa
Hedef 7: Kadın Sağlığının İyileştirilmesi		
7.1 Kadın sağlığına yönelik taramalarının 6 ayda bir rutin uygulama şekline getirilmesi, ayrıca 6 ayda bir Ağız ve Diş Sağlığı muayene ve tedavilerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli
7.2 Kadın kanserleri için tarama testlerinin düzenli yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta-Uzun

7.3 Kadın beden ve ruh sağlığına yönelik bilgilendirme eğitimlerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta-Uzun
7.4 Sağlık çalışanlarından nöbet ve vardiya değişim saatlerinin bebekli kadınlara göre düzenlenmesi	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta-Uzun
7.5 İşgücü kaybını engellemek için günlük yaşamda karşılaşılabilecek sorunlarla baş edebilme, stres kontrolü ve diğer psikolojik sorunlar konularında eğitim ve çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta-Uzun
KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM VE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ		
Hedef 8: Kentte karar alma mekanizmalarının katılımcı yöntemle işletilmesi		
8.1 Kamu kurumlarındaki yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığının artırılması	ASPB İl Müdürlüğü Valilik	Kısa-Orta-Uzun
8.2 Genel seçimlerde ve yerel seçimlerde kadınların yer almasının önemi hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi, 2014 yerel seçimleri için kadınların aday olması için ulusal STK'lar ile işbirliği halinde kampanyalar düzenlenmesi	STK'lar Ulusal STK'lar	Kısa-Orta-Uzun
8.3 Kent Konseyi'ne kadın kotası getirilmesi ve meclisin %50 'sinin kadınlardan oluşması	Belediye STK'lar Siyasi Partilerin İl Başkanlıkları	Kısa-Orta

8.4 Kent konseyi kadın meclisinin daha aktif ve etkin çalışması için kapasite güçlendirme çalışmaları yapılması	Belediye Kent Konseyi Kadın Meclisi STK'lar OKA	Kısa-Orta
8.5 Belediye Meclisi ve İl genel meclisine kadın temsilci sayısının arttırılması, partilerin aday belirlerken kadın kotası uygulaması yönünde çalışmalar yürütülmesi	STK'lar	Kısa-Orta
8.6 Yerel yönetim birimlerinin alacağı her kararda ve yürüteceği uygulamalarda cinsiyet eşitliği temelli ve kadın dostu bir politika izlemesini sağlayacak katılımcı baskı unsurlarının kullanılması.	STK'lar Belediye	Kısa-Orta
8.7 Valilik ve belediyede "Eşitlik Birimleri"nin kurulması	Valilik Belediye STK'lar	Kısa
8.8 Cinsiyet temelli verilerin tutulması ve yayınlanması için çalışmaların başlatılması	Valilik Tüm Kurumlar	Kısa-Orta-Uzun
8.9 Çocuk ve gençlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği temelli çeşitli resim, edebiyat, afiş, slogan, fotoğraf yarışmalarının düzenlenmesi, okullarda karar alma mekanizmalarına katılım artırılması için münazara topluluklarının kurulması ve okullar arası yarışmaların yapılması	MEM STK'lar Ulusal STK'lar Belediyeler Kent Konseyi OKA	Kısa-Orta
Hedef 9 Katılımcılık Konusunda Örgütlenmenin Teşvik Edilmesi		
9.1 İlde bulunan STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesi ve yenilerinin kurulmasının teşvik edilmesi	OKA	Kısa-Orta
9.2 Kadın ve katılımcılık konusunda çalışan STK'lar için çatı platform oluşturularak etkinliklerinin arttırılması	OKA STK'lar	Kısa-Orta

ÇORUM İLİ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANI 2014-2023

Hedefler	İlgili ve Ortaklık Yapılacak Kuruluşlar	Süre
EĞİTİM VE İSTİHDAM		
Hedef 1: Eğitim Olanaklarının Geliştirilmesi		
1.1 Kırsal alanlarda kız çocukları için yurt imkânlarının ve taşınmalı eğitimin geliştirilmesi	MEB	Orta
1.2 Meslek seçimi konusunda rol modellerin yer aldığı tanıtım çalışmalarının yapılması	Milli Eğitim Müdürlüğü Hitit Üniversitesi Kaymakamlıklar TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu	Kısa
1.3 Okul ve okul çevrelerindeki güvenliğin artırılması	MEM Yerel idareler	Kısa-Orta
1.4 Okul yönetimi, öğretmenler ve aileler arasında güven ilişkisinin geliştirilmesi için okulların çocuklar için güvenli mekânlar olduğu konusunda ailelere yönelik algı değişim çalışmaları yapılması	MEM Kaymakamlıklar	Kısa-Orta
1.5 4+4+4 eğitim sistemi çerçevesinde çocukların okul çatısı altında örgün eğitime devam ederek öğrenimlerini tamamlamaları konusunda okul yöneticileri ve rehber öğretmenler tarafından teşvik edici çalışmalar yapılması	MEM STK'lar Kaymakamlıklar	Kısa-Orta

<p>1.6 Ortaöğretimde okullaşma oranlarının artırılması için farkındalık artırma çalışmalarının yapılması</p>	<p>MEM</p> <p>Kaymakamlıklar</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>1.7 Okulu terk eden kız çocuklarının aileleri ile iletişim kurularak sorunların saptanması ve giderilmesi için çalışmaların başlatılması, gerekli durumlarda ayni ve nakdi yardımların yapılması</p>	<p>MEM</p> <p>Kaymakamlıklar</p> <p>ASPB İl Müdürlüğü</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>1.8 Mesleki teknik eğitim kurumlarının kız öğrenci kapasitelerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin mesleki teknik eğitim hakkında farkındalığının arttırılması</p>	<p>MEM</p> <p>TSO</p> <p>OSB</p> <p>TMMOB</p>	<p>Orta-Uzun</p>
<p>1.9 Meslek lisesini bitiren genç kızların mesleklere girişlerini olumsuz etkileyen kültürel faktörlerin saptanması için araştırmalar yapılması</p>	<p>Hitit Üniversitesi</p> <p>MEM</p> <p>OKA</p>	<p>Orta</p>
<p>1.10 Üniversitede Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi, Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı gibi kurumların kurulmasının desteklenmesi, başka lisans ve lisansüstü eğitimde cinsiyet eşitliği derslerinin müfredata konulması, eşitliği sağlamakla ilgili araştırmaların teşvik edilip desteklenmesi</p>	<p>Hitit Üniversitesi</p>	<p>Uzun</p>

1.11 Kız çocuklarının eğitimi ve istihdamı konusunda STK'lar ve yerel medyanın desteğinin sağlanması	STK'lar Yerel Medya	Orta
1.12 Kadınlar arasında sosyal iletişimin artırılması ve bilişim teknolojileri, internet vs. kullanımı yoluyla bilgilerinin artırılması	HEM Belediyeler	Kısa-Orta
Hedef 2: Kırsal alanda yaşayan kadınların durumunun iyileştirilmesi		
2.1 Mevcut durumun ortaya koyulması için araştırma çalışmalarının yapılması	Hitit Üniversitesi	Kısa
2.2 Kırsal alanda kadınların ürettikleri ürünleri satabilmesi için örgütlenmelerin teşvik edilmesi	Kaymakamlıklar Belediyeler Çiftçi Birlikleri ve Kooperatifleri Türkiye Grameen Bank Mikrofinans Programı	Kısa

<p>2.3 Örgütlenme kapasitesine uygun olarak kooperatifçiliğin geliştirileceği alanların belirlenip kooperatifçiliğin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması; muhasebe, defter tutma, satış ve pazarlama vb. konusunda kapasite geliştirme</p>	<p>Halk Eğitim Merkezleri</p> <p>OKA</p> <p>Kaymakamlıklar</p> <p>Belediyeler</p> <p>Hitit Üniversitesi</p>	<p>Orta</p>
<p>2.4 Ülke genelinde mevcut kadın kooperatifleriyle deneyim paylaşımı toplantısı yapılması</p>	<p>OKA</p>	<p>Kısa</p>
<p>Hedef 3: Kadınların İstihdamı Önündeki Engellerin Kaldırılması</p>		
<p>3.1 Kadınların çalışmasının sosyal ve kültürel olarak kabullenilmediği alanlarda algı değişimi çalışmaları yapılması (birlikte çalışma kültürü, cinsiyet eşitliği, taciz, mobbing vb.)</p>	<p>ASPB İl Müdürlüğü</p> <p>OSB Müdürlükleri</p>	<p>Kısa</p>
<p>3.2 Kadınların rahat çalışmalarını engelleyen fiziksel faktörlerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması (Aydınlatma, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri, dinlenme alanları vb.)</p>	<p>Belediyeler</p> <p>OSB Müdürlükleri</p> <p>Sendikalar</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>3.3 Tekstil sektörü başta olmak üzere kadınların düşük ücretle ve sigortasız çalıştırıldıkları alanlarda yetkili kurumların denetimlerinin etkinleştirilmesi</p>	<p>ÇSGB</p> <p>SGK İl Müdürlüğü</p> <p>Sendikalar</p>	<p>Kısa-Orta- Uzun</p>

<p>3.4 Çocuk-yaşlı bakımı gibi konuların yerel yönetimler ve işverenler kanalı ile çözülmesine yönelik ücretsiz ya da düşük ücretlerle kreş ve yaşlı bakımı hizmetleri sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılması</p>	<p>Belediyeler</p> <p>Sendikalar</p> <p>STK'lar</p> <p>TSO</p>	<p>Kısa</p>
<p>3.5 Kamu kurumlarında çalışan, 0-6 yaş çocuğu olan anneler için kreşlerin açılması ve emzirme odalarının tahsis edilmesi</p>	<p>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</p> <p>Valilik</p>	<p>Orta_-Uzun</p>
<p>3.6 Kreşlerin ücretleri ve çalışma prensipleri üzerine kreş yöneticileri ile toplantılar yapılması</p>	<p>ASPB</p> <p>MEB</p> <p>Özel Kreşler</p> <p>STK'lar</p>	<p>Kısa</p>
<p>3.7 Engelli kadınların istihdamının önündeki engellilik temelindeki olumsuzluklar konusunda çalışmalar yapılması</p>	<p>Hitit Üniversitesi</p> <p>ASPB</p> <p>Engelli Odaklı STK'lar</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>3.8 Kadınlara yönelik kayıtlı istihdamın önemini anlatan çalışmalar yapılması</p>	<p>ÇSGB</p> <p>İŞKUR</p>	<p>Kısa-Orta</p>

3.9 Çalışan kadınların işyerinde karşılaştığı sorunlar konusunda danışabileceği, psikolojik ve hukuki destek alabileceği mekanizmaların geliştirilmesi	ASPB Baro Hitit Üniversitesi İŞKUR	Orta
3.10 Çocuk, hasta ve yaşlı bakımı kurslarını bitirmiş olan kadınların istihdam edilebilmeleri için iş arama kanallarının oluşturulması	Sendikalar İŞKUR Baro STK'lar	Kısa
3.11 Kadınların iş ve meslek edindirme kurslarında farklı alanlara yönlendirilmesi ve yeni ekonomik faaliyet alanlarının teşvik edilmesi, bu konuda bilinç artırılması için iş ve meslek danışmanlarına yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği temelli eğitim verilmesi	İŞKUR OKA	Kısa-Orta
3.12 Kadın girişimciliğinin desteklenmesi için yerel yönetim ve ilgili kamu kurumlarının harekete geçmesi, Avrupa Birliği programları kapsamında konu ile ilgili projelerin hazırlanması	Valilikler KOSGEB İŞKUR OKA	Sürekli
ŞİDDET, KÜLTÜR VE CİNSİYET ROLLERİ		
Hedef 4: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısının Yerleştirilmesi		
4.1 Okulöncesi eğitim kurumlarındaki öğretmen ve eğitimcilere yönelik TCE eğitimleri düzenlenmesi	Okulöncesi eğitim kurumları MEM	Kısa-Orta

4.2 Okul öncesi eğitimden başlayarak eğitim kademelerinde şiddete karşı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin duyarlılık oluşturulması için çalışmalar yapılması (bilgilendirme, drama vs.)	Okulöncesi eğitim kurumları MEM STK'lar Hitit Üniversitesi	Kısa-Orta
4.3 Başta sağlık hizmetlerinden yararlanma olmak üzere toplumsal önyargıların (ayıp, yasak vb.) sebep olduğu hizmet yoksunluğunu ortadan kaldırmaya yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması	Toplum Sağlığı Merkezleri Aile Hekimlikleri Valilik	Kısa-Orta
Hedef 5: Kadına Yönelik Şiddetin Azaltılması		
5.1 Şiddetle mücadele odaklı STK'ların desteklenmesi	OKA Ulusal STK'lar Baro	Kısa-Orta- Uzun
5.2 Açılacak olan sığınma evinin uluslar arası standartlarda güvenlik, sosyal ortam, çocuklar için uygunluk gibi konularda uygunluğunun sağlanması	ASPB İl Müdürlüğü Hitit Üniversitesi	Kısa-Orta
5.3 Sığınma evlerinde kalan kadınların topluma ve çalışma hayatına uyumları için özel eğitim programlarının tasarlanması	ASPB İl Müdürlüğü	Kısa

5.4 Şiddete uğrayan kadınların çocuklarının olumsuz şartlardan korunması için çalışmalar yapılması	ASPB İl Müdürlüğü Hitit Üniversitesi	
5.5 Şiddet mağduru kadınların istihdamı için özel eğitim programları düzenlenmesi, ASPB-İŞKUR protokolünün etkinleştirilmesi için mekanizmalar geliştirilmesi	ASPB İl Müdürlüğü İŞKUR STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
5.6 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) kurulması	ASBP İl Müdürlüğü	Orta
5.7 Ailelere yönelik bilinç artırıcı eğitimlerin düzenlenmesi, erkeklere yönelik şiddet, aile içi iletişim ve ebeveynlik konularında eğitim verilmesi	ASBP İl Müdürlüğü STK'lar	Orta
5.8 Rehber öğretmenlerin şiddet ve istismar konusunda eğitim verilmesi ve bilinçlerinin artırılması	ASBP İl Müdürlüğü STK'lar	Kısa-Orta- Uzun

5.9 Yerel medyanın şiddete ilişkin duyarlılığının artırılması	ASPB İl Müdürlüğü Valilik Baro Yerel Medya	Kısa-Orta- Uzun
5.10 Kadın Danışma Merkezi'nin Kurulması ile şiddet ve istismar mağduru kadınlara destek verilmesi	ASPB İl Müdürlüğü Baro Denetimli Serbestlik Müdürlüğü STK'lar	Orta
5.11 İl genelinde kadınların şiddet tehdidi ya da olası bir şiddete maruz kalma halinde hangi kurum ve kuruluşlara hangi yollarla başvuracağı hususunda bilgilendirilmesi, farkındalık artırma faaliyetleri ve toplantıların yapılması	Baro ASPB İl Müdürlüğü STK İl Emniyet Müdürlüğü İl Jandarma Komutanlığı	Kısa
Hedef 6 : Çocuk istismarının engellenmesi		
6.1 İstismar mağduru çocukların sevgi evlerine alınmadan önce ilk kabul birimlerinde kalmaları için gerekli altyapının oluşturulması	ASPB İl Müdürlüğü	Kısa-Orta
6.2 Okullarda eğitimcilere yönelik farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi	MEM ASBP İl Müdürlükleri OKA	Kısa-Orta- Uzun

6.3 Çocuk istismarı konusunda uzman kurum ve kuruluşların bir araya gelerek çalışmalar yürütmesi	ASPB İl Müdürlüğü Baro Pediatri ve Sosyal Hizmet Dernekleri	Kısa
6.4 Ebeveynlere yönelik, çocuk istismarı hakkında bilgilendirici çalışmalar yapılması	ASPB İl Müdürlüğü Baro STK'lar OKA	Kısa
Hedef 7: Kadın Sağlığının İyileştirilmesi		
7.1 Kadın sağlığına yönelik taramalarının 6 ayda bir rutin olarak uygulanması, ayrıca 6 ayda bir Ağız ve Diş Sağlığı muayene ve tedavilerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun
7.2 Kadın kanserleri için tarama testlerinin düzenli yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun
7.3 Kadın beden ve ruh sağlığına yönelik bilgilendirme eğitimlerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun
7.4 Sağlık çalışanlarından nöbet ve vardiya değişim saatlerinin bebekli kadınlara göre düzenlenmesi	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun
7.5 İşgücü kaybını engellemek için günlük yaşamda karşılaşılabilecek sorunlarla baş edebilme, stres kontrolü ve diğer psikolojik sorunlar konularında eğitim ve çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun

KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM VE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ**Hedef 8: Kamu Kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakış Açısının Geliştirilmesi**

8.1 Kamu kurumlarındaki yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığının artırılması	ASBP İl Müdürlükleri Valilik	Kısa-Orta- Uzun
8.2 Personel istihdamında kadın erkek dengesine dikkat edilmesi	Tüm Kurumlar	Kısa-Orta- Uzun
8.3 Proje hazırlanması ve uygulanmasında yetkin ve toplumsal cinsiyete duyarlı ekiplerin oluşturulması ve eğitilmesi	Valilik OKA	Kısa
8.4 Cinsiyet temelli verilerin tutulması ve yayınlanması için çalışmaların başlatılması	Valilik Tüm Kurumlar	Kısa-Orta- Uzun
8.5 Valilik ve belediyede eşitlik birimlerinin kurulması	Valilik Belediyeler	Kısa-Orta

Hedef 9: Örgütlenmenin Teşvik Edilmesi

9.1 TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu'na etkin katılım için farkındalık artırma çalışmaları ve mentorlük ağlarının kurulması	TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu Belediyeler Kaymakamlıklar	Kısa-Orta
---	--	-----------

9.2 Kadın Çalışmaları ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasının desteklenmesi, mevcut örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesi, örgütlere katılım için üniversite öğrencilerinin teşvik edilmesi	OKA Hitit Üniversitesi	Orta-Uzun
9.3 STK'ların TR83 Bölgesi'ndeki ve ulusal diğer STK'larla işbirliği yapacağı ağ ilişkilerinin kurulması	Hitit Üniversitesi OKA Mevcut STK'lar STGM	Orta
9.4 STK Geliştirme Merkezi kurulması	STK'lar OKA	Orta
Hedef 10: Karar Alma Mekanizmalarına Katılımın Teşvik Edilmesi ve İşbirliği		
10.1 Yerel yönetim birimlerinin alacağı her kararda ve yürüteceği uygulamalarda cinsiyet eşitliği temelli ve kadın dostu bir politika izlemesini sağlayacak katılımcı baskı unsurlarının kullanılması	Belediyeler STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
10.2 Çocuk ve gençlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği temelli çeşitli resim, edebiyat, afiş, slogan, fotoğraf yarışmalarının düzenlenmesi, okullarda karar alma mekanizmalarına katılımın artırılması için münazara topluluklarının kurulması ve okullar arası yarışmalar yapılması	MEM Yerel ve Ulusal STK'lar Belediyeler Kent Konseyi OKA	Kısa-Orta
Hedef 11: Hizmet Sunumlarının Görünür Hale Getirilmesi		
11.1 ASPB, İŞKUR, İl Sağlık Müdürlüğü, Baro, Kent Konseyi Kadın Meclisi gibi kamu kurumları ile STK'ların yürüttükleri hizmetlerle ilgili bilgilendirici broşürlerin hazırlanması ve dağıtılması, medyanın bu konuda desteğinin sağlanması	Valilik İlgili Kamu Kurumları STK'lar OKA	Kısa

11.2 Yerel medyanın konu hakkında farkındalığının artırılması, kadınların konuk olduğu ya da kadınların yaptığı kadın programlarının desteklenmesi	STK'lar Yerel Medya	Kısa-Orta- Uzun
11.3 Yerel medyadan faydalanarak kısa süreli eğitici kısa filmler ya da kamu spotlarının hazırlanıp yayınlanması	STK'lar Yerel Medya ASPB İl Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun

TOKAT İLİ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANI 2014-2023

	İlgili ve Ortaklık Yapılacak Kuruluşlar	Süre
EĞİTİM VE İSTİHDAM		
Hedef 1: Eğitim Olanaklarının İyileştirilmesi		
1.1 Kırsal alanlarda yurt imkânlarının geliştirilmesi	Milli Eğitim Bakanlığı	Orta
1.2 İldeki yurt imkânlarının geliştirilmesi için özel sektör yatırımlarının teşvik edilmesi, mevcut yurtların koşullarının iyileştirilmesi	MEB YURTKUR ASPB	Orta
1.3 Taşınabilir eğitim sisteminin güvenlik koşullarının iyileştirilmesi, kız ve erkek çocuklarının eşit olarak yararlanabileceği şekilde düzenlemeler yapılması	MEM Ulaştırma Bakanlığı	Kısa
1.4 Gezici eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik kurumlarla işbirliği içinde projelerin hazırlanması	MEM STK'lar Yerel Yönetimler	Kısa-Orta
1.5 Kapanan köy okullarının kültür merkezlerine dönüştürülmesi, kadınların bu merkezlerin etkinliklerine katılım konusunda teşvik edilmesi	MEM STK'lar Yerel Yönetimler	Kısa-Orta
1.6 Ortaöğretimde okullaşma oranlarının artırılması için farkındalık artırma çalışmalarının yapılması	Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM) Valilik İlgili STK'lar	Kısa-Orta- Uzun

1.7 Mesleki teknik eğitim kurumlarının kız öğrenci kapasitelerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin mesleki teknik eğitim hakkında farkındalığının artırılması	MEM TSO OSB Müdürlüğü	Orta-Uzun
1.8 Kız çocuklarının lise eğitimlerini örgün eğitime devam ederek tamamlamaları konusunda teşvik edici çalışmalar yapılması, maddi durumu yetersiz olan öğrenciler için kaynak sağlanması, burs konusunda özel sektör ve medyanın desteğinin artırılması	MEM Valilik Kaymakamlıklar STK'lar Medya Kuruluşları	Kısa-Orta-Uzun
1.9 Kız çocuklarının eğitimi ve istihdamı konusunda STK'lar ve yerel medyanın desteğinin sağlanması	STK'lar Yerel Medya MEM	Kısa
1.10 Üniversitede Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezi, Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı gibi birimlerin kurulmasının desteklenmesi, başka lisans ve lisansüstü eğitimde cinsiyet eşitliği derslerinin artırılması, eşitliği sağlamakla ilgili araştırmaların teşvik edilip, desteklenmesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi YÖK	Orta

1.11 Kadınlar arasında sosyal iletişimin artırılması ve bilişim teknolojileri, internet vs. kullanımı yoluyla bilgilerinin artırması ve bu yolla toplumsal cinsiyet eşitliği bilinçlerinin geliştirilmesi	GOP Sürekli Eğitim Merkezi HEM Belediyeler	Kısa-Orta
1 12.Örgün ve yaygın eğitimde insan hakları, kadın hakları, medeni kanun gibi konularda farkındalık eğitimlerinin artırılması	MEM Gaziosmanpaşa Üniversitesi HEM Diyanet İşleri Başkanlığı	Orta
Hedef 2: Tarım sektöründe çalışan ve kırsal alanda yaşayan kadınların durumunun iyileştirilmesi		
2.1 Mevcut durumun ortaya koyulması için araştırma çalışmalarının yapılması	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Kısa
2.2 Kadınların tarımsal yayım çalışmalarına katılımlarının artırılması	İl Tarım Müdürlüğü Özel Tarım Danışmanları	Kısa

<p>2.3 Kırsal alanda kadınların ürettikleri ürünlerin satılabilmesi için örgütlenmelerinin teşvik edilmesi</p>	<p>İlçe Belediyeleri Kaymakamlıklar Çiftçi Birlikleri ve Kooperatifleri Türkiye Grameen Bank Mikrofinans Programı TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu OKA</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>2.4 Örgütlenme kapasitesine uygun olarak kooperatifçiliğin geliştirileceği alanların belirlenip kooperatifçiliğin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması; muhasebe, defter tutma, satış ve pazarlama konusunda kapasite geliştirme</p>	<p>Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tarım İl Müdürlüğü Belediyeler Kaymakamlıklar Gaziosmanpaşa Üniversitesi Turhal Kadın Kooperatifi Halk Eğitim Merkezleri OKA</p>	<p>Orta</p>
<p>2.5 Kooperatifçiliğin geliştirilmesi için köy muhtarlarına yönelik bilinçlendirme toplantılarının yapılması</p>	<p>Kaymakamlıklar Belediyeler Gümrük ve Ticaret Bakanlığı</p>	<p>Kısa</p>

2.6 Yoksulluk haritasının çıkarılması ve başta topraksız, mülksüz, yoksul kadın grupları olmak üzere tarım dışı gelir ve geçim sağlamak amacıyla istihdam alanlarının oluşturulması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İŞKUR ASP İl Müdürlüğü Sendikalar OKA	Orta-Uzun
2.7 Ülke genelinde mevcut kadın kooperatifleriyle deneyim paylaşımı toplantısı yapılması	OKA	Kısa
2.8 Kırsal alanda gençliğe yönelik sosyal olanakların artırılması, kız çocuklarının ve genç kızların bu olanaklardan yararlanmasının sağlanması	Yerel Yönetimler ASPB İl Müdürlüğü STK'lar	Uzun
Hedef 3: Kadınların İstihdamı Önündeki Engellerin Kaldırılması		
3.1 Ücretsiz veya düşük ücretli kreş olanaklarının yaygınlaştırılması, kreşlerin açılış ve kapanış saatlerinin ebeveynlerin çalışma saatleriyle uyumlu olması	Belediye ASPB İl Müdürlüğü	Orta-Uzun
3.2 Tokat OSB'de kreş imkanlarının geliştirilmesi için çalışma yapılması	OSB Müdürlüğü ASPB İl Müdürlüğü	Orta-Uzun
3.3 Çocuk, hasta ve yaşlı bakımı kurslarını bitirmiş olan kadınların istihdam edilebilmeleri için iş arama kanallarının etkinleştirilmesi	İŞKUR TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu	Kısa-Orta

<p>3.4 Kadınların çalışmasının önündeki kültürel yargılar ve ataerkil baskının azaltılması için öğrenciler, gençler ve işverenlere yönelik eğitimler yapılması</p>	<p>MEM</p> <p>İŞKUR</p> <p>TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu</p>	<p>Kısa-Orta-Uzun</p>
<p>3.5 Eğitim ve istihdam alanında rol-model olabilecek kadınların eğitim kurumlarında misafir edilmesi, iyi örneklerin ve rol modellerin tanıtımı, lider kadınların ortaya çıkarılması</p>	<p>MEM</p> <p>TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu</p> <p>OKA</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>3.6 Meslek kurslarına katılım ile sonrasında istihdama katılım arasında oluşan boşluğa dair araştırmalar yapılması, sorunların saptanması ile Kurslar ile ilin mevcut istihdam yapısı ve ihtiyaçları arasında daha etkili bir bağlantı kurulması</p>	<p>Gaziosmanpaşa Üniversitesi</p> <p>İŞKUR</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>3.7 Meslek edindirme kurslarına katılan kadınların sosyal hayata katılmaları yönünde desteklenmeleri</p>	<p>İŞKUR</p> <p>STK'lar</p>	<p>Kısa-Orta</p>
<p>3.8 Kadınların girişimcilikle ilgili özgüven ve beceri sorunlarının eğitimler yoluyla giderilmesi</p>	<p>TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu</p> <p>Ulusal STK'lar</p> <p>OKA</p>	<p>Kısa-Orta</p>

3.9 Kadın istihdamı ve girişimciliği ile tüm kurumların arasında etkin bir koordinasyon ve işbirliğinin geliştirilmesi	TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu İŞKUR OKA	Kısa
Hedef 4: Tekstil Sektörünün Kadın Dostu Hale Getirilmesi		
4.1 Kayıt dışı istihdamın azaltılması için farkındalık artırma çalışmalarının yapılması	SGK İŞKUR	Kısa-Orta- Uzun
4.2 Tekstil sektöründe kadın emeğine dair hak ihlallerinin izlenmesi, işverenlerin uyarılması, kadın emekçilerin hak arama yollarının geliştirilmesi	SGK İŞKUR	Kısa-Orta- Uzun
Hedef 5: İş Hayatında Karşılaşılan Sorunlarla Mücadele Edilmesi		
5.1 Kadınların gelirlerine eşleri tarafından el konduğu durumların hak ihlali olarak izlenmesi, kadınların desteklenmesi	Sendikalar Baro	Kısa-Orta- Uzun

5.2 Çalışan kadınların işyerinde karşılaştığı sorunlar konusunda danışabileceği, psikolojik ve hukuki destek alabileceği mekanizmaların geliştirilmesi	Sendikalar İŞKUR Baro STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
5.3 Kadınların rahat çalışmalarını engelleyen fiziksel faktörlerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması (aydınlatma, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri, dinlenme alanları vb.)	Belediyeler OSB Müdürlükleri Sendikalar	Orta-Uzun
5.4 Kadınların çalışmasının sosyal ve kültürel olarak kabullenilmediği alanlarda algı değişimi çalışmaları yapılması (birlikte çalışma kültürü, cinsiyet eşitliği, taciz, mobbing vb.)	ASPB İl Müdürlüğü	Orta-Uzun
ŞİDDET, KÜLTÜR VE CİNSİYET ROLLERİ		
Hedef 6: Kadınlara Karşı Uygulanan Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadele Edilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısının Yerleştirilmesi		
6.1 Kadın ve çocuklara yönelik şiddetle ilgili faaliyet gösteren tüm kurumlar arasında etkin koordinasyon sağlanması için çalışmalar yürütülmesi	ASPB İl Müdürlüğü	Kısa-Orta-
6.2 Şiddete dair ildeki tüm verilerin tek elde toplanması	ASPB İl Müdürlüğü Emniyet Müdürlüğü Jandarma Komutanlığı Baro	Kısa-Orta-

6.3 İl genelinde kadınların şiddet tehdidi ya da olası bir şiddete maruz kalma halinde hangi kurum ve kuruluşlara, hangi yollarla başvuracağı hususunda bilgilendirilmesi, farkındalık faaliyetleri yapılması	Baro ASPB İl Müdürlüğü İl Jandarma Komutanlığı STK'lar	
6.4 Sığınma evlerinde kalan kadınların topluma uyumları için özel eğitim programlarının tasarlanması	ASBP İl Müdürlüğü STK'lar	Orta
6.5 Şiddet mağduru kadınların istihdamı için özel eğitim programları düzenlenmesi	İŞKUR ASBP İl Müdürlüğü	Orta
6.6 İlde ŞÖNİM kurulmasının teşvik edilmesi ve kurumlar arası işbirliği yapılması	ASBP İl Müdürlüğü Baro	Orta
6.7 Ailelere yönelik bilinç artırıcı eğitimlerin düzenlenmesi, erkeklere yönelik şiddet, aile içi iletişim ve ebeveynlik konularında eğitim verilmesi	ASBP İl Müdürlüğü STK'lar	Kısa-Orta-Uzun

6.8 Okul öncesi eğitimden başlayarak eğitim kademelerinde şiddete karşı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin duyarlılık oluşturulması için çalışmalar yapılması (bilgilendirme, drama vs.)	Milli Eğitim Bakanlığı STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
6.9 Özellikle lise düzeyi okullardaki genç kız ve erkekleri hedef alan farkındalık artırıcı eğitimler düzenlenmesi	MEM STK'lar	Kısa-Orta
6.10 Rehber öğretmenler başta olmak üzere tüm eğitimcilerin şiddet ve istismar konusunda bilincinin ve izleme ve müdahale becerilerinin artırılması	MEM STK'lar OKA	Kısa-Orta
6.11 Yerel medyanın şiddete ilişkin duyarlılığının artırılması	Yerel Medya ASBP İl Müdürlüğü	Kısa-Orta
6.12 Aile içi şiddet, toplumsal hoşgörü, kültür zenginliği gibi konularda drama, tiyatro gibi öğretici yönü güçlendirilmiş etkinliklerin kentlerde ve kırsal alanda yapılması, konu ile ilgili muhtarların ve din görevlilerinin bilgilendirme çalışmaları yapması	Yerel Yönetimler ASPB İl Müdürlüğü Diyanet İşleri Başkanlığı STK'lar	Orta-Uzun
Hedef 7: Çocuk İstismarının Önüne Geçilmesi		
7.1 Annelere yönelik çocuk istismarı hakkında bilgilendirici çalışmalar yapılması	ASBP İl Müdürlüğü Baro	Kısa-Orta- Uzun

7.2 Çocuk istismarı konusunda uzman kurum ve kuruluşların bir araya gelerek çalışmalar yürütmesi	ASBP İl Müdürlüğü Baro Pediatri ve Sosyal Hizmet Dernekleri	Kısa
7.3 Okullarda eğitimcilere yönelik farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi	MEM ASBP İl Müdürlüğü OKA	Kısa-Orta- Uzun
7.4 Özellikle ilçelerde çocuk yaşta evliliklerin engellenmesi	Kaymakamlıklar ASBP İl Müdürlüğü MEM	Kısa-Orta- Uzun
Hedef 8: Kadın Sağlığının İyileştirilmesi		
8.1 Kadın sağlığına yönelik taramalarının 6 ayda bir rutin olarak uygulanması, ayrıca 6 ayda bir Ağız ve Diş Sağlığı muayene ve tedavilerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli
8.2 Kadın kanserleri için tarama testlerinin düzenli yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli
8.3 Kadın beden ve ruh sağlığına yönelik bilgilendirme eğitimlerinin yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli

8.4 Sağlık çalışanlarından nöbet ve vardiya değişim saatlerinin bebekli kadınlara göre düzenlenmesi	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli
8.5 İşgücü kaybını engellemek için günlük yaşamda karşılaşılabilecek sorunlarla baş edebilme, stres kontrolü ve diğer psikolojik sorunlar konularında eğitim ve çalışmaların yapılması	Halk Sağlığı Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli
KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM VE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ		
Hedef 9: Kamu Kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakış Açısının Geliştirilmesi		
9.1 Kamu kurumlarındaki yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığının artırılması	ASPB İl Müdürlüğü Valilik	Kısa-Orta- Uzun
9.2 Personel istihdamında kadın-erkek dengesine dikkat edilmesi	Valilik Tüm Kurumlar	Kısa-Orta- Uzun
9.3 Proje hazırlanması ve uygulanmasında yetkin ve toplumsal cinsiyete duyarlı ekiplerin oluşturulması ve eğitilmesi	Valilik OKA	Kısa
9.4 Cinsiyet temelli verilerin tutulması ve yayınlanması için çalışmaların başlatılması	Valilik Tüm Kurumlar	Kısa-Orta- Uzun
9.5 Valilik ve belediyede eşitlik birimlerinin kurulması	Valilik Belediye	Kısa-Orta-

9.6 Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ilkesinin uygulanması	Valilik Belediyeler Tüm Kurumlar	Uzun
Hedef 10: Örgütlenmenin Teşvik Edilmesi		
10.1 TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu'na aktif katılım için farkındalık artırma çalışmaları yürütülmesi ve mentorlük ağlarının oluşturulması	TSO İl Kadın Girişimciler Kurulu Belediyeler Kaymakamlıklar	Kısa-Orta
10.2 Kadın Çalışmaları ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasının desteklenmesi, mevcut örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesi, örgütlere katılım için üniversite öğrencilerinin teşvik edilmesi	OKA Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Orta
10.3 Kadınlar ile ilgili çalışmalar yürüten STK'ların TR83 Bölgesi'ndeki ve ulusal diğer STK'larla işbirliği yapacağı ağ yapılarının/platformların kurulması	OKA	Orta
10.4 Kent Konseyi Kadın Meclisi'ne katılımın yaygınlaştırılması ve faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi	Kent Konseyi Belediye STK'lar	Kısa-Orta
10.5 Kent Konseyi'ne kadın kotası getirilmesi ve meclisin %50 'sinin kadınlardan oluşması	Kent Konseyi Belediye	Uzun

Hedef 11: Karar Alma Mekanizmalarına Katılımın Teşvik Edilmesi ve İşbirliği		
11.1 Genel seçimlerde, yerel yönetimlerde ve muhtarlık görevlerinde kadınların yer almasının önemi hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi, 2014 yerel seçimleri için kadınların aday olması için ulusal STK'lar ile işbirliği halinde kampanyalar düzenlenmesi	STK'lar Ulusal STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
11.2 Yerel yönetim birimlerinin alacağı her kararda ve yürüteceği uygulamalarda cinsiyet eşitliği temelli ve kadın dostu bir politika izlemesini sağlayacak katılımcı baskı unsurlarının kullanılması	Belediyeler STK'lar	Kısa-Orta- Uzun
11.3 Çocuk ve gençlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği temelli çeşitli resim, edebiyat, afiş, slogan, fotoğraf yarışmalarının düzenlenmesi, okullarda karar alma mekanizmalarına katılımın artırılması için münazara topluluklarının kurulması ve okullar arası yarışmaların yapılması	MEM STK'lar Ulusal STK'lar Belediyeler Kent Konseyi OKA	Kısa-Orta
11.4 Kırsal alanda kadınların fikirlerinin dikkate alınması ve onlara söz hakkı tanınması konusunda din görevlilerince bilgilendirme çalışmalarının yapılması	Diyanet İşleri Başkanlığı Yerel Yönetimler	Kısa-Orta
Hedef 12: Hizmet Sunumlarının Görünür Hale Getirilmesi		
12.1 ASBP, İŞKUR, İl Sağlık Müdürlüğü, Baro, Kent Konseyi Kadın Meclisi gibi kamu kurumları ile STK'ların yürüttükleri hizmetlerle ilgili bilgilendirici broşürlerin hazırlanması ve dağıtılması, medyanın bu konuda desteğinin sağlanması	Valilik İlgili Kamu Kurumları STK'lar OKA	Kısa

12.2 Yerel medyanın konu hakkında farkındalığının artırılması, kadınların konuk olduğu ya da kadınların yaptığı kadın programlarının desteklenmesi	STK'lar Valilik Yerel Medya	Kısa-Orta- Uzun
12.3 Yerel medyadan faydalanarak kısa süreli eğitici kısa filmler ya da kamu spotlarının hazırlanıp yayınlanması	STK'lar Valilik Yerel Medya ASPB İl Müdürlüğü	Kısa-Orta- Uzun

KATKI SAĞLAYANLAR**AMASYA**

Amasya Üniversitesi Gümüşhacıköy Hasan Duman Meslek Yüksek Okulu	Yrd. Doç.Dr. M. Reha ÖZDER
Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Nuray ŞENKAL Özlem SOĞANLI Sevim KAYA
Valilik Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Merkezi	Eren ALTUNSOY
Amasya Valiliği İş Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	Şerife EKŞİ
Çalışma ve İş Kurumu Amasya İl Müdürlüğü	Osman YILMAZ Figen Fezilet ŞEN
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Atilla ARSLAN
Merzifon İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	M. Fatih GÖKÇE Hüsnü ÇOLAK
Merzifon M. Akif Ersoy İlköğretim Okulu	Suat BAŞDAĞ
Amasya Barosu	Av. Gönül CEBECİ
Türk Dünyası Kadın Dayanışma Derneği Amasya Şubesi	Fatma ÜNAL
Türk Kadınlar Birliği Derneği Amasya	Hale ERTOPÇU BOZTEPE
Denetimli Serbestlik Müdürlüğü	Ayşe TETİK
Halk Eğitim Merkezi Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü	Fikret YİĞİT
Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği	Yelgin MESCİ Esat ÇİLLİ
Avukat	Damla Beste YALÇIN KARATAŞ
ASTODD	Ayşe Merve YALÇIN
İl Emniyet Müdürlüğü	Hakan UZUN
İl Jandarma Komutanlığı	Jandarma Albay Ünsal AĞAOĞLU
Merzifon Meslek Yüksekokulu	Yrd. Doç. Dr. B. Şenol ŞEKER

Göynücek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Mirza ŞENKAL
Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Ayhan AK Ziyettin AKILLIGİL
Kılçak-Çöl Çiftliği	Ayten ÇÖL
Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Mustafa ÖRGÜT
KADHİM	Sibel ÖZDER
Amasya Kent Konseyi Kadın Meclisi	Bahar ARABACIOĞLU
Amasya ESOB	Şükran BOZKURT

ÇORUM

Öğretmen	Gözde SAPANKAYA
Hacı Bektaş Veli Kültür Vakfı, Alevi Kültür Merkezi	Sultan YILDIRIM GÖK
Çorum Alevi Kültür Merkezi	Musa SAPANKAYA
Çorum Belediyesi Aile Eğitim Merkezi	Zehra Betül ÖZSEÇER
Çorum Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	Recep ERDOĞANÖZ
Bayat Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Eyyüp UÇAR
Denetimli Serbestlik Müdürlüğü	Günalp BAĞIRÖZ
Çorum Milli Eğitim Müdürlüğü	Mesut ÜRÜNOĞLU Şule TOKSOY
AK Parti Kadın Kolları -Yeni Vizyon Girişimcilik Derneği	Erife Betül GÜLGÜN Hatice ÖLMEZ
Çorum Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü	Yaşar ŞAHİN
Çorum Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Özen KAYA Rabia TÜRK
Sevgi-der	Selime ERGÜVEN
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Hülya ÖRS

Çorum Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Md.	Nesibe DERİNÖZ
KESK- Eğitim-Sen Çorum Şb. Kadın Sekreteri	Evrinm GÜLEZ
Hitit Üniversitesi	Oya YAĞCI
Çorum Barosu	Neslihan BOYABATLI
İl Özel İdaresi	Erdal BAYKARA

TOKAT

ASPB Tokat İl Müdürlüğü	Hülya ÖZDEMİR
İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	Mehmet BOYRAZ
Niksar Belediyesi	Arzu ARSLAN Serap DİBEK
Turhal Girişimci Kadın Çevre, İşletme ve Kültür Kooperatifi	Jan ARSLAN
Turhal Belediyesi	Mustafa KESKİN
Tokat TSO	Funda TETİK
İŞKUR İl Müdürlüğü	İbrahim AKPINAR
Başçiftlik Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Uğur SARIÇİÇEK
Tokat Valiliği AB Proje Koordinasyon Birimi	Kürşad KILINÇ
Zile Belediyesi	Fikret EŞAT
Zile Kaymakamlığı	Dursun BEK
Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Murat AĞAR Ali UÇAR
Tokat Barosu	Esra GEÇENE Gözde Nur TETİKÇOK
Tokat İl Özel İdaresi	Ömer KARACA Fikret ATKIR
GOP Üniversitesi	Özlem ÖZÇATAL

	Mehmet KENDİRCİ Ümit ŞİMŞEK
Kelkit Havzası Kalkınma Birliği	Gonca YÜCER
Tokat Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Şakire DEMİR Sibel GÜNHAN SALDIRICIER
Zile Dinçerler Turizm İşl. ve Otelcilik Yüksek Okulu	Mehmet KOCAMAN
Tokat İl Sağlık Müdürlüğü	Fatma KALAYCI Handan DUMAN Canan DOĞAN
Yüce Tekstil Hasözgen Tekstil	Ziya MERT Fatih BOZDEMİR

KAYNAKÇA:

Akduran, Ö. (2011). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Nedir& Faydaları Nelerdir? Sunumu

Dünya Bankası (2009) Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi,

<http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEYINTURKISH/147254->

1269017398324/22612354/KadinlarinIsgucuneKatilimi.pdf

Dünya Bankası Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporu,

<http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=oCC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.worldbank.org%2Fwdr2012&ei=6Cj9UJWRI4Os4ASJ3ICIBw&usg=AFQjCNGyYnwhizHr4 LeXHG1c7ye pkm-w&bvm=bv.41248874,d.ZG4>

Dünya Bankası Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Atlası,
<http://data.worldbank.org/news/eatlas-of-gender>

Ecevit, Y (2011), Emek, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Ecevit, Y ve Karkıner N (der.), T: Anadolu Üniversitesi Yayını No:2312, ss. 24-47

Eurostat, (2012), <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

Eva M. Rathgeber, WID, WAD, GAD: Trends In Research And Practice, International Development Research Centre Ottawa

İl Sağlık Müdürlükleri (2011), Özel Sağlık Verileri, Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat, basılmamış doküman

Kabeer N. (1994), Reversed realities: gender hierarchies in development thought. London, Verso

Kardam F ve Yüksel, İ. (2004), Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri: Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksunluk, *Nüfusbilim Dergisi* 2004, 26, ss. 45-72

Kaytaç, M. (2004), A Cost Benefit Analysis of Preschool Education in Turkey, AÇEV, web dokümanı

Milli Eğitim Bakanlığı, MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2011-2012

Molyneux, M (1985). Mobilisation Without Emancipation: Women's Interests, the State and Revolution in Nicaragua, *Feminist Studies* 11,(2):227-254

Moser, C. (1993). *Gender planning and development: theory, practice, and training*. London; New York : Routledge

Rathgeber, E. M. (1990). WID, WAD, and Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma: trends in research and practice. *The Journal of Developing Areas*, Vol. 24, No. 4 (July). (489-502)

Sağlık Bakanlığı (2012), Sağlık İstatistik Yıllığı 2011

Thomas A., and Potter D. (1992). "Development, Capitalism and the Nation State", **Poverty and Development in the 1990s**. (Der. T.Allen and A.Thomas), Oxford:Oxford University Press.

TÜİK (2012) İstatistiklerle Kadın, 2011, www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=238

TÜİK Haber Bülteni, 2012, Toplam-Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi

Uygur, G (2011), Şiddet, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Ecevit, Y ve Karkıner N (eds), T: Anadolu Üniversitesi Yayını No:2312, ss.118-139

Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Mevcut Durum ve Analizi (2006). Ankara: Dolsar

